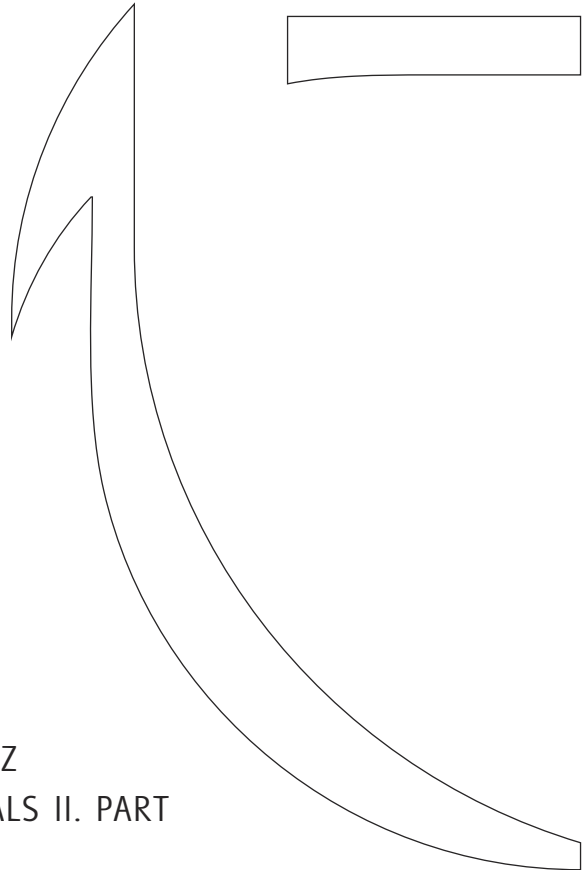
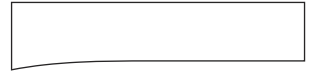

ART LIMES • BÁB-TÁR XLIII.

A VILÁG BÁBFOLYÓIRATAI II. RÉSZ

THE WORLD OF PUPPET JOURNALS II. PART

2022.3/2.

TATABÁNYA

TARTALOM – CONTENTS – II. RÉSZ – II. PART – 2022. 3/2.

II. BÁBFOLYÓIRATOK ABC RENDBEN • PUPPET JOURNALS IN ABC ORDER (M – P)

- 123 Valmor Níni Beltrame: **MAMULENGO** / Brazília / Brasil
- 133 Emmanuelle Castang: **MANIP** / Franciaország / France
- 139 Marie-Christine Markovic: **MARIONNETTE ET THÉRAPIE** / Franciaország / France
- 143 Michelle Chanonat: **MARIONNETTES** / Kanada / Canada
- 149 Martín Molina Castillo: **MIL VIDAS** / Peru / Peru
- 157 Paulo Balardim: **MÓIN-MÓIN** / Brazília / Brasil
- 169 Ljiljana Dinić: **NITI** / Szerbia / Serbia
- 177 Laura Freya Sillanpää: **NUKKETEATTERI-LEHTI** / Finnország / Finland
- 183 Rubén Darío Salazar: **PELUSÍN EL MENSAJERO** / Kuba / Cuba
- 191 Brunella Eruli (1943–2012): **PUCK** (1988–2012) / Franciaország / France
- 195 Tim Butler Garrett: **PUPPET NOTEBOOK** / Egyesült Királyság / United Kingdom

Map of the world's puppet Journals

T A R T A L O M – CONTENTS – III. RÉSZ – III. PART– 2023.1.

II. BÁBFOLYÓIRATOK ABC RENDBEN / PUPPET JOURNALS IN ABC ORDER (P – U)

Andrew Periale: **PUPPETRY INTERNATIONAL** / Egyesült Államok / USA

Steve Abrams: **PUPPETRY JOURNAL** / Egyesült Államok / USA

Padmini Rangarajan: **PUTHALIKA PATRIKA** / India / India

Alexia Loredo Cárdenas: **(REVISTA) ALMA EN MANO** / Bolívia / Bolivia

Ranjana Pandey: **SUTRADHAR** / India / India

Lucyna Kozień: **TEATR LALEK** / Lengyelország / Poland

Toni Rumbau: **TITERESANTE – PUTXINEL-LI – PUPPETRING** / Spanyolország / Spain

Nina Monova: **TYEATR CSUGYESZ** / Oroszország / Russia

Alex Joy [aka Pete Davidson]: **UNIMA OZ** / Ausztrália / Australia

José Manuel Valbom Gil: **UNIMA Portugal** / Portugália / Portugal

III. EGYÉB BÁBFOLYÓIRATOK – BORÍTÓKÉPEK / OTHER PUPPET MAGAZINES – COVER PHOTOS

COBAZIN, FARDOM, FIGURA, CHECHERE, FILAMENTO,
MARIONNETTES-EN-CASTELETS, NEWSLETTER

IV. UNIMA – 2021

Valmor Níni Beltrame

MAMULENGO

BRAZIL BÁBFOLYÓIRAT

A *Mamulengo* a Brazil Bábszínházi Szövetség, a Centro UNIMA Brasil – ABTB-CUB magazinja. 1973-ban jelentette meg első számát, amely időpont egybeesik az Egyesület alapításával. A Mamulengo név a népszerű bábszínház egyik legfontosabb megnyilvánulása előtt tiszteleg, melynek Brazília különböző régióiban számos megnyilvánulási formája létezik. Ezt a nevet azért választották a magazinnak, hogy növeljék a Mamulengo láthatóságát a színház világában, és elkerüljék azt a benyomást, hogy valamiféle egzotikus művészetről, vagy a szegényeknek szóló naiv szórakoztatásról van szó. Továbbá azért is választották ezt a címet, mert növelni akarták a Mamulengo ismertségét, amely, bár a Nemzeti Történeti és Művészeti Örökség Intézet, az IPHAN 2015-ben Brazília kulturális örökségeként ismerte el, látványos művészeti forma, amely más brazil régiókban kevésbé ismert, és különösen ismeretlen délen.

Kezdetben, a szerkesztői döntések szerint, a bábszínházról szóló képzési információkra és cikkekre összpontosítottak, amelyek egyaránt tartalmaznak elgondolkodtató konceptuális elemeket, valamint a fontos braziliai és külföldi eseményekről szóló híreket. A dramaturgia létrehozásának és megismertetésének ösztönzése érdekében több számban elsősorban a népszerű bábszínház mestereinek előadásából gyűjtött forgatókönyvek szerepeltek. Ezek a kiadások a következő szöveggel zárultak: *A braziliai bábszínháznak szentelt magazin, amelyet a Nemzeti Színházi Szolgálat (Oktatási és Kulturális Minisztérium) támogat, ingyenesen terjesztve az ABTB-CUB tagjai számára.* A folyóirat 1973 és 1989 között rendszeresen megjelent, és az Egyesület egyik legfontosabb értéke. Hozzájárulása a brazil bábszínészek generációinak szakmai és művészi képzésének történetéhez vitathatatlan. A Mamulengo sokáig gyakorlatilag az egyetlen képzési és információforrás volt, amely elérte a Brazília távoli

városokban élő bábszínészeket. Alapítója és első főszerkesztője Virgínia Valli (1919 – 2008) színésznő, bábszínész, drámaíró és színházi rendező volt. Virgínia szerkesztette az első hat folyóiratot 1973 és 1977 között, valamint az utolsó nyomtatott kiadást 1989-ben, Rio de Janeioban. A későbbi években az 1978 és 1984 között megjelent 7–12. kiadásokat egy új szerkesztő, vagy több szerkesztő készítette Brazília különböző városaiban. Minden egyes új vezetéssel az ABTB-CUB központja elköltözött, mivel azt eltérő helyeken vagy régiókban élő bábszínészek készítették. Egy érdekesség említésre érdemes: nincs 13. számú kiadás. A 12. szám után a 14. szám került kiadásra. A mai napig senki sem tudja megindokolni, hogy tévedésből vagy szándékos döntés alapján nem adták ki a Revista Nº13-at. Brazíliában a babonás emberek a 13-as számot szerencsés számnak tekintik, mások pedig szerencsétlennek. A 14. szám megjelenése után aztán 31 év telt el (a 31 a 13 megfordítva!), és a Mamulengo Magazin csak 2020-ban jelent meg újra. Ma is lehet még találni néhány nyomtatott példányt az antikvár könyvesboltokban. Mindazonáltal az összes kiadása elérhető digitális formátumban az ABTB-CUB weboldalán, ingyenesen olvashatók és másolhatók. Az újbóli kiadás előkészületei 2019-ben kezdődtek. Valmor Níni Beltrame professzor az ABTB-CUB jelenlegi vezetésének ösztönzésére megkezdte a folyóirat újrakiadását és egy új koncepció kidolgozását, immár digitális formátumban. Megalakult egy 12 művészből és kutatóból álló szerkesztői csapat, amely az ABTB-CUB adminisztrációjával és kutatási bizottságával közösen megvitatja és kiválasztja az egyes számok központi témáját. Más szóval, a folyóirat lapszámait egytémájúak, közös érdeklődésre számot tartó és aktuális témákkal foglalkoznak. Majdnem minden lapszám esetében felkérnek szerzőket arra, hogy írjanak a kiválasztott témáról, ahol is a szerzők

kiválasztása olyan kritériumokhoz igazodik, amelyek segítik a témák szélesebb körű lefedését, így egyfajta dossziét hozva létre, amely összegyűjti a tárgyra vonatkozó különböző nézőpontú cikkeket. Egy másik feltétel az, hogy a szerzők földrajzilag egyenletesen oszkojanak meg az ország egész területéről, ennek célja a különböző kontextusokból és valóságokból származó elképzelések méltatása. Hasonlóképpen, ha külföldi közreműködőket hívtak meg, az a fontos, hogy a kiválasztottak megoszkojanak a különböző országok és kontinensek között. A cikkírás során nagy gondot fordítanak a női és férfi szerzők egyensúlyára. A legújabb szakasz kiadásainak fő témái a következők:

- Mamulengo Magazin 15. szám – *A brazil animációs színház kihívásai* (84 oldal);
- Mamulengo Magazin 16. szám – *Bábépítő mesetek* (93 oldal);
- Mamulengo Magazin 17. szám – *Animációs színház pandémia idején* (134 oldal);
- Mamulengo Magazin 18. szám – *A fekete jelenlét a brazil animációs színházban* (162 oldal);
- Mamulengo Magazin 19. szám – *A brazil animációs színház emlékei és gyűjteményei* (176 oldal).

A legutóbb megjelent lapszámok szerkesztését egy kis, rotálódó munkacsoportban osztották meg, amelyet Valmor Níni Beltrame vezet, Miguel Vellinho professzor, az Universidade Federal do Estado do Rio de Janeiro – UNIRIO, valamint Gilson Motta professzor, a Universidade Federal do Rio de Janeiro – UFRJ kutatóprofesszora kitartó segítségével, akik haladó előadóművészeti kurzusokat tartanak a fent említett intézményekben. Ez a közös munka hozzájárult a lapszámok jobb minőségéhez, valamint új dinamikát adott a tervezésüknek. Napjainkban a folyóirat tartalma rovatokba rendeződik, amelyek tematikus cikkekkkel kezdődnek. A *Galéria* című rész a brazil bábszínház vizuális emlékezetéről elmélkedik, fotósok munkáit, gyűjteményeket és tematikus vizuális újságkivágásokat mutat be. A *Percursos* olyan bábszínészek tiszteletére szolgál, akiknek története és munkássága hozzájárult a művészet elismeréséhez. A *Dramaturgia* drámai szöveget tartalmaz. A *Taps* rovat a közelmúltban elhunyt brazil művészekről emlékezik meg. A *Könyvkivonatok, disszertációk és*

értekezések a bábszínház nyelvével foglalkozó legújabb kutatási munkákat és publikációkat mutatja be, a *Pombo-Correio* (*Galambposta*) nevű rovat pedig a lap olvasóitól kapott üzeneteket közli. A Mamulengo rövid cikkeket (körülbelül 1800 szót) tartalmazó magazin kíván lenni, bőségesen illusztrálva. Az olyan informatív szempontok hangsúlyozása, mint például a hírek és az eseményekre szóló meghívók, helyet ad olyan cikkeknél, amelyek egy aktuális téma nézőpontjait vagy értékelését fedik fel. A kiadók egyaránt várják művészek és kutatók írásait, észrevételeket a szakma kezdőitől és tapasztalt bábszínészekről. Ez a változatosság csak gazdagítja a kiadványokat. Nem tudományos folyóiratról van szó, hanem művészek szövetségéről, ami nem jelenti azt, hogy a cikkekkal és saját kiállításával kapcsolatban engedne a pontosságból és az odafigyelésből. A Mamulengo két évente megjelenő kiadvány. A nyomtatáshoz szükséges anyagi források hiánya a digitális formátumot határozta meg alternatívaként, a tördelést teljes egészében az Egyesület forrásaiból finanszírozzák. Minden száma elérhető digitális formátumban, amely ingyenesen hozzáférhető a következő címen: <https://abtbcentrounimabrazil.wordpress.com/revisita-mamulengo/>

MAMULENGO MAGAZIN

18. szám – 2021. (162 oldal)

Fő téma: A fekete jelenlét

a brazil animációs színházban

Absztrakt: A szám a fekete férfiak és nők jelenlétét tárgyalja a brazil animációs színházban, figyelembe véve azokat a történelmi, társadalmi és kulturális folyamatokat, amelyek hozzájárultak ennek a társadalomnak a kialakulásához, amelyet az 1500-as évek gyarmatosításának időszakától napjainkig egyenlőtlenség, igazságtalanság, rasszizmus és kirekesztés jellemez. A kezdetben a bennszülött népeket – akiket feketének is neveztek –, majd az afrikai kontinensről származó feketéket rabszolgasorba taszító mai Brazília olyan problémás szokások örököse, amelyek lehetővé tették a rasszizmus

strukturális megszilárdítását, valamint a mindennapi életben különböző módokon való megnyilvánulását. A magazin egy szöveggel kezdődik, amely a rasszizmussal, mint a brazil társadalom kialakulásában jelen lévő struktúrával kapcsolatos kérdésekről, valamint az ellenállás formáiról és e valóság átalakításáról szól. Jean-Baptiste Debret (1768–1848) metszetei illusztrálják az értekezést. Ezután Brazília különböző államaiból származó művészek és kutatók 11 szövege tárgyalja a központi témát, és rávilágít a nehézségekre, amelyekkel a fekete művészek szembesülnek munkájuk legitimálása során bizonyos szociokulturális kontextusokban; szövegek foglalkoznak olyan problémákkal a népszerű báb-színházi előadások dramaturgiájában, amelyek annak érdekében, hogy a közönség ne vessen, végül az előítélet és a rasszizmus finom vagy félreérthetetlen formáit használják fel. Más szövegeket olyan témáknak szentelnek, mint a népszerű színház fekete karakterei, az afro-brazil kultúra elemeit tartalmazó műsorok létrehozásának folyamatai, a népszerű megnyilvánulások történeti elemzéséhez hozzájáruló szövegek mellett. Egy tanulmány széles körű felmérést mutat be, amely különböző csoportok eredményeit fedi fel, amelyek az elmúlt években foglalkoztak a fekete jelenlét kérdésével. A magazin borítója Thiago Sacramento grafikusművész alkotása, amely kifejezetten ehhez a kiadáshoz készült. A Thiago rajzán található költői és politikai szintézis egyértelmű üzenet a rasszista örökség ellen, és egyben a leküzdéséért folytatott küzdelemre ösztönöz. Ez a kiadás azért fontos mérföldkő, mert a Brazil Bábszínházi Szövetség – Centro UNIMA Brasil – ABTB-CUB először tárgyalja nyilvánosan és szervezetten a brazil bábszínházban jelenlévő rasszizmust. Az elvárás az, hogy a folyóirat együttműködjön mindazon ötletek és akciók elmélyítésében és bővítésében, amelyek hozzájárulnak a figyelem felkeltéséhez és az országban továbbra is sokféleképpen megnyilvánuló rasszizmus csökkentéséhez.

MAMULENGO MAGAZIN

19. szám – 2021 (157 oldal)

Fő téma: A brazil animációs színház emlékei és gyűjteményei

Absztrakt: Ezt a számot úgy tervezték meg, hogy figyelembe vették a személyes színházi tevékenységekhez való visszatérés lehetőségét a COVID-19 elleni védőoltási folyamatnak köszönhetően, egy olyan világjárvány után, amely már több mint 630 000 brazil halálát okozta. Ennek a humanitárius tragédiának a hatására a kiadvány a következőket kívánja megvitatni: Hogyan vannak bábjaink, miután majdnem két éve elszakadtak a nyilvánosságtól, messze kerültek a tekintetektől és messze kerültek mindenki csodálatától? Hogyan óvták meg és tartották fenn a szólóművészek, színházi csoportok és gyűjtők gyűjteményeiket, archívumaikat, bábokkal teli zsákjaikat, szövegeiket és képeiket, amelyek annyi történetet mesélnek el? Az olvasó láthatja, hogy míg egyes színházi csoportok, családok, csoportos vagy egyéni kezdeményezések nagy erőfeszítéssel és saját költségükön meg tudták őrizni a gyűjteményeket, vannak olyan gyűjtemények is, amelyek a megőrzésüket szolgáló közintézményi támogatás hiányában szinte teljesen megsemmisültek. Vannak bizonyítékok gondatlanságra és tiszteletlenségre, amelynek következtében feljegyzések, tárgyak és dokumentumok törlődnek a brazil bábszínház történetéből. A kiadást egy gyűjtemények témájú szöveg nyitja, amely gondolatokat és koncepciókat oszt meg a múzeumok szerepéről, valamint azokról a kihívásokról, amelyek a bábszínházi örökség előtt állnak, amennyiben a művészi alkotás valódi tudásforrása és ösztönzője akar lenni. A második szöveg észrevételeit az emlékezettel kapcsolatban fejt ki, és rávilágít a báb és a bábszínház elválaszthatatlanságára. Az információkkal és emlékekkel átitatott báb nemcsak az előadást és animátorának pályáját foglalja magában, hanem ennek a művészetnek a történetét is, amely egy számos kultúrában jelenlévő és élő megnyilvánulás. Ezt követően Brazília különböző régióiból származó szerzők 13 másik szövege elmélkedik azon, hogy hogyan őrizték meg, tartották karban és gondozták

gyűjteményeiket. Ezek a cikkek rávilágítanak arra a tényre, hogy a kulturális örökség fogalma immár nem korlátozódik az emlékművekre vagy a „hivatalos” történelem tanúságtételeire, amelyekben az elit főként önmagát ismeri fel. A brazil társadalmat alkotó többi csoport – indiánok, feketék, bevándorlók, általában a népi osztályok – reprezentatív kulturális megnyilvánulásainak bevonását védelmek. A cikkek a két központi téma között mozognak, ami gondolkodásra késztet arról, hogy a gyűjtemények és az emlékek mennyire összefonódnak, és mennyire tükrözik a művészek és bábszínházi csoportok

gyakorlatait és pályáit. Hangsúlyozzák ugyanakkor, hogy a virtuális gyűjtemények alapvetőek a művészek és csoportok gyakorlatainak terjesztésében, a gyűjtemények felépítése és megőrzése pedig sajátos technológiák és tudások területe. A Revista Mamulengo Nº 19, amikor a Brazil Mozcásszínház Gyűjteményei és Emlékei témáján töpreng, vitákat kíván indítani, és olyan cselekvésekre akar ösztönözni, amelyek megőrzik és terjesztik a brazil bábszínház gazdag, de még mindig elhanyagolt történetét.

Fordította Hajdú András Gergely

SUMÁRIO				
10	16	22	30	38
INTRODUÇÃO Mamulengo, um olhar sobre o teatro de marionetes	ARTIGO Alguns aspectos da cultura brasileira no teatro de marionetes	ARTIGO Do teatro de marionetes ao teatro de bonecos	ARTIGO LIVRO: MUSEU DE HISTÓRIA NATURAL DO BRASIL	ARTIGO LIVRO: MUSEU DE HISTÓRIA NATURAL DO BRASIL
48	54	62	70	78
ARTIGO O teatro de marionetes no Brasil	ARTIGO A 100 - São Paulo: o teatro de marionetes no Brasil	ARTIGO Montagem de marionetes: o teatro de marionetes no Brasil	ARTIGO Banco de dados: o teatro de marionetes no Brasil	ARTIGO Banco de dados: o teatro de marionetes no Brasil

REVISTA MAMULENGO Nº 20					
MULHERES NO TEATRO DE ANIMAÇÃO DO BRASIL					
86	94	108	120	134	136
ARTIGO A mulher no teatro de animação	GALERIA A mulher no teatro de animação	PERCURSOS A mulher no teatro de animação	TEXTO DRAMÁTICO A mulher no teatro de animação	APÊNDICES A mulher no teatro de animação	APÊNDICES A mulher no teatro de animação
138	140	142	144	150	
ARTIGO A mulher no teatro de animação	ARTIGO A mulher no teatro de animação	ARTIGO A mulher no teatro de animação	ARTIGO A mulher no teatro de animação	ARTIGO A mulher no teatro de animação	

MAMULENGO MAGAZINE

UNIMA BRASIL

Mamulengo, the magazine of the Brazilian Association of Puppet Theater, Centro UNIMA Brasil – ABTB-CUB, published its first issue in 1973, a date that coincides with the founding of the Association. The name *Mamulengo* pays homage to one of the most important manifestations of popular puppet theater, among several extant expressions of this form of theater existing in different regions of Brazil. This name was chosen for the magazine to increase Mamulengo's visibility in the theater world and to avoid the impression of being about exotic art or naive entertainment for poor people. It also intends to spread knowledge of Mamulengo, which, although it was recognized by the National Historical and Artistic Heritage Institute, (IPHAN), as a cultural heritage of Brazil in 2015, is a spectacular form little known in other Brazilian regions and is particularly unknown in the South. Initially its editorial decisions focused on training information and articles about puppet theater which have both contemplative conceptual elements, as well as news about important events in Brazil and abroad. To stimulate the production and knowledge of dramaturgy, several issues primarily contained scripts collected from performances by masters of popular puppet theater.

These editions ended with the following: *Magazine dedicated to puppet theater in Brazil, sponsored by the National Theater Service (Ministry of Education and Culture), distributed free of charge to ABTB-CUB members*. The magazine was in print regularly between 1973 and 1989 and is one of the most important assets of the Association. Its contribution to the historical record of professional and artistic training of generations of Brazilian puppeteers is undeniable. *Mamulengo* was, for a long time, practically the only source of training and information that reached puppeteers who lived in remote cities of Brazil. Its founder and first editor-in-chief was Virgínia Valli (1919–2008), actress, puppeteer, playwright and theater director. Virgínia edited the first six magazines, between 1973 and 1977, and the last

printed edition, in 1989, in Rio de Janeiro. In later years, editions Nº 7 to Nº 12, published between 1978 and 1984, were produced by a new editor, or multiple editors in different cities in Brazil. With each new administration, the ABTB-CUB headquarters moved since it was run by puppeteers residing in different locations or regions. One curiosity deserves to be highlighted: there is no edition Nº13. After issue Nº12, Nº14 was launched. To this day, no one can justify the mistake or the deliberate decision not to publish Revista Nº13. In Brazil, superstitious people see the number 13 as a lucky number, and others see it as an unlucky one. After issue Nº 14 was published, 31 years passed (31 is 13 inverted!) and only in 2020 did Mamulengo Magazine return to circulation. Today it is still possible to find some printed copies in used book stores. But all its editions are available, in digital format, on the ABTB-CUB website and can be read and copied for free. Preparations for its re-edition began in 2019. Encouraged by the current ABTB-CUB administration, Professor Valmor Nini Beltrame began work to republish the magazine and create a new concept, now in digital format. An editorial team was formed, made up of 12 artists and researchers who, together with the ABTB-CUB Administration and its Research Commission, discuss and choose the central theme of each issue. In other words, the journal is monothematic, covering topics of collective and current interest. Almost always, authors are invited to write about the selected topic and their choices adhere to criteria that help to cover the subject in a broad way, thus creating a kind of dossier, bringing together articles with different perspectives and ways of looking at the object under discussion. Another criterion is the geographical distribution of authors throughout the national territory and this aims to value conceptions from different contexts and realities. Likewise, when foreign contributors are invited, the interest is to distribute the selected ones across different countries

and continents. Great care is taken to balance female and male voices in the writing of articles. The issues of this new phase have the following main themes:

- Mamulengo Magazine Nº 15 – *Challenges of Brazilian Animation Theater* (84 pages); Mamulengo Magazine Nº 16 – *Master Puppeteers Builders* (93 pages);
- Mamulengo Magazine Nº 17 – *Theater of Animation in Times of Pandemic* (134 pages); Mamulengo Magazine Nº 18 – *The Black Presence in Brazilian Animation Theater* (162 pages);
- Mamulengo Magazine Nº 19 – *Memories and Collections of Brazilian Animation Theater* (176 pages).

The editorship of the latest published issues has been shared in a small rotating working group led by Valmor Níni Beltrame and with the assiduous presence of Professor Miguel Vellinho, from the *Universidade Federal do Estado do Rio de Janeiro* – UNIRIO and Professor Gilson Motta, from the *Universidade Federal do Rio de Janeiro* – UFRJ, research professors who instruct advanced performing arts courses at the aforementioned institutions. This collective work has contributed to a higher quality of the issues and has given new dynamics to their design. Nowadays, the journal's content is organized into sections, starting with thematic articles. The section called *The Gallery* contemplates the visual memory of Brazilian puppet theater, shows the work of photographers, collections and thematic visual clippings. *Percursos*¹ is a space to honor puppeteers whose history and work have contributed to the recognition of this art. *Dramaturgy* features a dramatic text. The *Applause* section honors recently deceased Brazilian artists. *Abstracts of books, dissertations and theses* presents recent research works and publications dedicated to the language of puppet theater, and the *Pombo-Correio (Messenger-pigeon)* section publishes messages received from readers of the magazine. Mamulengo intends to be a magazine with short

articles (approximately 1800 words) and is illustrated abundantly. The emphasis on informative aspects such as news and invitations to events gives way to articles that reveal points of view or appreciation of a current topic. The publishers are interested in receiving papers from artists and researchers, reflections from both beginners in the profession and from experienced puppeteers. This diversification enriches its publications. It is not an academic journal, but an association of artists, which does not mean neglecting the rigor and care with its articles and with its own layout.

Mamulengo is a biannual publication. The lack of financial resources for its printing has defined the digital format as an alternative and the layout is supported entirely by resources from the Association. All its issues are in digital format, which can be accessed for free at: <https://abtbcentrounimabrasil.wordpress.com/revista-mamulengo/>

MAMULENGO MAGAZINE

Nº 18 – 2021. (162 pages)

Main theme: The Black Presence in Brazilian Animation Theater

Abstract: The issue discusses the presence of black men and women in Brazilian animation theater, considering the historical, social and cultural processes that contributed to the construction of this society that, from the period of colonization in the year 1500 to today, is marked by inequality, injustice, racism and exclusion. Initially enslaving indigenous peoples – who were also called blacks – and, later, black peoples from the African continent, today's Brazil is heir to problematic practices that allowed racism to consolidate itself structurally and manifest itself in different ways in daily life. The magazine opens with a text on issues related to racism as a structure present in the formation of Brazilian society and on the forms of resistance and transformation of this reality. Engravings by Jean-Baptiste Debret (1768 – 1848) illustrate the discussion. Next, a set of 11 texts by artists and researchers

1 In Portuguese, "Percursos" means way, route, and can also be used in the sense of career.

from different states of Brazil discusses the central theme and highlights the difficulties faced by black artists in legitimizing their work in certain sociocultural contexts; texts address problems in the dramaturgy of popular puppet theater shows that, in order to produce laughter in the audience, eventually use subtle or explicit forms of prejudice and racism. Other texts are dedicated to subjects such as black characters from popular theater, processes of creation of shows in which elements of Afro-Brazilian cultures are present; in addition to texts that contribute to historical analyzes of popular manifestations. A study presents a broad survey identifying shows from different groups that in recent years address the issue of black presence. The cover of the magazine is a creation by the graphic artist Thiago Sacramento, made especially for this edition. The poetic and political synthesis contained in Thiago's drawing is a clear message against racist heritage and at the same time it is a stimulus for the struggle to overcome it. This edition is an important milestone because, for the first time, the Brazilian Association of Puppet Theater – Centro UNIMA Brasil – ABTB-CUB discusses racism in puppet theater in Brazil in a public and organized way. The expectation is that the journal will collaborate to deepen and expand ideas and actions that contribute to raising awareness and reducing racism that persists and manifests itself in many ways in the country.

MAMULENGO MAGAZINE

Nº 19 – 2021 (157 pages)

Main theme: Collections and Memories of the Brazilian Animation Theater

Abstract: This issue was designed considering the possibility of returning to face-to-face theatrical activities, thanks to the vaccination process against COVID-19, a pandemic that has already left more than 630,000 Brazilians dead. Under the impact of this humanitarian tragedy, the issue intends to discuss: How are our puppets, after almost two years separated from the public, far from the eyes and distant from the admiration of all? How have solo artists, theater groups and collectors preserved and conserved their collections, archives, the bags of puppets, texts and

images that tell so many stories? The reader will be able to see that, while some theater groups, families, initiatives of groups or individuals have been able to preserve collections with great effort and at their own expense, there are also collections that have been almost totally destroyed, without the support of public institutions for their conservation. There is evidence of neglect and disrespect that leads to the erasure of records, objects and documents from the history of Brazilian puppet theater. The issue opens with a text on the topic Collections, exposing ideas and concepts about the role of museums and the challenges that arise for the puppet theater heritage to be a genuine source of knowledge and stimulus for artistic production. The second text focuses its reflections on Memory and highlights the inseparability of puppet and puppeteer. The puppet, impregnated with information and memories, contains not only the trajectory of the show and its animator, but the history of this art, a manifestation present and alive in many cultures. Following that, 13 other texts by authors from different regions of Brazil reflect on how they have preserved, maintained and taken care of their collections. These articles highlight the fact that the notion of cultural heritage is no longer restricted to monuments or testimonies of "official" history in which elites mainly recognize themselves. They defend the inclusion of representative cultural manifestations for the other groups that make up Brazilian society – Indians, blacks, immigrants, the popular classes in general. The articles move between the two central themes, which leads to thinking about how much the *collections* and *memories* are intertwined and mirror the practices and trajectories of artists and puppet theater groups. At the same time, they emphasize that virtual collections are fundamental for the dissemination of the practices of artists and groups, and that the construction and preservation of collections imply the domain of specific technologies and knowledge. Revista Mamulengo Nº 19, when reflecting on the theme Collections and Memories of the Brazilian Animation Theater, intends to feed discussions and encourage actions to preserve and disseminate the rich, but still neglected, history of Brazilian puppet theater.

English language proofreader: Deborah Marshall

SZERKESZTŐ, SZERKESZTŐSÉG

EDITOR, EDITORIAL STAFF

VALMOR NÍNI BELTRAME főszerkesztő **MAMULENGO / BRAZÍLIA**

Színházi rendező, bábszínész, színházi mesterszakos (1995) és színházművészeti PhD-t szerzett (2001) az Universidade de São Paulo-n – USP-n. Az Universidade de do Estado de Santa Catarina – UDESC színházi professzora és kutatója (1988–2016). Kurzusokat tartott az animációs színház témájában a Színházi Végzős Tanfolyamon és az UDESC színházművészeti posztgraduális programjában (mesterképzés és doktori képzés). Kutatta az animációs színház különböző megjelenési formáit: báb- és tárgyszínház, árnyszínház, maszkszínház. Létrehozta és szerkesztette a Móin-Móin – Az animációs színház közlönye című folyóiratot (2005–2018). Szerkeszti a Magazint, az UNIMA Brasil, a Brazil Bábszínházi Szövetség magazinját. Az ABTB – UINIMA Brazil Kutatási Bizottságának elnöke. Filozófiát tanult az Universidade do Sul de Santa Catarina – UNISUL-on (1977); az Árnyszínházi színházi gyakorlatot Jean Pierre Lescotnál a francia Institut International de la Marionnette-nél (1982) és Fabrizio Montecchinél, a Teatro Gioco Vita-ban (1995) végezte. 1978 és 1986 között a Gralha Azul Teatro Group

tagja volt, számos előadáson fellépett. Cikkeket publikált az animációs színházról Braziliában és más országokban (Franciaország, Csehország, Kuba, Argentína).

VALMOR NÍNI BELTRAME editor in chief **BIOGRAPHY / UNIMA BRASIL**

Theater director, puppeteer, Masters in Theater (1995) and PhD. in Theater (2001) from the Universidade de São Paulo – USP. Professor and researcher in Theater at the Universidade de do Estado de Santa Catarina – UDESC (1988–2016). Taught courses on Animation Theater in the Theater Graduation Course and in the Post-Graduate Program (Master's and Doctorate) in Theater at UDESC. Research the different manifestations of Animation Theater: Puppet and Object Theater, Shadow Theater, Mask Theater. He created and edited the Móin-Móin – Journal of Studies on Animated Forms Theater (2005 to 2018). Edits Mamulengo Magazine – Magazine of the Brazilian Association of Puppet Theater – UNIMA Brasil. Chairs the Research Commission of ABTB – UINIMA Brazil. He studied Philosophy at the Universidade do Sul de Santa Catarina – UNISUL (1977); he completed the Shadow Theater internship with Jean Pierre Lescot at the Institut International de la Marionnette in France (1982) and with Fabrizio Montecchi at Teatro Gioco Vita (1995). He was part of the Gralha Azul Teatro Group between 1978 and 1986, performing in several shows. He has published articles on Animation Theater in Brazil and in other countries (France, Czech Republic, Cuba, Argentina). Among his main publications are the books: BELTRAME, Valmor Níni e ANDRADE, Milton (Org.). *Teatro de Máscaras*. Florianópolis: UDESC, 2010; BELTRAME, Valmor Níni (Org.). *Teatro de Bonecos: distintos olhares sobre teoria e prática*. Florianópolis: UDESC, 2008.

Some articles: BELTRAME, Valmor Níni. *Censura no teatro em Santa Catarina: relatos do passado*

e desafios do presente. In *Móin-Móin – Revista de Estudos sobre Teatro de Formas Animadas*. Ano 16 – Vol. I – Número 22 – 2020. <https://www.revistas.udesc.br/index.php/moin/article/view/2595034702222020028/11643>

BELTRAME, Valmor Níni. Cesty brasílského loutkového divadla. In *Loutkář*. 2019. Praha: Spolek pro vydávání časopisu. Loutkář c/o Institut Umění, 2019.

BELTRAME, Valmor Níni. Évaluer ou dialoguer? In *PUCK – La marionnette et les autres arts*. N° 17 – Le point critique. Charleville-Mézières: Institut International de la Marionnette, 2010.

Publisher: Mamulengo – Revista da Associação Brasileira de Teatro de Bonecos – Centro UNIMA Brasil – ABTB/CUB. Florianópolis, Ano 48, n. 18, junho 2021.

Editors of this issue: Valmor Níni Beltrame, Miguel Vellinho Vieira, Gilson Motta, Adriana Cruz and Leandro Silva. Cover: Thiago Sacramento. Layout: Denize Gonzaga.

Address: Rua João Pio Duarte Silva, 880, ap. 306, Córrego Grande, Florianópolis, SC – CEP: 88037-001; E-mail: revistamamulengo@gmail.com

MAMULENGO é uma publicação da Comissão de Pesquisa e Formação Profissional da Associação Brasileira de Teatro de Bonecos/Centro UNIMA Brasil – ABTB/CUB. As opiniões expressas nos artigos são de inteira responsabilidade dos autores. A publicação de artigos, fotos e desenhos foi autorizada pelos responsáveis ou por seus representantes.	DIRETORIA DA ABTB-CUB GESTÃO 2022-2025 Presidente Anderson Quintela (CE) Vice-Presidente Beth Bado (RS) Secretário Maria da Conceição Reis Rosière (Conceição Brasileira) (MG) Tesoureira Carolina Maia (PR) 1º suplente Hermes Perdigão (MG) 2º suplente Nelson Haas (RS) Conselho fiscal Denise Di Santos (BA), Thiago Francisco (DF) e Cida Lopes (PE) COMISSÃO DE PESQUISA E FORMAÇÃO PROFISSIONAL Alex de Souza (SC), Carolina Garcia (RJ), Chico Simões (DF), Fabiana Lazzari (DF), Luciane Figueiredo (PR), Marcia Alves (SP), Maria Madeira (RJ), Valmor Níni Beltrame (SC)	MAMULENGO Revista da Associação Brasileira de Teatro de Bonecos/Centro UNIMA Brasil – ABTB-CUB. Florianópolis: ABTB-CUB. Periodicidade semestral. Ano 48, v. 20, julho 2022. Editores desta edição Adriana Cruz, Adriana Schneider Almon, Amabilis de Jesus, Gilson Motta, Miguel Vellinho e Sandra Vargas Diagramação e projeto gráfico Roberta de Freitas Capa Imagem criada pela artista visual Laura Erber, 2022. contato: Rua Apenizes, 23 - ap. 601 - C Córrego Grande, Florianópolis, SC CEP: 88037-020 revistamamulengo@gmail.com 55 48 9 9116 5360 https://abtbcentrounimabrasil.wordpress.com/publicacoes/revista-mamulengo
--	--	--

MAMULENGO é uma publicação da Comissão de Pesquisa e Formação Profissional da Associação Brasileira de Teatro de Bonecos/Centro UNIMA Brasil – ABTB-CUB. As opiniões expressas nos artigos são de inteira responsabilidade dos autores. A publicação de artigos, fotos e desenhos foi autorizada pelos responsáveis ou por seus representantes.

Diretoria da ABTB-CUB - Gestão 2017-2020:

Presidente: Elielso Ferreira Souza (Dico Ferreira) – PR.
Vice-Presidente: Heraldo Lins Marinho Dantas – RN. **Secretária:** Maria da Conceição Reis Rosière (Conceição Rosière) – MG. **Tesoureira:** Carolina Maia Veiga – PR.

Comissão de Pesquisa e Formação Profissional:

Alex de Souza, Alynne Rocha, Carolina Garcia, Chico Simões, Fabiana Lazzari de Oliveira, Luciane Figueiredo, Maria Madeira, Marisa Basso, Marcia Alves, Paulo Nazareno, Valmor Níni Beltrame.

MAMULENGO

Revista da Associação Brasileira de Teatro de Bonecos/Centro UNIMA Brasil – ABTB-CUB. Florianópolis: ABTB-CUB. Periodicidade semestral. ano 46, v. 17, setembro 2020.

Editores desta edição: Valmor Níni Beltrame e Miguel Vellinho.

Tradutores desta edição: Conceição Rosière e Mário Piragibe

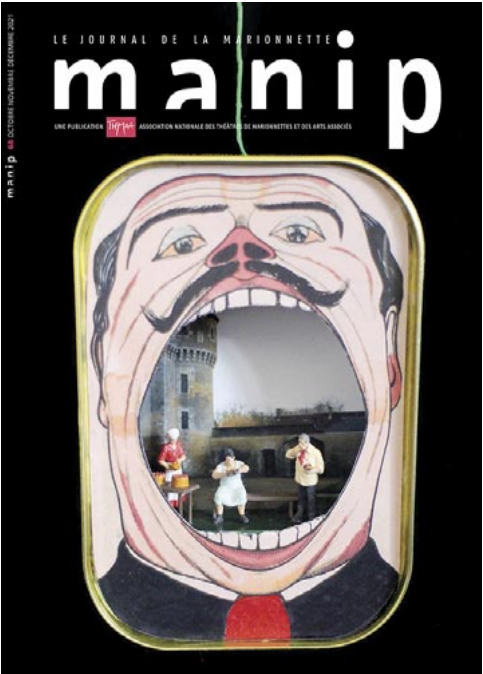
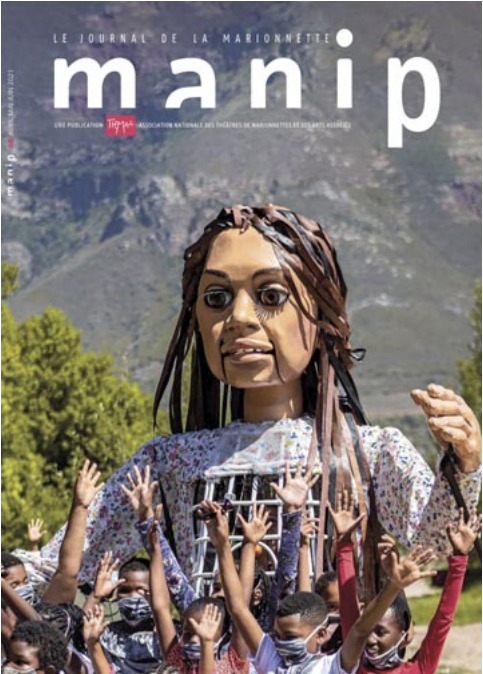
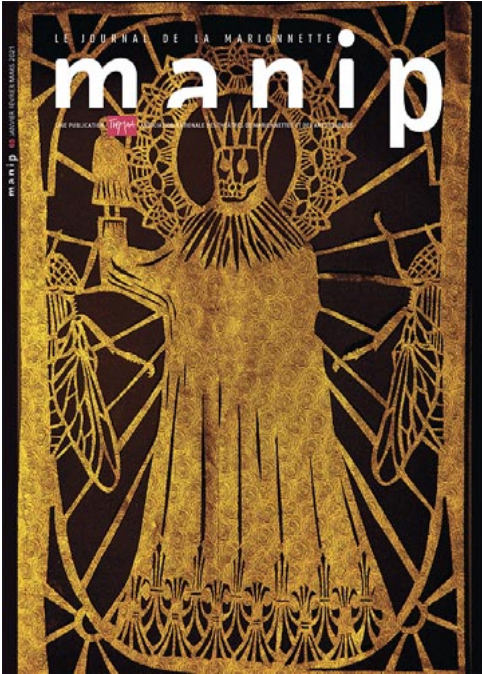
Diagramação: Denize Gonzaga.

Projeto gráfico: Denize Gonzaga e Iur Gomes.

Capa: imagem criada pela designer Claudia Machado (nuvem de palavras gerada no programa wordclouds.com).

Contato:

Rua João Pio Duarte Silva, 880, ap. 306
 Córrego Grande, Florianópolis, SC CEP: 88037-001
revistamamulengo@gmail.com
 55 48 9 9116 5360

Emmanuelle Castang

MANIP

FRANCIA BÁBMŰVÉSZETI FOLYÓIRAT

A Manip című bábművészeti folyóiratot a THEMAA (A Bábszínház és a Társzművészetek Országos Egyesülete) jelenteti meg, mely szervezet az UNIMA francia központjának része. Miközben a művészeti kérdések központi figyelmet kapnak, a lap szakpolitikai célokat is szolgál. A lapot 2006-ban Patrick Boutigny és Alain Lecucq alapította, a THEMAA akkori főtákaré és elnöke. A lap szervesen illeszkedik a francia UNIMA hatvanas éveikig visszanyúló publikációs stratégiájába. A folyóirat születését annak a felismerése ihlette, hogy a bábművészet Franciaországban is viszonylag kevésbé elismert színházi forma, és sokakban él még mindig az a kép, hogy a báb csak a gyermekek műfaja vagy csak a túlonúl 'tradicionálisnak' tartott formák továbbörökítésével foglalkozik. A THEMAA Egyesület, alapító okirata és missziója alapján olyan helyszínként működik, ahol a bábos szakma minden információja összpontosul. Ahogy a szervezet egyszerre tagja külső hálózatoknak és referál a szakma számára az élő bábszínházi előadásokról, a Manip is párhuzamosan mutatja be a terület művészeti dinamikáit és képviseli a teljes bábszínházi struktúra érdekeit. A folyóirat további célja, hogy képviselje a bábszínházat a művészeti ágak körében, kihangsúlyozva annak sajátos identitását, és elősegítse a báb művészi kereteinek jobb megértését. Aktívan részt kíván venni a bábművészet gondolati, esztétikai és társadalmi beágyazottságának előmozdításában. Rezonanciadoboznak, visszhang-szobának tekinti magát, visszaverve a bábos szektort átjáró hangokat. A Manip ugyanakkor egy eszköz is. Eszköz a THEMAA Egyesület számára arra, hogy a körébe tartozó művészek tevékenységét láthatóvá tegye, dinamikáit kiemelje, a művészet, a gondolatok, a találmányosság, a kreativitás iránti elkötelezettségüket kihangsúlyozza. Egy olyan eszköz, mely lehetővé teszi a kapcsolatot a többi szektor képviselőivel. Ez a lap egy szakma folyóirata.

A Manip jelenleg az ötödik formátumnál tart. A különböző struktúrák a bábszínházi szakma evolúcióját képezik le, melynek állomásai a következők:

- a bábművészet 2006-tól napjainkig tartó egyre erősödő elismerése, mind a társzművészetek, mind a szakma keretei között,
- a Franciaországban egyre sűrűsödő szakmai találkozóknak lehetősége,
- az egyetemi kutatások és kutatók megszaporodása.

A lap harmadévente nyomtatott formában jelenik meg közel 2000 példányban, eljuttatva az egyesületi tagoknak és az előadóművészeti terület legtagagabban vett képviselőinek (színházak, fesztiválok, kulturális központok...), a nyilvános és szakmai szervezeteknek és a többi szektor érdeklődőinek, a régiós vezetőségnek, a sajtónak. A folyóirat főszerkesztője 2013 óta Emmanuelle Castang, aki összefogja a szerkesztői tevékenységet, a felelős szerkesztő, Nicolas Saelens irányítása alatt, aki a THEMAA Egyesület elnöke. A harmadévente megjelenő lap tartalmáról egy önkéntes alapon működő bizottság dönt, mely idén márciusban a következő tagokból áll: Aline Bardet, Patrick Boutigny, Jean-Christophe Canivet, Emmanuelle Castang, Anaïs Desvignes, Mathieu Dochtermann, Claire Duchez, Morgan Dussart, Hubert Jégat, Oriane Maubert, Alexandra Nafarrate, Brigitte Prost, Giorgio Pupella, Claire Vialon. Az egyes rovatoknak is önkéntes felelősei vannak: *Báb és médium*: Aline Bardet, *Figurák, mítoszok és bábok*: Lise Guiot; *3 kérdés*: Mathieu Dochtermann; *Vidékek mechnikája*: Jean-Christophe Canivet; *Az anyag poézise*: Claire Vialon; *A kulisszák mögött*: Florence Garcia; *Agenda*: Anaïs Desvignes. 2021 óta *Artikulációk* címen egy podcast is csatlakozik, melyet Alexandra Nafarrate készít. Lektorok, korrektorok és fordítók: Emmanuelle Castang, Anaïs Desvignes, Claire Duchez, Graziella Végis, Josette Jourdon, Claire Latarget, Laurence Méner. A folyóirat aítajai nyitva állnak mindenki

előtt, aki csatlakozni szeretne a munkához. A Manip folyóiratban megjelenő tartalmakra művészek, színészek, kutatók, szerzők, közvetítők és újságírók tesznek javaslatot. A lapban megjelenő írásokat a szerzők javadalmazás nélkül biztosítják, beleértve a borítók tervezésének grafikusai munkáit is. A mindig lényeges és elmaradhatatlan aktualitásokon, híreken túl a legutóbbi lapstruktúra az alábbi rovatokból áll.

Állandó rovatok

Beszélgetés: Két meghatározó személyiség a legaktuálisabb kérdésekről és témákról beszélget, legutóbb például a kulturális jogok kérdéséről egy filozófus és egy művész ült szemtől-szemben. Ez olykor interjú formáját ölti, amilyen legutóbb Ilka Schönbein-nel készült.

Dosszié: Négy közreműködő tollából születő írás, legtöbbször művészi kérdésekről. Arra törekszünk, hogy lehetőleg mindig egy kutató vagy elméleti szerző témafelvetésével indítsunk, melyet három másik, legtöbbször művészek által írt hozzászólás követ.

Szemben a szerzővel: Itt a bábszínpadai szerzőknek adunk hangot egy bevezető és egy szövegrészlet segítségével.

A kutatás szívében: Történeti és esztétikai témákat egyaránt érintünk, vagy távolabbi témák eredményei is megjelennek. A tanulmányokat doktoranduszok vagy elismert kutatók szerkesztik. Gyakran adunk teret nem francia kutatók írásainak is.

Színháztörténeti rovatok

Figurák, mítoszok és bábok: A bábok eredetüktől fogva mítoszok hordozói és létrehozói voltak. A közölt cikkek ennek a gondolatnak a tovább-élését vizsgálják: az eredet kérdése – Golem, genézis; az alteregó kérdése, a világábrázolás kérdése, a látható és láthatatlan kérdése.

Atlas Figura: Itt leginkább a nemzetközi kontextus bemutatására teszünk kísérletet tematikus és történelmi tanulmányok megjelenítésével, eredeti formában, arra törekedve, hogy feltérképezzük a bábművészet különböző modelljeit, metódusát.

Művészek a város szívében

Vidékek mechanikája: A rovat a THEMAA vidéki színházi témájú workshopjának eredményéből

született. Itt megismerhetjük azokat az alkotókat, akik vidéken mutatnak be előadásokat, illetve a vidéken működő fesztiválokat, szervezeteket. A cél részben az, hogy hangsúlyozzuk a vidéki kulturális élet motorjaiként működő alkotók és szervezetek tevékenységének fontosságát, részben pedig, hogy segítsük hálózatosodásukat, együttműködési kezdeményeiket.

Bábok és médiumok: Egy kulturális menedzser által vezetett rovat, mely egy interjú keretében foglalkozik a színházi szervezés, kommunikáció és a közönségkapcsolatok valamely problémájával.

A világ forgása: Bábos kezdeményezések a világ minden országából.

A művészeti ág egyediségének és kereteinek feltérképezése

Teríték: A művészeti forma sokféleségének megmutatása,

Tárművészetek: Keresünk egy más művészeti ághoz tartozó művészt, akinek a munkássága a tárgyakhoz erősen kötődik és megvizsgáljuk ennek a viszonyoknak a tartalmát,

A kulisszák mögött: A bábkészítés fortélyainak vizsgálata,

Az anyag poétikája: Igyekszünk az alkotófolyamat lényegéhez közelíteni két alkotó megkérdezésével, akik egy produkción közösen dolgoztak.

A globális kulturális játszmák részévé válni

Kulturális kérdőjelek: A francia politika valamely kérdésének felfejtése, hogy mindenki számára világosak legyenek az adott probléma tétjei,

A tapasztalaton túl: Több szakaszban és módszertani síkon vizsgálni azokat a problémákat, amelyekkel a kulturális szereplők szembesülnek.

Az összes lapszám elérhető az alábbi linken: www.themaa-marionnettes.com/sur-letagere/manip-le-journal-de-la-marionnette

Egy spanyol és angol nyelvű különszám is készült, melyek itt érhetők el:

www.themaa-marionnettes.com/manip/manip-international-n1-english

www.themaa-marionnettes.com/manip/manip-international-n1-espanol

Fordította Szabó Attila

MANIP – LE JOURNAL DE LA MARIONNETTE

FRENCH JOURNAL OF PUPPETRY

The puppetry magazine *Manip* is published by THEMMA (National Association of Puppet Theater and Associated Arts), which is part of the French headquarters of UNIMA. While the magazine's focus is on artistic issues, the journal also deals with policy. The journal was founded in 2006 by Patrick Boutigny and Alain Lecucq, then Secretary General and President of THEMMA. It fits organically into France's UNIMA publishing strategy dating back to the 1960s. The birth of the magazine was inspired by the recognition that puppetry is a relatively marginal theatrical form in France, and many still believe that puppetry is only a genre for children or a form often considered too "traditional". Based on its charter and mission, THEMMA operates as a forum for the entire puppeteer profession. The organization is a member of external networks and reports to the profession on live puppet shows; *Manip* presents the artistic dynamics in the field and represents the interests of the entire puppet theater structure. A further aim of the journal is to represent puppet theater among the other branches of art, emphasizing its specific identity and promoting a better understanding of the artistic framework of puppetry. It strives to take an active part in promoting the intellectual, aesthetic and social context of puppetry. The organization considers itself a sounding board, an echo chamber, reflecting all forms of expression in the puppet sector. *Manip* is also a tool. It is a tool for the THEMMA Association to showcase artists' activities, to highlight their dynamics, and to emphasize their commitment to art, thoughts, ingenuity and creativity. It is a tool that allows members to connect with other artists. This is a journal for professionals.

Manip is currently in its fifth editorial format. The different structures represent the evolution of the puppet theater, the stages of which are as follows:

- the growing recognition of puppetry from 2006 to the present, both within the fields of related arts as well as within the framework of the profession,

- the increasing numbers of professional conferences in France,
- the growing number of university research programs and researchers.

The quarterly is published in print form with a print circulation of almost 2000 copies. It is distributed to members of the association, to broad range of people or organizations in the performing arts sector (theaters, festivals, cultural centers, etc.), amateur and professional organizations in other fields, regional management organizations, and to the press. Since 2013 Emmanuelle Castang has been the publisher, working closely with Editor-in-Chief, Nicolas Saelens, President of the THEMMA Association. The content of the journal is determined by a volunteer committee made up of the following members as of March 2022: Aline Bardet, Patrick Boutigny, Jean-Christophe Canivet, Emmanuelle Castang, Anaïs Desvignes, Mathieu Dochtermann, Claire Duchez, Morgan Dussart, Hubert Jégat, Orian Maubert, Alexandra Nafarrate, Brigitte Prost, Giorgio Pupella, Claire Vialon. Each column is also run by volunteers: *Puppet and Media*: Aline Bardet; *Figures, Myths and Puppets*: Lise Guiot; *3 Questions to*: (Mathieu Dochtermann); *Mechanics of Territories*: Jean-Christophe Canivet; *Poetics of Matter*: Claire Vialon; *Behind the Scenes*: Florence Garcia; *Agenda*: Anaïs Desvignes. Since 2021, there has also been a podcast titled *Articulation* by Alexandra Nafarrate. Proofreaders and translators: Emmanuelle Castang, Anaïs Desvignes, Claire Duchez, Graziella Végis, Josette Jourdon, Claire Latarget, Laurence Méner. The magazine is open to anyone who would like to take part. The content in *Manip* is based on suggestions by artists, actors, researchers, authors, intermediaries and journalists. The article, graphic work and cover design in the journal are all provided without remuneration. In addition to the always relevant and essential news, the magazine's latest format contains the following columns:

Regular columns

Conversation: two prominent personalities discuss current events and issues, most recently a philosopher and an artist met to discuss cultural rights. However, this section sometimes takes the form of interviews like the one with Ilka Schönbein.

Dossier: An article written by four contributors, mostly on artistic issues. We try to start by asking a researcher or theoretician, followed by comments from three other artists.

From the Author's Side: Here we give a voice to the puppet stage authors, accompanied by an introduction and an excerpt from a text they have written.

At the Heart of Research: We touch on both historical, aesthetic, and other topics. The studies are edited by doctoral students or renowned researchers. Writings of non-French researchers also appear here.

Theater history columns

Figures, Myths and Puppets: Puppets have been carriers and creatures of myth since their origins. The articles published here examine the survival of this idea: they present questions about the origins of the Golem; the question of the alter ego, the question of the representation of the world; the question of the visible and the invisible.

Atlas Figura: Here we mostly attempt to present the international context by publishing thematic and historical studies in the form of original or commentarial communication, in an effort to map out different modes and methods of puppetry.

Artists in the heart of the city

Mechanics of Territories: This column is the result of a THEMMA workshop on rural theater. Here we can introduce artists from the countryside, as well as present the festivals and organizations operating outside major cities. The aim is both to emphasize the importance of the activities of artists and

organizations that are important to rural cultural life, and partly to help them network and collaborate.

Puppets and Media: A column led by a cultural manager that addresses an issue of theater organization, communication, and public relations in an interview.

As the World Turns: puppet initiatives from all over the world.

Mapping the uniqueness and framework of the art branch

Place Setting: This shows the diversity of the art form.

Related Arts: This focuses on an artist from another branch of art whose work is strongly tied to the subjects we examine the content of this relationship.

Behind the Scenes: This examines the tricks of puppetry.

Poetics of Matter: We try to get closer to the essence of the creative process by interviewing two artists collaborating on a production.

Becoming part of global cultural theater

Cultural question marks: This reveals issues in French politics so that the stakes are clear to everyone,

Beyond experience: This examines problems faced by those active in culture in several stages and from a methodological standpoint.

All issues are available at the link below:

www.themaa-marionnettes.com/sur-letagere/manip-le-journal-de-la-marionnette

A special issue in Spanish and English is available here:

www.themaa-marionnettes.com/manip/manip-international-n1-english

www.themaa-marionnettes.com/manip/manip-internacional-n1-espanol

Translated by Deborah Marshall

SZERKESZTŐ, SZERKESZTŐSÉG

EDITOR, EDITORIAL STAFF

EMMANUELLE CASTANG főszerkesztő MANIP / FRANCIAORSZÁG

Emmanuelle Castang a 2013 óta megjelenő *Manip* című folyóirat főszerkesztője. A Paris 8 Egyetem Előadóművészeti Szakán végzett, majd 2004 és 2005 között spanyol és belga fesztiváloknak dolgozott. 2008 és 2017 között a THEMAA, a francia bábművészek egyesületének helyettes főtitkára, majd főtitkára. A szervezet az UNIMA francia fiókszervezeteként működik. Az egyes szakterületek közti együttműködést segítő projektek koordinátoraként dolgozott, melyek esztétikai, szektorspecifikus és strukturális kérdéseket érintettek. 2017 óta az UNIMA Nemzetközi Bábművészeti Szövetség projektkoordinátoraként tevékenykedik. Feladata a nemzetközi projektek koordinációja és a főtitkár támogatása a szervezet működtetésében.

EMMANUELLE CASTANG editor in chief BIOGRAPHY / FRANCE

Emmanuelle Castang is Editor-in-Chief of the magazine *Manip*, first published in 2013. After graduating from the Performing Arts Department at the Paris 8 University, she worked for festivals in Spain and Belgium in 2004 and 2005. Between 2008 and 2017, she was Deputy Secretary-General, then Secretary-General of THEMAA, the French Puppet Artists Association. The organization operates as a French branch of UNIMA. There she worked as a coordinator of interdisciplinary projects on aesthetic, sector-specific and structural issues. Since 2017, she has been the project coordinator of the UNIMA International Puppet Arts Association. She is responsible for coordinating international projects and supporting the Secretary-General in the operation of the organization.

Address: manip@themaa-marionnettes.com;
24, rue Saint-Lazare – 75009 Paris;
www.themaa-marionnettes.com

Nouvelle série
ISSN 0291-7912

Marionnette & Thérapie

2019/1

Bulletin de l'association
"Marionnette et Thérapie"

Nouvelle série
ISSN 0291-7912

Marionnette & Thérapie

2021/1

Bulletin de l'association
"Marionnette et Thérapie"

Les rencontres de Marionnette et Thérapie

dans le cadre du Festival
Mondial des Théâtres de Marionnettes

Quelques-uns des fondements théoriques de notre association,
par **Marie-Christine Markovic**,
présidente de Marionnette et Thérapie

Depuis la première promotion sortie de l'ESNAM : le chemin d'un
marionnettiste tout-terrain et comment il s'est retrouvé à M&Th.
par **Gilbert Meyer**

Boîte à outils de Marionnette et Thérapie :
le bulletin, le site et autres publications
par **Elisabeth Becker**

L'ourdissage des ateliers thérapeutiques et pédagogiques animés
par **Valérie Gentile Rome**
qui nous dira comment, au fil de ses expériences,
elle est arrivée à construire la trame qui encadre ses ateliers.

Les cabanes des marionnettes, illustration par un cas clinique
qui s'étend dans la durée, d'ateliers thérapeutiques menés
par **Véronique Aubry**

Échanges avec le public

Participation musicale
de **Willy Malaroda**

Entrée libre - au lieu 13
le jeudi 23 septembre 2021 de 9 heures à midi
75 Forest Avenue à **Charleville-Mézières**

De la marionnette comme outil de médiation

Rencontre musicale et animée avec les membres
de l'association Marionnette et Thérapie qui
présenteront leur travail et leurs divers
champs d'intervention

<http://marionnettetherapie.free.fr>

Marie-Christine Markovic MARIONNETTE ET THÉRAPIE

FRANCIA BÁBFOLYÓIRAT

Az UNIMA bábterápiás tagozata a Charleville-Mézières-ben rendezett 1976-os Nemzetközi Bábfesztivál alkalmával önálló alapítvánnyá alakult. Ez az alapítvány indította el 1978-ben a *Marionnette et Thérapie* (Báb és terápia) című szakfolyóiratot, felismerve, hogy szükség van egy találkozási pontra terapeuták és bábművészek között, hogy elkerülhessük a két speciális terület improvizatív megközelítéseiből származó csapdahelyzeteket. A lapot Jacqueline Rochette alapította, Jean Garabé hathatós szakmai támogatásával. A főszerkesztők a következők voltak: Jacqueline Rochette (1978–1987), Madeleine Lions (1987–2007), Pierre Trotot (2005), Serge Lions (2007–2009), Marie-Christine Debien (2009–2020), Marie-Christine Markovic (2020 decembere óta). Sok éven keresztül a szerkesztőségi főtákaré feladatokat Colette Dufлот és Pascal Le Maléfán látták el. A Báb és terápia legfontosabb céljai: hogy rendszeresen javasoljon alap vagy felsőfokú képzési programokat, támogassa bábműhelyek létrehozását, valamint hogy konferenciák és országos találkozók szervezésével hozzájáruljon a szakterület információáramlásához, és ezeknek az eredményeiről írásban is hírt adjon (rendszeres folyóiratkiadás és speciális dokumentációs anyagok megjelentetésével). A 2021 májusában rendezett közgyűlés az alapítvány adminisztratív bizottságába

a következő tagokat delegálta: Véronique Aubry művészetterapeuta (Párizs), Marie-Laure Bonnin bábművész és művészetterapeuta, helyettes titkár (Párizs), Véronique Dumarcet bábművész (Billom), Valérie Gentile-Rame bábművész, alelnök (Ligaine), Elisabeth Kollar-Becker művésztanár (Rochesson), Edith Lombardi pszichológus, titkárságvezető (Besançon), Marie-Christine Markovic bábművész és terapeuta, elnök (Párizs), Gilbert Meyer színész-bábszínész, pénztárvezető (Strasbourg), Adeline Monjardet pszichológus (Coulanges-la-Vineuse), Denise Timsit pszichiáter (Savigny-sur-Orge). A folyóirat a következő állandó rovatokból épül fel: Klinika; Praktika; Beszámoló; Láttuk, olvastuk; Az Alapítvány tevékenységei.

Fordította Szabó Attila

Marionnette & Thérapie

Bulletin d'information de l'association « Marionnette et Thérapie »
25 rue Racapé – 44300 Nantes – Téléphone 02 51 89 95 02
Courriel : marionnetetherapie@free.fr – Site web : <http://marionnetetherapie.free.fr>
Directrice de la publication : Marie-Christine Markovic
Secrétaires de rédaction : Elisabeth Kollar-Becker, Edith Lombardi, Marie-Christine Markovic
Diffusé par « Marionnette et Thérapie »
Dépôt légal décembre 2021 – Reproduction interdite sans autorisation

Sommaire

Pratiques

Les rencontres de Marionnette et Thérapie du 23 septembre 2021 à Charleville-Mézières, animées par Véronique Aubry, Elisabeth Becker, Valérie Gentile Rame, Edith Lombardi, Gilbert Meyer et Marie-Christine Markovic

« De la marionnette comme outil de médiation » était le thème de ces rencontres organisées à l'occasion du Festival Mondial des Théâtres de Marionnettes. Marie-Christine Markovic a rappelé les principaux fondements théoriques de l'association Marionnette et Thérapie. Gilbert Meyer, à distance, a parlé des vo et vient entre sa pratique d'artiste et celle d'intervenant de terrain, chaque pratique enrichissant l'autre. Edith Lombardi a dit comment contes et marionnettes font bon ménage ensemble dans un atelier à visée thérapeutique. Valérie Gentile Rame, qui intervient en des lieux très divers, a constitué tout un ensemble de jeux et de rites qui ouvrent et clôturent ses temps d'ateliers, leur donnant un cadre contenant. Elisabeth Becker, à l'aide d'un tableau projeté sur écran, a présenté au public la boîte à outils de notre association. Véronique Aubry, art-thérapeute, a décrit son travail avec des adolescents gravement souffrants sur le plan psychique.

Clinique

Aux origines du processus créateur, un livre de Anne Brun – Edith Lombardi
Anne Brun approfondit ce qu'il en est, possiblement, du processus créateur chez l'être humain, quand il est soumis à des états psychiques marqués par une imécanté extrême.

MARIONNETTE ET THÉRAPIE

FRENCH PUPPETRY MAGAZINE

UNIMA's puppet therapy department became an independent foundation at the 1976 International Puppet Festival in Charleville-Mézières. This foundation launched *Marionnette et Thérapie* (Puppet and Therapy) in 1978, recognizing the need for a meeting point between therapists and puppeteers to avoid the pitfalls of improvisational approaches in these two distinct fields. The journal was founded by Jacqueline Rochette with the powerful professional support of Jean Garabé. The editors-in-chief were Jacqueline Rochette (1978–1987), Madeleine Lions (1987–2007), Pierre Trotot (2005), Serge Lions (2007–2009), Marie-Christine Debien (2009–2020), and Marie-Christine Markovic (since December 2020). For many years, Colette Duflo and Pascal Le Maléfian served as editorial secretaries. The main goals of *Puppet and Therapy* are to recommend basic or higher education programs, to support the establishment of puppet workshops, to contribute to the flow of information in the field by organizing conferences and national meetings, and to report on their results in writing (regular journals and special documentation). The General Assembly held in May 2021 delegated the following members to the Foundation's Administrative Committee: Véronique Aubry, Art Therapist (Paris), Marie-Laure Bonnin, Puppet and Art Therapist, Deputy Secretary (Paris), Véronique Dumarçet, Puppet Artist (Billom), Valérie puppeteer, Vice-President (Ligaine), Elisabeth Kollar-Becker, art teacher (Rochesson), Edith Lombardi, psychologist,

Marionnette & Thérapie Bulletin d'information de l'association « Marionnette et Thérapie » 25 rue Racapé – 44300 Nantes – Téléphone 02 51 89 95 02 Courriel : marionnetgetherapie@free.fr – Site web : http://marionnetgetherapie.free.fr Directrice de la publication : Marie-Christine Markovic Secrétaires de rédaction : Elisabeth Kollar-Becker, Edith Lombardi, Marie-Christine Markovic Diffusé par « Marionnette et Thérapie » Dépôt légal mai 2021 – Reproduction interdite sans autorisation	
Sommaire	
Clinique	
Présentifier l'invisible et représenter le visible – Elodie Vuillet	5
L'usage de marionnettes dans un atelier d'art-thérapie répond à certaines règles. L'écriture s'interroge à leur sujet : ainsi, pourquoi est-il impossible de se représenter soi-même dans le cadre d'un atelier d'art-thérapie par la marionnette, mais possible de représenter une personne décidée ?	
Rebattre les cartes... blanches – Rachel Munzer et Frédérique Riedlin	18
Les auteures nous font part d'une expérience née dans le cadre d'un travail thérapeutique qui s'est effectué dans un Centre d'Accueil Médico-Psychologique pour adolescents. Les médiations utilisées, rouleaux de narration et cartes blanches, invitent les participants à « rebattre » les cartes de leur vie.	
Pratiques	
Des nouvelles du Québec – Richard Bouchard	33
Fondateur et directeur de l'École Nationale d'Apprentissage par la Marionnette, un établissement qui accueille en journée des adultes souffrant de difficultés psychiques, l'auteur nous dit où en est son association en ces temps de pandémie.	
Conte	
Leurre – Edith Lombardi	38
Dans les contes de la famille de Barbe bleue, de nombreuses versions nous montrent des filles, qui habilement, échappent à leur ravisseur en laissant à leur place un leurre, marionnette ou mannequin.	

head of secretariat (Besançon), Marie-Christine Markovic, puppeteer and therapist, President (Paris), Gilbert Meyer, actor-puppeteer (Strasbourg), Adeline Monjardet, psychologist (Coulanges-la-Vineuse), Denise Timsit, psychiatrist (Savigny-sur-Orge).

The journal contains the following permanent sections: Clinic; Practice; Reviews; We Saw, We Read; Activities of the Foundation.

SZERKESZTŐ, SZERKESZTŐSÉG EDITOR, EDITORIAL STAFF

MARIE-CHRISTINE MARKOVIC főszerkesztő MARIONNETTE ET THÉRAPIE / FRANCIAORSZÁG

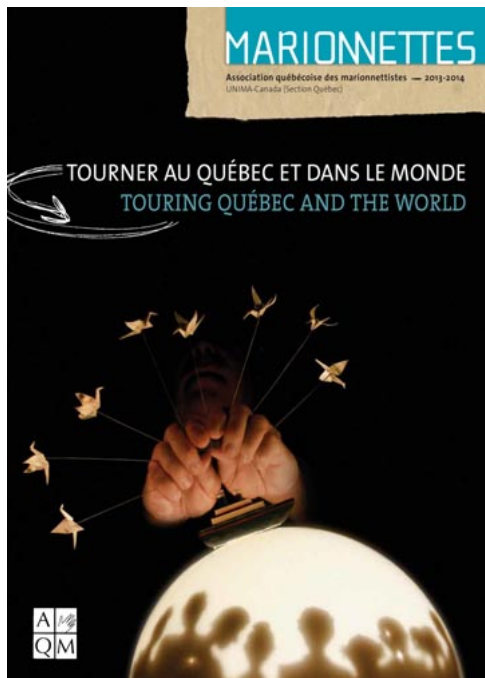
Már gyerekkora óta vonzódott a bábművészet világához, több társulat létrejöttében vett részt (Manches à Balais, Charivari Monstre). Elvégezte a prágai DAMU kétéves bábszínész-szenográfus képzését, majd Li Tian Lu mesternél végzett szakmai gyakorlatot. Ezt követően alapította meg a Papier sur Fil (Papírok madzagon) nevű társulatot, amellyel sok gyerekelőadást hozott létre, valamint számos szervezet keretében vett részt képzések és gyakorlatok megvalósításában. Tudatosítva a bábszínház lehetőségeinek gazdagságát, a nézőkre és a játszókra gyakorolt hatásának erejét, Marie-Christine Markovic csatlakozott egy egyéni terápiás szolgáltatást végző pszichodráma csoporthoz azért, hogy gazdagíthassa a bábjátékkal és a bábkészítéssel kapcsolatos eszközkészletét. Mindeközben klinikai pszichológiai és pszichoanalitikus tanulmányokat is folytatott. Több éve szervez nehézségekkel vagy betegségekkel küzdő gyermekek és felnőttek számára báb-játékos és írói workshopokat (többek között az alábbi kórházakban: Hôpital de jour, C.M.P., Z.E.P., I.M.E., S.M.P.R. Paris). Csatlakozott az Université Paris 5 / Descartes egyetem Terápiás Mediáció mesterszakának oktatói csapatához és a Marionnette et Thérapie Alapítvány tagja lett, hogy gyakorlati, elméleti, kutatói és tudás-közvetítői munkáját elmélyíthesse. Fotó: V. Markovic

MARIE-CHRISTINE MARKOVIC editor in chief BIOGRAPHY / FRANCE

Marie-Christine Markovic has been attracted to the world of puppetry since she was a child and has been involved in the founding of several companies (Manches à Balais, Charivari Monstre). She completed a two-year program for puppeteers/actors/scenographers at DAMU University in Prague, followed by an internship with Master Li Tian Lu. She then set up a company called Papier sur Fil (Paper on String) in which she created many performances for children and took part in trainings and internships with a number of organizations. Her awareness of the richness of the puppet theater's potential and the power of its impact on viewers and players caused Marie-Christine Markovic to join a psychotherapy drama group. This group supplied individual therapy services which helped her to enrich her methods for puppetry and puppet-making. In the meantime, she also conducted clinical psychological and psychoanalytic studies. For several years she has been organizing puppetry and writing workshops for children and adults with difficulties or illnesses (in the following hospitals: Hôpital de jour, C.M.P., Z.E.P., I.M.E., S.M.P.R. Paris, among others). She joined the faculty of the Master of Therapeutic Mediation at the Université Paris 5 / Descartes and became a member of the Marionnette et Thérapie Foundation (Puppet and Therapy) to enhance her practical and theoretical research and knowledge.

Address: Marionnette et Thérapie; 25 rue Racapé – 44300 Nantes; telephone: 02 51 89 95 02; E-mail: marionnettetherapie@free.fr – web: <http://marionnettetherapie.free.fr>; Secrétaires de rédaction : Elisabeth Kollar Becker, Edith Lombardi, Marie-Christine Markovic

Translated by Deborah Marshall

Michelle Chanonat

MARIONNETTES

KANADAI BÁBFOLYÓIRAT

A *Marionnettes* a Québec-i Bábművészek Egyesülete (Association québécoise des marionnettistes – AQM) kiadványa, mely évadonként egyszer jelenik meg. A folyóirat egyszerre fóruma és hírvívője a Québecben és Kanadában zajló bábművészeti eredményeknek. 2001-ben, az AQM huszadik évfordulóján jelen meg a 36 oldalas első szám, José Babin és Alain Lavallée irányításával, ekkor még *Bábok kesztyűben* néven. A 2008-ban Marine Van Hoof szerkesztésében már *Marionnettes* néven kiadott második szám eltérő felépítést követett. A *világ körül* címet viselő szám a turnézó társulatokat és bábosokat szólította meg, s bemutatta a legfontosabb nemzetközi fesztiválokat és néhány nemzetközi társulatot. A harmadik szám 2009-ben jelent meg, Catherine Ego szerkesztésében, ünnepeelve Québec

bábjátzásának harminc évét. 2012-ben a Philippe Couture által szerkesztett folyóiratszám a Québec-i bábszínház történetét és kihívásait vázolta fel. Bemutatta az AQM harmincéves tevékenységét és összefoglalta az évforduló kapcsán rendezett szakmai fórum következtetéseit. Első alkalommal jelent meg angol kivonat a cikkekhez. A folyóirat 64 fekete-fehér oldalból állt. 2013 óta a folyóiratot Michelle Chanonat szerkeszti. Azóta mindegyik szám angol-francia kétnyelvű formában, színes nyomtatásban jelenik meg. A kiadás is rendszeresebb lett, évadonként egy szám készül el. A folyóirat három állandó rovattal rendelkezik:

- *Dosszié*, az AQM szerkesztőbizottsága által kijelölt témát dolgoz fel.
- *Bábos vidékek*, egy meghatározó bábművész portréját mutatja be, egy másik cikk a szakmai kihívásokról szól, egy harmadik pedig az UNIMA kanadai fiókjának tevékenységéről számol be.
- *A művész tekintete* című rovat pedig a gyakorló művészeknek ad hangot.

Eddig öt szám jelent meg: számainkat megtekintheti: <https://aqm.ca/revue-marionnettes/>

2013–2014: Turnézás Québec-ben és a nagyvilágban

2015–2016: A bábok megőrzése

2017–2018: Bábszínházak a világ körül

2019–2020: A báb és a digitális világ

2021–2022: A szóló

MARIONNETTES

CANADIAN PUPPET MAGAZINE

Marionnettes is a publication of the Québec Association of Puppeteers (L'association québécoise des marionnettistes (AQM)), published once a year. The magazine is both a forum for puppeteers and a promoter of puppet performance in Québec and Canada. In 2001, the twentieth anniversary of the AQM, the first issue of 36 pages (then called *Puppets in Gloves*) was published under the direction of José Babin and Alain Lavallée. The second issue, edited by Marine Van Hoof was published in 2008 under the title *Marionnettes* and followed a different structure. This issue, entitled *Around the World*, was aimed at touring companies and puppeteers and featured the main international festivals and some international companies. The third issue, edited by Catherine Ego, was published in 2009 and celebrated thirty years of puppetry in Québec. The 2012 issue, edited by Philippe Couture, marked the magazine's anniversary, outlining the history and challenges of puppet theatre in Quebec. It presented the AQM's thirty years of activity and summarized the conclusions of a professional forum. For the first time, English abstracts of the the articles were published. The journal then consisted of 64 black and white pages. Since 2013, the journal has been edited by Michelle Chanonat and each full-color issue has been published in a bilingual

English-French edition. Publication has also become more regular, with one issue per season, each with three permanent columns:

- *Dossier*, on a theme chosen by the AQM editorial board.
- *Puppet Landscapes*, a portrait of a leading puppeteer, another article on professional challenges.
- *The Artist's Eye* column gives practicing artists a voice, and comments on the activities of the Canadian branch of UNIMA

Five issues have been published so far: you can view them at: <https://aqm.ca/revue-marionnettes/>

2013–2014: Touring Québec and the world

2015–2016: Preserving puppets

2017–2018: Puppet theatres around the world

2019–2020: The puppet and the digital world

2021–2022: The solo

MARIONNETTES

QUÉBEC-I BÁBMŰVÉSZEK EGYESÜLETÉNEK (AQM) FOLYÓIRATA, 2017–2018

Az angol és francia két nyelvű folyóirat vezércikke örömteli hírt közöl: Québec-ben megnyitotta kapuit a MIAM (Maison internationale des arts de la marionnette), egy nemzetközi bábművészeti központ, mely az AQM Egyesület eddigi legjelentősebb eredményének tekinthető. Az új intézmény elsődleges feladata, hogy főként workshopok és ösztöndíj-programok szervezésével támogassa a kanadai bábművészet fejlődését, és hozzájáruljon e művészeti forma elfogadottságának előmozdításához. A központ a város Outremont negyedében helyezkedik el, az Outremont Színház közelében. A helyi könyvtár bábművészeti szekciójával járul hozzá a művészeti intézménnyel való együttműködéshez, és az épület előtti teret is egy bábszínházzal fogják elnevezni. Az átépített egykori tűzoltószertár bábkészítő műhelyt, egy 60 fő befogadására képes többfunkciós előadótermet, valamint emeleti irodákat foglal magába. A kanadai központ megnyitásának apropójára a folyóirat *Dosszié* című rovata bemutat néhány hasonló bábművészeti központot a világ többi részéről: a belgiumi Tournai, a baszk TOPIC (Tolosa), az atlantai Center for Puppetry Arts mellett az indiai Kathputli Kolóniáról is olvashatunk érdeketes ismertetőket. A *Bábos vidékek* rovat a Puppetmongers társulatot mutatja be, melyet egy testvérpár, David és Anna Powell alapított és működtet. Az 1974-ben alapított társulat 12 produkciót hozott létre és az általuk alapított Toronto School of Puppetry keretében nagyon fontos szerepet játszik a kanadai bábos képzésben. A következő írásban egy Québec-i

bábfesztiválról, az OUFI-ról olvashatunk, melynek sajátossága, hogy közösségi alapon működik, célja hogy bemutatkozási lehetőséget biztosítson a kanadai bábosok minél szélesebb körének. A következő rövid írás a kanadai UNIMA tevékenységére hívja fel a figyelmet. A *művész tekintete* című rovat cikkei alkotói rezidencia-programokat mutatnak be. A távoli országokból hazatért bábművészek beszámolnak tapasztalataikról, akár alkotói ösztöndíj, akár hosszabb turné keretében utaztak: Norvégiába, Mexikóba és Brazíliába. A sok képpel illusztrált, igényesen szerkesztett és olvasmányos bábművészeti folyóirat izgalmas betekintést nyújt Kanada kortárs bábszínházi világába.

Fordította Szabó Attila

LA MIAM, NOTRE MAISON POUR LES ARTS DE LA MARIONNETTE THE MIAM, A HOME FOR OUR PUPPETRY ARTS Brygna Vincent, coordonnatrice générale, AQM / AQM General Director 2 MAISON, SUJET MARION THOMAS DUBÉY HUBER Michèle Chénard, rédactrice en chef / Editor in chief 3 DOSSIER 4 Les maisons de la marionnette dans le monde Puppetry Centres around the world La Maison internationale des arts de la marionnette: Du réel à la réalité The Maison internationale des arts de la marionnette: A Dream Come True Michèle Chénard 6 La Maison de la marionnette à Tournai: Pour la reconnaissance de l'art Maison de la marionnette in Tournai: Recognizing the Art of Puppetry Interview avec Françoise Flabart, directrice et conservatrice Interview with Françoise Flabart, Director and Curator Michèle Chénard 10 La TOPIC à Tolosa: Un cadeau pour les marionnettistes Tolosa's TOPIC: A Gift to Puppetry Interview avec Aïda Oregui, directrice Interview with Aïda Oregui, director Lucile Proger 13 Le Center for Puppetry Arts d'Atlanta: Le royaume des Muppets Atlanta Center for Puppetry Arts: Muppets and More Lucile Proger 15 Kathputli Colony, Inde: Une maison à ciel ouvert Kathputli Colony: A Home with no Roof Denise Rubin 17 TERMINOLOGIE MARIONNETTIQUE / EXPLODING THE PUPPET SCENE 20 Les Puppetmongers, vendeurs de rêve Puppetmongers: Dream Vendors Portrait de David et Anna Powell Portrait: David and Anna Powell Marlene Adam 22	Monde de OUFI OUI What an OUP! André Soud 25 UNIMA, une communauté sans frontières UNIMA, a Community without Borders! Sabrina Baran 29 REGARDS D'ARTISTES THOMAS DUBÉY HUBER 30 Aller voir ailleurs ou qu'il reste de moi Looking Elsewhere to Find What's Left of Myself José Rubin 32 Les Sages Fous en pays nordiques The Sages Fous Head North Joël Brédart 34 Entre le Canada et le Mexique Between Canada and Mexico Dany LeFavre 36 Un théâtre: le Brésil en bus Un Théâtre: Brazil by bus Agnes Zachare 38
---	---

Canada
Québec

UNIMA
CANADA

• Comité des arts et des lettres
 • Québec

MARIONNETTES SUMMARY, 2017–2018

HOME SWEET HOME

The small community of great puppeteers in Québec and Canada is bubbling with excitement: after years of dreaming and hoping, the Maison internationale des arts de la marionnette (MIAM – International House of Puppetry Arts) is opening its doors in Montréal. A place to create, build, learn, discover and experiment, all under the same friendly roof. A home somewhat akin to a home port, that galvanizes talented, resourceful and dynamic puppetry artists from here and abroad. A house that is open to all, professionals and amateurs, artists and the general public alike. Other puppetry houses or centres have also sparked our imagination. We invite you to visit the different and inspiring models found in Belgium, the United States, Spain and India. In our *Exploring the Puppetry Scene* section, Marthe Adam paints a portrait of the Puppetmongers and highlights the career, influences and legacy of these dream-weavers from Ontario. Jocelyn Sioui

presents the OUF!, an unhinged Off festival entirely organized by a community of eager – and volunteer – puppeteers. Casteliers' boisterous little brother is a springboard for experimentation and a wonderful excuse to get together, have fun, and share stories about the puppets we thrive on. And finally, Sabrina Baran shares some news from UNIMA, which is doing very well, thank you. And since we all love to travel, we asked a few puppeteers to tell us how they manage to create, co-produce, live and tour abroad. The *Through the Artist's Lens* section gives us a glimpse into four companies – Théâtre Incliné, Les Sages Fous, La Tortue Noire and Ubus Théâtre – showing without a doubt that there is no shortage of ideas north and south of the 49th parallel. This edition is an open window on the world. We hope it will also travel the world to spread the good news: our puppeteers now have a home of their own.

SZERKESZTŐ, SZERKESZTŐSÉG EDITOR, EDITORIAL STAFF

MICHELLE CHANONAT főszerkesztő **MARIONNETTES / KANADA**

Franciaországban született, 2003 óta Montreálban él. Dolgozott kommunikációs igazgatóként színházi és zenei területen, projektvezetőként a párizsi Francia-Québec-i Ifjúsági Iroda kulturális és kommunikációs részlegén. Québec-be érkezve szabadúszó szerkesztőként folytatta munkáját.

Tíz évig a *Jeu* színházi magazin szerkesztőségi tagja és a *revuejeu.org* online folyóirat főszerkesztője volt, jelenleg a *Marionnettes* folyóirat főszerkesztője, melyet a Québec-i Bábművészek Egyesülete jelentet meg. Számos színházi intézménnyel, társulattal és alkotóval működött együtt: dramaturgiai összeállításokat, interjúkat, portrékat, kommunikékat, hírleveleket, pedagógiai segédanyagokat, évadterveket és nem utolsósorban támogatási kérelmeket készített.

Regénye, *Passager clandestin* [Potyautas] címmel a francia Éditions de l'Aube kiadó gondozásában

jelent meg. *Corbeau* [Holló] című könyvében egy bábelőadás elkészítésének folyamatát mutatja be (L'Instant même kiadó), de írt életrajzi munkát is Ginette Reno énekesnőről. Fotó: Jean-Robert Bisaillon

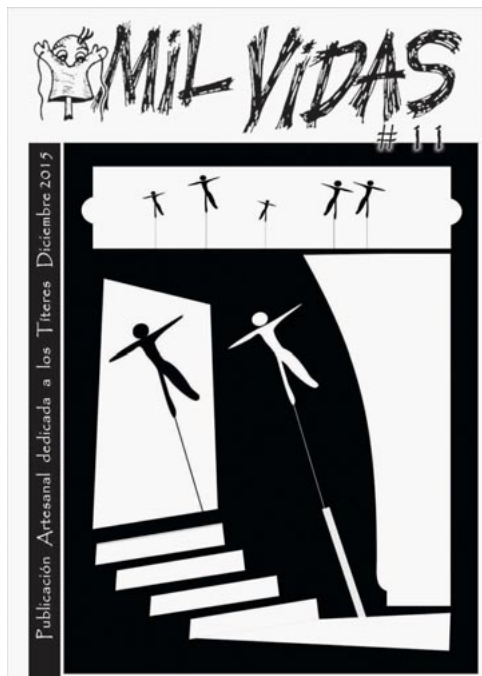
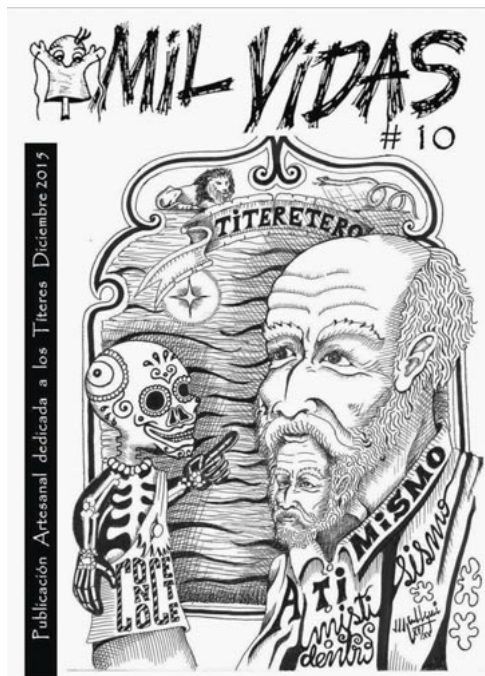
MICHELLE CHANONAT editor-in-chief **MARIONNETTES / CANADA**

Born in France and has lived in Montreal since 2003. She worked in France as a communications director in theatre and music and as a project manager in the cultural and communications department of the French-Quebec Youth Office in Paris. And since arriving in Québec, she has continued her work as a freelance editor.

For ten years, she was a member of the editorial board of the theatre magazine *Jeu* and editor-in-chief of the online magazine *revuejeu.org* and is currently editor-in-chief of the magazine *Marionnettes*, published by the Québec Association of Puppeteers. She has collaborated with numerous theatre institutions, companies and artists: dramaturgical compilations, interviews, portraits, commentaries, newsletters, educational aids, season plans and, last but not least, grant applications.

Her novel *Passager clandestin* [Stowaway] was published by the French Éditions de l'Aube, her book *Corbeau* [Raven] describes the process of creating a puppet show (L'Instant même), and she has also written a biography of the singer Ginette Reno.

Photo credit: Jean-Robert Bisaillon

Martín Molina Castillo

MIL VIDAS

PERUI BÁBFOLYÓIRAT

Az első szám 2004. március 21-én jelent meg a perui fővárosban, Limában, a Bábművészet Világnapján tartott rendezvénysorozat keretében; az ötlet azonban nem volt új keletű. 1997-ben került a kezembe egy bábokról szóló kiadvány, amelyet a Yawar színházi csoport állított össze. Abban az időben kezdtem bábművészettel foglalkozni, és óriási hátrányt jelentett számomra, hogy alig volt információm a perui bábozásról. E kiadvány hatására fogalmazódott meg bennem, hogy valami ilyesmi alkalmas lenne az információhiány enyhítésére.

2000-ben tudtam meg, hogy Argentínában rendszeresen publikálnak egy bábokról szóló fanzint, a *Fardónt*. A fanzinok „nem hivatásos kiadványok, amelyeket egy adott kulturális jelenség követői készítenek más hasonló érdeklődésű olvasók örömére”. Ismertem a műfajt a limai underground kultúrából – ezek főleg zenével és költéssel foglalkoztak –, de a *Fardón* ébresztett rá, hogy egy fanzin akár bábokról vagy bármilyen más témáról is szólhat, és mivel teljesen független kommunikációs eszköz, jól illeszkedik a bábozás lázadó szelleméhez, sőt ez a legjobb módja annak, hogy beszéljünk róla. 2003-ban, immár több tudással és tapasztalattal a hátam mögött azt láttam, hogy a bábozással kapcsolatos információkhoz való hozzáférés terén nem történt előrelépés, és úgy döntöttem, hogy felvállalom ezt a kiadói kalandot, és én fogom terjeszteni a bábosok kalandjairól és érzéseiről szóló híreket. A kiadványt *Mil Vidas*nak (Ezer élet) nevezttem el – különösebb gondolkodás nélkül jött a cím, hiszen minket, bábosokat életek ezrei vesznek körül, amelyek az ujjaink között keringenek, hogy azután élettelen testeket töltsenek ki. Nem akartam fanzinnak nevezni, inkább a „bábokkal foglalkozó művészeti kiadvány” mellett maradtam. Egyéni projektként fogtam hozzá – azon túl, hogy teljesen a saját ízlésem, igényeim és lehetőségeim szerint

akartam csinálni, el akartam kerülni a csoportos döntésekkel járó bonyodalmakat. Ez nem zárta ki mások részvételét, sőt éppen ellenkezőleg, mindig igyekeztem ösztönzőleg hatni azzal, hogy megnyitottam az oldalakat mindenki előtt, aki publikálni akart. A kiadvány szerkezete rugalmas, tartalma tájékoztató jellegű: A borítón mindig egy rajz szerepel, amelyet felkérésre egy bábos, vagy más, a bábokkal kapcsolatban álló személy készített. A lap különböző szövegeket tartalmaz: szerepelnek benne véleménycikkek, történelmi, elméleti, technikai, kutatási témájú írások, történetek, versek, előadásokhoz, művekhez fűzött kommentárok, interjúk és bármi más, ami a bábokkal kapcsolatos, terjedelmi és formai korlátozás nélkül. Az interjú a lap létfontosságú és halaszthatatlan része, amely az idősebb – aktív vagy nyugdíjas – bábművészeket célozza meg, előnyben részesítve azokat, akiknek nem jut nagyobb nyilvánosság, főként peruiakat vagy azokat, akik ebben az országban dolgoznak. A cél az, hogy beszámoljunk eredményeikről, tapasztalataikról, érzéseikről, gondolataikról, és hozzájáruljunk az előttünk járók munkájának rögzítéséhez. Átfogó interjúkról van szó, amelyek alkalmazkodnak az interjúalanyok által meghatározott terjedelemhez, formához és nyelvezethez. A tartalom fennmaradó része többnyire eredeti, a szövegek általában az én felkérésemre születnek a bábokkal kapcsolatos információáramlás előmozdítása érdekében, a közreműködők peruiak, néhány külföldi szerzővel kiegészítve. Én magam is írok, néha azért, mert akarok, néha pedig azért, mert felmerül egy fontos téma, amellyel senki sem foglalkozik. Bár a *Mil Vidas* a perui bábművészetet helyezi előtérbe, nem zárja ki a más országokból származó kollégák munkájának bemutatását – a határoknak nincs helye oldalainkon. Figyelembe kell azonban vennünk, hogy a kiadvány a perui bábszínházi szcéna – egy nagyon érdekes, de kevésbé ismert

színtér – híreinek közzétételét tűzte ki célul. Ez egy teljes mértékben saját kezelésű projekt, a megvalósításáért végzett munkáért nem jár fizetség, a költségeket a nélkülözhetetlen minimumra csökkentem; az eredetit számítógépen nyomtatom ki, a sokszorosítás fénymásolóval történik, hogy minimális példányszámban – általában 50 példányban – készülhessen, és ha ezek elfogytak, akkor igény szerint másolok újabbakat. Az egész folyamat, amelyet egyedül végzek, kezdetben egyszerűnek tűnt, de ma már látom, hogy nem az. Rendkívül sok munkát igényel a lapszám koncepciójának kialakítása, a szövegek és illusztrációk felépítése, megrendelése, kikeresése vagy kidolgozása, ezek összeállítása, betördelése, a nyomtatási tesztek, stb. Eleinte úgy gondoltam, hogy mindezek néhány hetet fognak igénybe venni, de valójában hónapokról van szó. Az első számok esetében még egyszerűbb volt a dolgom, mert kevesebb volt az anyag – az első szám húszoldalas volt –, de a terjedelem egyre nőtt, és mára már a nyolcvan oldalt is átléptük; ez bizonytalanná teszi a lap megjelenését, amelyet kezdetben kéthavonta terveztem, de két szám között sajnos akár több éves hézagok is előfordulnak. Az utóbbi időben arra törekedtem, hogy évente egy számot adjak ki, de közbeszóltak más, nagyon munkaigényes projektek, így most már abszolút szabadon hagyom, hogy az újabb szám akkor érkezzen, amikor lehetőség adódik rá. A nyolcadik számtól kezdve a borítókat már nem fénymásolással készítettük, mert a címlapon akkor egy részletekben igen gazdag rajz szerepelt, amely a fénymásolással sokat veszített volna értékéből. Így azóta az első oldal nyomdában készül couché papírra, és mivel így valójában négy nyomtatott oldalt nyertünk, a megfelelő belső oldalakon egy új, kizárólag fényképeknek szentelt résszel bővítettem a lapot, így született meg az „Örök pillanatok: a bábszínház vizuális krónikája” című rész. Szintén a nyolcadik számtól kezdve a *Mil Vidas a Tárból teatro de Títeres* (Tárból bábszínház) nevű csoportom projektjeként kezdett megjelenni, de ettől eltekintve az egyéni munka és döntéshozatal dinamikája megmaradt. Az olvasók minimális áron juthatnak hozzá a nyomtatott változathoz, ebből próbáljuk

fedezni az előállítási és sokszorosítási költségeket. A lapot a bábművészek és az érdeklődő közönség körében terjesztjük Limában, de a turnéinkra is elvisszük, hogy az ország más részeibe és külföldre is eljusson. Gondoskodtunk róla, hogy a világ különböző részein működő, bábművészetre szakosodott könyvtárak és dokumentációs központok is kapjanak egy-egy példányt. A nyolcadik számban nem szerepelt nyomtatott interjú, mert úgy döntöttünk, hogy videón rögzítjük a beszélgetést, és a *Mil Vidas* mellékleteként egy új audiovizuális dokumentációs projektet indítunk „Rusztikus videók, a bábjátzás nyomában” címen. Sajnos a logisztikai feltételek és a dolog összetettsége nem engedte, hogy ezt szándékunknak megfelelően folytatni tudjuk. Az elkészült video a következő linken tekinthető meg: <https://www.youtube.com/watch?v=t4xoAp0Etw8>.

2015-ben egyszerre jelent meg a tizedik és a tizenegyedik szám és most először hivatalos bemutatót is tartottunk a Perui Irodalom Házában. 2017-ben felmerült egy olyan könyv kiadásának lehetősége, amely a perui bábművészekkel készített interjúkat és a *Mil Vidas* számára írt elméleti cikkeim javított és frissített változatát, valamint néhány új írásomat tartalmazza. A kötet 2018-ban *Oficio de libros, del ancestral y contemporáneo arte de los títeres* (Szabadok mestersége, a bábozás ősi és kortárs művészetéről) címen jelent meg az én nevem alatt a perui Kulturális Minisztérium Kulturális Pontok programjának támogatásával. Más bábos projektekben való tevékenységem megakadályozott abban, hogy új számokat adjak ki, az anyagok írását és gyűjtését azonban továbbra is folytattam, és a COVID 19 pandémia idején, amikor több időm volt a kiadáson dolgozni, úgy döntöttem, hogy virtuális formátumban jelentetem meg a következő számot, ami az adott kontextusban a legkönnyebben megvalósíthatónak és legkényelmesebbnek bizonyult. A tizenkettedik szám 2021-ben jelent meg pdf formátumban, az új lehetőségeknek – például több vizuális anyag felhasználásának és a terjedelem bővítésének – köszönhetően egy 156 oldalas kiadvány született, amely a világ bármely pontjára könnyen eljuttatható.

Presentación
Mil Vidas
 Publicación artesanal
 dedicada a los Títeres
12

Sábado 01 de Mayo 2021
 7:00 pm. (hora de Perú)

Asociación Cultural
TÁRBOL
 Teatro de Títeres

Transmisión en vivo desde
 Página de Facebook: Tárbol teatro de Títeres

Jelenleg majdnem minden anyag rendelkezésünkre áll a tizenharmadik szám összeállításához, amely szintén digitális formában fog megjelenni. Azt még nem tudom, hogy az ezt követő számok esetében

visszatérünk-e a nyomtatott formához, vagy maradunk a digitális változatnál, esetleg egy hibrid megoldást választunk.

Fordította Forgács Ildikó

— En esta Vida —	
Portada: La Machi Dibujo de Efectan Herskovits	
Un títerero no muere Juan Rodríguez	8
Luis Pajuelo Frías y la revolución de los Títeres Anabel Pajuelo	10
Una plaga más no basta Martín Molina Castillo	20
Títeres: la palabra que actúa Mauricio Kartun	35
¿Cómo me inicié en los Títeres? Carlos Benítez Arteaga	38
El mundo mágico de los Títeres Daniel Sánchez Llibre	42
Afianzando el amplio horizonte de los Títeres Martín Molina Castillo	54
Títeroterapia virtual en tiempos de cuarentena Alejandro Jara Villacorch	60
Instantes Eternos, Crónica visual títerera	64
La fantasía es hermetizadora para enseñar Entrevista a Rosa y Alicia Nuñez del Prado	70
El Arte de los Títeres y el pensamiento divergente María Laura Vélez Valcárcel	93
El enigma de los títereros acompañantes de Hernán Cortés Sergio Herskovits Álvarez	107
Hacerse Títer@ Martín Molina Castillo	114
La Tuerca Carlos Torres	119

Títere de hilo de la Compañía Marionetas Morrión, fotografía Martín Molina

Sergio Mercurio en su paso por Perú Sergio Mercurio	121
Gráfica Títerera Armando Samaniego, Eli Guzmán y Leonel Colina	125
El Cine Eduardo Galeano	127
El Teatro de Títeres en Lima Guillermo Ugarte Chamorro	128
Reseña: libro Entre títeres de Ángel Israel Barros Martín Molina Castillo	130
Reseña: libro Oficio de Libros de Martín Molina Tom Rumba	135
Trozos de alma José Quevedo	140
Poquitos estampa Totiana Andri Soberano	142
Mil Vidas, historia de papel Martín Molina Castillo	144
Acopio, ensamble de información y por si alguien quiere buscar un culpable: Martín Molina Castillo Contacto: titerstarbol@gmail.com	
Infinitas gracias a quienes aportaron material y entusiasmo, sin los cuales esto sería totalmente imposible, y a todos aquellos que de una u otra manera contribuyen para habitar estas virtuales páginas no solo de letras, sino también de mucho Espíritu ...	
Mil Vidas, publicación artesanal dedicada a los Títeres Es un proyecto de	
Asociación Cultural TÁRBOL Teatro de Títeres	
Lima - Perú, abril 2021	

Alfombra Chiguanawa, Títere Tulum - México, fotografía archivos Títeres Tulum

MIL VIDAS

HISTORY OF THE PUPPETRY MAGAZINE OF PERU

The first number appeared on March 21, 2004, in the activities for the World Puppet Day organized in Lima, Peru; however, the idea came from long ago. In 1997 I received a bulletin about puppets, with a single issue, edited by the Yawar theater group, then I was beginning to become a puppeteer and I was suffering from the enormous lack of information about Puppets in Peru, that bulletin led me to think that something like could be useful to alleviate this deficiency.

In 2000, I found out that a fanzine about puppets called *Fardón* was being published in Argentina; fanzines are “non-professional publications produced by followers of a particular cultural phenomenon for the pleasure of others who have the same interests”, I knew them from the underground culture of Lima, dedicated mainly to music and poetry, but with *Fardón* I saw that they could also dealing with puppets or any subject, being an absolutely independent tool for communication, fit well with the rebellious spirit of puppets, it was the best medium to talk about them. In 2003, with more knowledge and experience, I saw that the panorama of access to puppetry information had not changed, and I decided to undertake this editorial adventure to spread the adventures and feelings of puppeteers. I called it *Thousand Lives*, without much thought the name came up, because we puppeteers are surrounded by lives that circulate between our fingers to inhabit inert bodies; I didn’t want to call it a fanzine, I preferred to simply call it “an artisanal publication dedicated to Puppets”. I conceived it as an individual project, I wanted to avoid the complications of making decisions in a group, in addition to doing it entirely to my liking, needs and possibilities. That did not exclude the participation of others, on the contrary, I tried to encourage it by always opening the pages to whoever wanted to publish. It has a flexible and referential structure: The cover is always a drawing made, on request,

by a puppeteer or other person linked to puppets. The interior pages contain various texts: opinion articles, historical, theoretical, technical, research, stories, poems, comments on shows, works, interviews and whatever as long as it is related to the puppets, without limits of length or form.

The interviews are a vital and urgent section, aimed at active or retired older puppeteers, prioritizing those who do not have much exposure, mostly Peruvians or those who have worked in this country, to rescue their contributions, experiences, feelings, their words; and help record the work of those who came before us. They are broad interviews respecting the length, form and language given by the interviewees. The rest of the content is mostly original, generally requested by me, to promote the production of texts about puppets, the collaborators are Peruvians, also counting on some foreigners. I also write, sometimes because I want to, other times because there is some necessary topic and nobody addresses it. Although *Thousand lives* prioritizes the Peruvian puppetry, it does not exclude what colleagues from other countries do, borders do not exist between our pages; but if it is necessary to consider that the publication responds to the need for disclosure of the Peruvian puppetry scene, a very interesting scene but little spread. It is a totally self-managed project, the work for its realization is unpaid and the costs are reduced to the indispensable minimum; the original is printed on a computer and the rest of the copies are reproduced in photocopies, so a minimum print run can be made, generally 50 copies, and when they run out it is reproduced on demand. The work in the whole process, which I assume alone, and although at the beginning it seemed simple to me, now I see that it is not, it is extremely demanding from the conception of the number, conformation, requesting, searching or elaborating texts and illustrations, assembling them,

diagramming them, print tests, etc., is something that I thought would take a few weeks but it lasts for months; in the first numbers it was simpler because there was less material, the first number had twenty pages, but it grew and we have passed eighty in the printed editions; that makes its appearance uncertain, at the beginning it was thought bimonthly but there have been gaps of up to several years between one number and another. In recent times, he aspired to release one issue per year, but there have been stages of other very demanding projects, so I leave him absolute freedom to arrive when possible. From the eighth issue we stopped making the covers in photocopies because for that issue I had a drawing full of details that would be lost with the photocopy, since then the first page is printed and on couché paper, because of the format that allowed them to be actually 4 printed pages, so in the corresponding inner pages I added a new section dedicated solely to photographs, thus the section "Eternal moments: puppetry visual chronicle" was born. As of number eight, *Thousand Lives* also began to come out as a project of my group *Tárbol Teatro de Títeres*, but aside from that, the dynamics of work and individual decision-making are maintained. The printed version has a minimum cost for readers to try to cover production and reproduction costs, it circulates among puppeteers and the interested public in Lima, but on our tours we take it so that it expands its distribution to other parts of the country and abroad. We have also taken care of sending it to specialized libraries and documentation centers on puppets in different parts of the world. In number eight there was no printed interview, it

was decided to do it on video, thus giving rise to an audiovisual documentation project that we call *Video in Rustic, after the puppet trail*, as an annex to *Thousand Lives*, I had the intention of continuing it, but the logistical demand and complexity did not allow it, it can be seen at the following link: <https://www.youtube.com/watch?v=t4xoAp0Etw8>. In 2015, numbers ten and eleven came out together, and for the first time a formal presentation was made at the House of Peruvian Literature. In 2017 the possibility arose of publishing a book that compiled the interviews with Peruvian puppeteers, and the theoretical articles that I wrote for *Thousand Lives*, which were corrected and updated and I wrote some new ones, all of which was reflected in the book "Job of free, of the ancestral and contemporary art of the puppets", of my authorship, which was published in 2018 with the support of the Culture Points program of the Ministry of Culture of Peru. The recharge of activity in other puppet projects prevented me from publishing new numbers, however, I continued with the production and collection of material, already in the COVID 19 pandemic, with more time to work on the edition. I opted to do it in virtual format, the most feasible and convenient in that context; thus number twelve was published in 2021 in pdf format, finding new possibilities such as the inclusion of more visual material, expanding the extension, coming out with an edition of 156 pages, and easily distributing it anywhere in the world. We currently have almost all the material for issue thirteen which will also be digital, from then on I don't know if the next issues will go back to print, continue digital or take a hybrid form.

SZERKESZTŐ, SZERKESZTŐSÉG EDITOR, EDITORIAL STAFF

MARTIN MOLINA CASTILLO főszerkesztő MIL VIDAS / PERU

Bábszínházi darabok színpadra állítása terén huszonhat éves tapasztalattal rendelkező bábszínész, a bábművészethez kapcsolódó kérdések kutatója. Képzési területei: bábok tervezése, gyártása és animálása különböző anyagokból, illetve technikákkal, bábdramaturgia, rendezés, színpadra állítás és workshopok vezetése. Jelenleg a *Tárbol Teatro de Títeres* és a *Higuerilla* csoportok tagja. Számos produkcióban vett részt, amelyeket Limában és Peru területén található színházakban, oktatási központokban, alternatív terekben és utcákon mutattak be, valamint nemzetközi fesztiválokon és

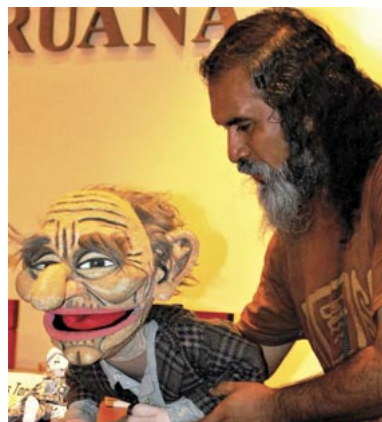
külföldi színházakban Chilében, Argentínában, Bolíviában, Mexikóban, Spanyolországban, Franciaországban és Csehországban, Olaszországban, Indonéziában és Malajziában. 1997 óta tart bábos workshopokat gyerekeknek, tanároknak és amatőröknek különböző kulturális központokban, valamint speciális képzéseket civil szervezetek és oktatási intézmények számára. Az *Oficio de libros, del ancestral y contemporáneo arte de los títeres* (Szabadok mestersége, a bábozás ősi és kortárs művészetéről) című kötet szerzője, amelyet a Tárbol Kulturális Egyesület adott ki 2018-ban a perui Kulturális Minisztérium Kulturális Pontok programjának támogatásával. 2004 óta szerkeszti a *Mil Vidas* című kiadványt, amely a bábokkal foglalkozik és a mai napig tizenkét nyomtatott, valamint egy digitális száma látott napvilágot. A Fundación SM és a limai Spanyol Kulturális Központ által 2017-ben megrendezett „El Barco de Vapor a Escena” (Gőzhajó a színpadon) dramaturgiai adaptációs verseny győztese a „Churi, a folyó gyermeke” című darab szövegkönyvével, amely Christian Ayuni *Churi* című művének az SM szerkesztősége által az „El Barco de Vapor” verseny tizedik évfordulójára megjelentetett különkiadásában is szerepel, melyet a Fundación SM 2019-ben könyv formájában is kiadott. Ez a mű a legjobb művészi alkotás díját is elnyerte a malajziai World Puppet Carnival nemzetközi fesztiválon (2019). *El Zorro y el Huaychao* (A róka és az énekesmadár) című művének szövegkönyve megjelent a *Mitos y Leyendas de Latinoamericanas en el Teatro de Títeres* (Latin-amerikai mítoszok és legendák a bábszínházban) című kötetben, amelyet az argentin Juancito y María kiadó adott ki 2017-ben. Szerzője a „Perui bábszínházi panoráma” című cikknek, amely a New York-i *Ollantay Theater Magazine* 27–28. számában jelent meg 2006-ban. A *Teatro Club* előadóművészeti honlapon 2019 óta írja a „Volatile Territory” című, bábjátékra szakosodott rovatot. Olyan szakmai folyóiratokban jelentek meg

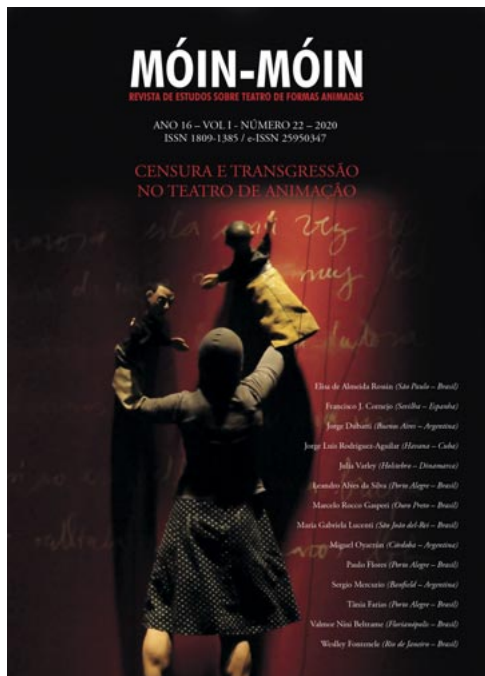
munkái, mint az *El Fardóm* magazin (Argentína), a *Juancito y María* magazin (Argentína) és a *La Hoja del Titiritero Latinoamericano* (Latin-amerikai bábjátékosok lapja) elektronikus magazin, amelyet a Nemzetközi Bábjátékos Szövetség Latin-Amerikáért felelős bizottsága szerkeszt. 2008 óta a *De Títeres en Perú* (Perui bábművészet) című blog szerkesztője. Házigazdája volt a *Raíz de Viento* (A szél gyökerei) című, a bábszínházzal foglalkozó virtuális rádióműsornak. Alapítója volt az Anaracos Bábszínész Kollektívának, amellyel részt vett a bábszínház népszerűsítő rendezvények szervezésében. A Universidad Nacional Mayor de San Marcos egyetemen pszichológiából szerzett diplomát. (Fordította: Forgács Ildikó)

MARTIN MOLINA CASTILLO editor in chief
BIOGRAPHY / THOUSAND LIVES/MIL VIDAS

Puppeteer with 26 years of experience in staging puppet theater plays, trained in the design, production and animation of puppets in various techniques and materials, dramaturgy for puppets, directing and conducting staging and giving workshops; researcher on issues related to the art of puppetry. He currently belongs to the groups "Tárbol Teatro de Títeres" and *Higuerilla*. He has participated in productions that have been presented in Theater Spaces, Educational Centers, Alternative Spaces and streets in Lima and the interior of Perú, as well as in International Festivals and theater spaces in Chile, Argentina, Bolivia, Mexico, Spain, France, Czech Republic, Italy, Indonesia and Malaysia. Since 1997 he has taught puppet workshops for children, teachers and amateurs in various Cultural Centers, as well as specific training for NGOs and educational entities. He is the author of the book *Job of the Free, of the ancestral and contemporary art of the Puppets* (2018) published by the Tárbol Cultural Association with the support of the "Puntos de Cultura" program of the Ministry of Culture of Peru. Since 2004 he edits *Thousand Lives*, a handmade publication dedicated to puppets, which to date has published 12 printed issues and one digital issue. He won the dramaturgical adaptation contest *El Barco de Vapor a Escena* (2017) convened by Fundación SM and the Cultural Center of Spain

in Lima, with the libretto of the play "Churi, son of the river", published in the special edition of "Churi" by Christian Ayuni for the tenth anniversary of the contest "El Barco de Vapor" by SM editorial, which was also published as a book by Fundación SM (2019). This work was also the winner of the Best Artistic Creation Award at the World Puppet Carnival International Festival in Malaysia (2019) The libretto of his work "El Zorro y el Huaychao" was published in the book "Myths and Legends of Latin American Women in the Puppet Theater" (2017) published by the Editorial Argentina "Juancito y María". He is the author of the article "Panorama of the Puppet Theater in Peru" published in the magazine "Ollantay Theater Magazine" No. 27-28 edited in New York 2006. He wrote the column specialized in Puppets "Volatile Territory" on the performing arts website "Teatro Club" since 2019. He has collaborated in specialized publications such as "El Fardóm" Magazine (Argentina), "Juancito y María" Magazine (Argentina) and the Electronic Magazine "La Hoja del Titiritero Latinoamericano" Edited by the Commission for Latin America of the International Union of Puppet. He has been the editor of the blog "De Títeres en Perú" since 2008. He hosted the virtual radio program "Raíz de Viento" dedicated to the Puppet Theater. He was the founder of the Anaracos Collective of Puppeteers with which he participated in the organization of events to promote the puppet theater. He is a Bachelor of Psychology from the Universidad Nacional Mayor de San Marcos.

Paulo Balardim

MÓIN-MÓIN

BRAZIL BÁBFOLYÓIRAT

A *Móin-Móin folyóirat* – *Tanulmányok a bábművészetről* (*Móin-Móin Revista de Estudos Sobre Teatro de Formas Animadas*) a Santa Catarina Állami Egyetem Művészeti Központjának (PPGT/CEART/UDESC) és Jaraguá do Sul Művészeti Kulturális Társaságának (SCAR) évente kétszer megjelenő periodikája. A Santa Catarina-i Színház Bővített Szakmai Képzésének segédanyagaként jött létre. A periodika címével az 1978-ban elhunyt Margarethe Schlünzen bábművésznek állít emléket, aki az 1950-es és az 1960-as években Jaraguá do Sul (Santa Catarina, Brazília) gyermekeit gyönyörködtette előadásával. Az iskolákban mindig lelkes „guten Morgen, guten Morgen” („jó reggelt, jó reggelt”) kórus fogadta – innen ragadt tevékenységére a *Móin-Móin Színház* név. A 2005 óta megjelenő folyóirat fő feladatának egy tematikus kutatási anyag megteremtését tartja, a bábművészet feltárásának elméleti és gyakorlati támogatását, valamint olyan graduális és posztgraduális képzésen részt vevő diákok mozgósítását, akik hajlandók aktívan szerepet vállalni a publikációs folyamat minden szakaszában. Monotematikus lapszámokat jelentet meg, amelyek célja máshol publikálatlan, a bábművészet különböző formáival foglalkozó akadémiai kutatásokat feldolgozó, reflexiókat tartalmazó és művészek kreatív folyamatát elemző cikkek terjesztése. A *Móin-Móin* egy szabadon hozzáférhető folyóirat, a megjelentetett munkák jogtulajdonosa a Creative Commons 4.0. A teljes tudományos és akadémiai közeg korlátozás nélkül elérheti az itt közzétett tartalmakat; minden írás letölthető, kinyomtatható, olvasható és idézhető, anélkül, hogy a felhasználásért, lektorálásért, publikálásért, terjesztésért vagy internetes közzétételért díjat kellene fizetni. A folyóirat a kollegiális lektorálás gyakorlatával él, minden cikket legalább ketten bíráltnak el.

MÓIN-MÓIN BRASIL PUPPETRY JOURNAL

Móin-Móin – Studies in The Arts of Puppetry is a semiannual publication from the Postgraduate Program in Theater at the Santa Catarina State University's Arts Center (PPGT/CEART/UDESC) and the Artistic Culture Society of Jaraguá do Sul – SCAR. It is offered in conjunction with the Extension Program Professional Training in Santa Catarina's Theater. The name of this publication is a tribute to the puppeteer Margarethe Schlünzen, that passed away in August 1978 and, during the decades of 1950 and 1960, delighted children of Jaraguá do Sul (Santa Catarina, Brasil) with her performances. She was always received effusively in schools by the choir *guten Morgen, guten Morgen* ("good morning, good morning" in German). The expression made the puppeteer's work known as "*Móin-Móin Theater*". The journal published since 2005 is committed to creating a thematic body of research, promoting practical and theoretical support for future explorations about puppetry, and also mobilizing graduate and postgraduate scholarship students who, under the coordination of teachers, actively participate in all stages of the publication process. It has published monothematic editions dedicated to spreading unpublished articles derived from academic research on the different languages of puppetry, as well as reflections and creative processes of artists. *Móin-Móin* is an open access magazine. All works are licensed under Creative Commons 4.0. The entire scientific and academic community has unrestricted access to its content; all works can be downloaded, printed, read and cited, with no taxes or fees charged for the submission, peer review, publication and distribution or internet availability. The Journal conforms to the practice of peer review, and each article is submitted to at least two judges.

MÓIN-MÓIN CIKKEK ÖSSZEFOGLALÓJA – 2021 SUMMARY OF THE ARTICLES AND HEADLINES OF 2021

Első kötet, 24. szám (2021) – Oktatói tapasztalat a kibertérben: kreatív folyamatok a szociális izolációban

Ebben a lapszámban 2020-as, Covid-19 által meghatározott tanítói és tanulási folyamatokra, valamint művészi tapasztalatokra összpontosítunk. Virtuálisan megtartott találkozók és előadások, rövid online kurzusok, távolléti oktatás: a virtuális terek és ezekhez kapcsolódó különféle módszerek felvetették a kérdést úgy az oktatók/tanárok és diákok, mint a bábművészek számára: melyek ennek a metódusnak az előnyei és hátrányai? Milyen nehézségekkel járt/jár? Milyen pozitív és negatív vetületei vannak a kibertérben történő oktatásnak? Mily módon és milyen mértékben lehetnek hatással az új technológiák a bábművészet tanítására, illetve elsajátítására? Milyen kihívásokkal kell számolni? Milyen módon járulhat hozzá a kibertér a bábművészet fejlődéséhez? Mik a veszteségek? Léteznek-e még internethasználattal kapcsolatos előítéletek? Mennyiben különböznek ezek a gyakorlatok a hagyományos oktatástól? A hagyomány mely elemei tarthatók meg – és mi módon? Milyen kísérletekre került sor az elmúlt évben, és milyen eredménnyel? Volt-e bármiféle jelentős újítás vagy átalakulás az oktatási és tanulási folyamatokban? Az ellenvetések egyszerűen a szociális izoláltságból adódtak? Mely, a szociális izoláció időszakában felfedezett kreatív folyamatok hasznosíthatóak a bábművészet számára? Hogyan befolyásolhatják a fenti tapasztalatok a jövő oktatói és kreatív folyamatait, illetve a produkciót? Mi az, amit a jövőben is érdemes megtartani? Reméljük, hogy az itt felvetett kérdések inspiráló hatással lesznek, hogy új kérdéseket és új, az adott témán belül több szemszögből is megközelíthető problémafelvetéseket szülnék. A szerzőktől történeti és empirikus kutatásokat, elméleti esszéket, kiadatlan fordításokat, beszámolókat, kreatív folyamatok analizisét és interjúkat várunk.

Volume 1, n. 24 (2021) – Training experiences in cyberspace and creative processes in social isolation

In this edition, we aim to reflect about the teaching-learning processes and artistic experiences carried out in 2020, due to the conditions of social isolation imposed by the sanitary crisis caused by the spread of Covid-19. Meetings and shows held virtually, short courses online, remote classes: The use of virtual platforms and differentiated methodologies caused profound reflections on trainers/teachers, students and animation theater artists. What advantages or disadvantages they offered/offer? What difficulties they presented/present? What are the positive and negative aspects that training in cyberspace demonstrated/demonstrates? How and to what extent can the use of new technologies impact the teaching-learning in puppetry? What are the challenges imposed? In what and how can cyberspace contribute to the development of the art of puppetry? What are the losses? Is there still prejudice? In what aspects do these practices differ from traditional training? What can they keep from tradition and how? What experiments have been carried out in the last year and what results have they produced? Was there any significant innovation or remodeling in the teaching-learning processes or just resistance against the effects of social isolation? What are the perspectives that the experiments/creative processes carried out in social isolation present/can present for the puppetry? How can the experiences lived influence the training and creative processes/productions in the future? What will be incorporated into the processes from now on? We hope that the provocations will instigate not only the issues raised here, but that they will open new questions and problems from different perspectives within the proposed theme. Authors can present historical or empirical research, theoretical essays, unpublished translations, reports of experiences, analysis of creative processes and interviews.

Az első kötet cikkeinek (2021. 24. szám)

összefoglalója: Issue no. 24 of Móin-Móin Journal – Studies in the Art of Puppetry, concentrates on training experiences in cyberspace and creative processes in social isolation.

Elszigetelten de (még inkább) kapcsolatban

(Fabiana Lazzari, Liliana Pérez Recio és Paulo Balardim.) A szerzők, akik reagáltak a lapszám által felvetett gondolatébresztő kérdésekre, a folyóiratnak virtuális helyet adó Santa Catarina Színház Bővített Szakmai Képzésén folytatott tevékenységek alakulásáról szolgáltak rövid beszámolóval.

Isolated but (more) connected: Authors who responded to the thought-provoking questions to this call gave a brief account of the evolution of activities of the Extension Program Professional Training in Santa Catarina's Theater, in which the edition of the journal is inserted, for the virtual mode. 1 n. 24 (2021)

Okatatói tapasztalat a kibertérben és kreatív folyamatok szociális izolációban (Cariad Astles):

A cikk alapját a szerzőnek az ANIMA UDESC (Nemzetközi Bábszínháztanulmányi Szeminárium – 2021.05.21, online esemény) konferenciáján elhangzott nyitóbeszéde képezi.

Training experiences in cyberspace and creative processes in social isolation: This article is based on a talk given by the author at the conference opening of ANIMA UDESC-International Seminar of Studies in the Art of Puppetry – Online Edition, on 21 May, 2021.

Új színház régi házaknak (Gilson Motta):

Tanulmány, amely bemutatja, milyen új technikai és esztétikai lehetőségeket teremtenek az online közvetítési felületek a bábszínház számára. Elemzésében a szerző az Előadók Határok Nélkül Társulat (Coletivo Performers sem Fronteiras) *Madárrá felnőni* (*Crescer para Passarinho*) című 2020-as előadását veszi alapul.

New Theatre for Old Homes: This paper presents technical and aesthetic possibilities created by online transmission platforms for puppet theatre. To develop this analysis, the author considers the basis for discussion the show

Growing Up to be a Bird (*Crescer para Passarinho*), produced by Performers without Borders (Coletivo Performers sem Fronteiras) in 2020.

Nők szeretethálót szőnek a bábszínházban

(Bárbara Benatti és Joana Vieira): Ez a cikk a braziliai női bábművészek első tizenöt Covid-korszakban eltöltött hónapjával foglalkozik, abból a hipotézisből kiindulva, hogy ezen művészek száma nemzeti viszonylatban jelentősen megnövekedett.

Women in animation theater, weaving

affects in a network: This article deals with female actors in animation theater during the first fifteen months of the Covid-19 pandemic in Brazil, based on the hypothesis that there is a significant increase in the representation of these actors on the national scene.

Több mint elég ok a költészetre. Egy kis karanténmúzeum tapasztalata (Javier Swedzky):

A 2020 novemberében indított El Pequeño Museo Virtual de la Cuarentena honlap a kísérletezés és az alkotás számára biztosít terepet. A projekt célja a privát terek percepciójának átalakítása volt a lezárások idején, oly módon, hogy azok új történetek felfedezésére nyújtsanak lehetőséget.

More than enough reasons to be poetry.**The experience of the Little Virtual Museum**

of the Quarantine: El Pequeño Museo Virtual de la Cuarentena is a web page which launched in November 2020 during the pandemic as a place for experimentation and creation. The project sought to change the perception of the intimate space during lockdown as a way for it to become a place to discover stories.

Álarc, ház és vászon között: repedések a varázslat számára (Livia Figueira "Tejas"):

A COVID-19 terjedését megakadályozandó bevezetett szociális izolációs körülmények, a testi és fizikai bezártság a brazil gyarmatosítás kezdeteitől uralkodó helyzet súlyosbodásának is felfoghatók. A szerző az otthoni közegben elérhető nyersanyagokat felhasználó, az álarc nyelvét alkalmazó előadásokra fókuszál, melyek nemcsak helyzetjelentésként – és az ellenállás aktusaként – működnek, hanem nyílásokat is találnak abban a metaforikus börtönben, amelyeken át élet és varázslat belopakodhat.

Among the mask, the house, the screen: gaps for enchantment:

The landscape established during social isolation to prevent the spread of COVID-19 reveals the aggravation (or ironic metaphor) of a project of enclosing bodies and the sensitivity that has occurred since the beginning of colonization in Brazil. In this paper the author focuses on performances in which home space, screens, materials available in that context and the main pillars of the masks language as creation devices were used, not only to be aware of the course summary – and as an act of resistance – but also to find openings in the metaphorical prison which produce life and enchantment.

Egy rezgő perspektíva nyomában: meglátások a bábszínházról és a mindennapokról járvány idején (Igor Gomes Farias):

Számvetés a virtuális oktatás és a bábszínház népszerűsítésének aspektusaival, amely azt vizsgálja, hogyan stimulálta a szociális izoláció a mindennapi látványokra való ráébredést, felismerve bennük az animáció alapjait.

Looking for an animated look: reflections on animation theater and everyday life in pandemic times:

This article is an account of reflections on virtual teaching and dissemination of animation theater, exploring how social isolation was able to stimulate a certain awareness of the everyday look, recognizing in it elements that lead us to animated forms.

ÂNIMA: Bevezetés a bábszínházba online

leckéken át (Jailson Araújo Carvalho): Beszámoló egy diák tapasztalatairól, melyeket az *Anima: Bevezetés a bábszínházba* című, 2020 novemberében online leckék formájában tartott kurzuson szerzett. A színész-animátor – az élettelen tárgyba animát (azaz életet) lehelő személy – képzési folyamatát a bábkészítési lehetőségek és az animálási technikák változatossága határozza meg.

ÂNIMA: An Introduction to Puppet Theater with online lessons:

This is the report of a student's experience in the training course *Anima: An Introduction to Puppet Theatre* held in October and November 2020 as online classes. The training process for an actor/animator,

i.e. the person who brings the idea of anima (or life) to an inanimate object, can be imbued with nuances that vary from the possibilities of making the puppet to the techniques used to give it anima.

Bábszínházi művészi és pedagógiai folyamatok a kibertérben (Fábio Henrique Nunes Medeiros):

A szöveg tapasztalatok és elméleti, valamint gyakorlati kérdések megosztására szolgál, amelyek a kibertérben lezajló bábművészeti és oktatói folyamatokkal kapcsolatosak. Ezek a folyamatok egyrészt konvencionális pedagógiai környezetben (a Paran  i Állami Egyetem Művészeti Karának Bábművész szakán - Faculdade de Artes do Paran  , Universidade Estadual do Paran   FAP-UNESPAR), részint a Cia Laica de Teatro-ban – ahol a cikk szerzője igazgató – jöttek létre.

Artistic and Pedagogical Processes for Animation Theater in Cyberspace:

This text presents a sharing of experiences and theoretical-practical questions about artistic and pedagogical processes for animation theater in cyberspace, developed both in the conventional pedagogical environment (Animation Theater discipline at Faculdade de Artes do Paraná, from Universidade Estadual do Paraná FAP-UNESPAR -Paraná State University), and at Cia Laica de Teatro, where the author serves as director.

J  rv  nymechanizmusok: B  bk  sz  i tapasztalatok   s otthoni r  vidjelenetek (Leandro Luiz de Maman   s Sandra Regina Coelho):

Beszámoló a Santa Catarina-i Eranos C  rculo de Arte társulat teve  kenys  g  r  l, bele  rtve a b  b  p  t  st – r  db  bokokat 3D nyomtat  si technikával készült testtel –   s r  vidjelenetek létrehozását is, amelyre a járvány miatt otthoni környezetben került sor.

Pandemic mechanisms: puppet-making experiences and short scenes at home:

This is a report of the creative process of the Santa Catarina group Eranos C  rculo de Arte in a home environment during the pandemic, involving the construction of rod puppets with a structure printed in 3D and creation of short scenes.

Szimulációban élünk? Animált formák szemtől szembe és virtuálisan

(Belén Rodríguez Assandri és Cesar Luis Ramirez Mautone): Ez a cikk a Tormenta de Lagartos társulat legutóbbi előadása, a *La Chupósfera* előkészítése során szerzett tapasztalatokról számol be – érintve a járványt megelőző időszakot, a virtuális teret és a jelenlegi, megszorítások által behatárolt életünket.

Are we living in a simulation? The animated forms between the face-to-face and the virtual: This article documents the experience of the troupe Tormenta de Lagartos in preparation for their latest show *La Chupósfera*. This begins in pre-pandemic times, travels through virtual space, isolation, and lives with restrictions on our path to the present.

202 nap a miniatűrök világában: Maria Cláudia és a pandémia sok arca (Maria Madeira):

2020. március 16. és október 2. között két közösségi oldalon lehetett naponta egy új – összesen 202 – Maria Cláudia baba által bemutatott jelenetet megtekinteni. A miniatúra, egy olyan térben, amelyet sem megérinteni, sem megmérni nem lehet, a valós világnál nem nyújtott kevesebbet.

202 days in a miniature world: Maria Cláudia and her multiple facets in the pandemic: Between 16 March and 2 October, 2020, 202 different scenes of the Maria Cláudia doll were posted on two social networks daily, making the miniature the best in the real world. The play took the space that cannot be touched and/or measured.

Improvizációs színház és az animált formák színháza: egy integratív perspektíva (José Luis Felício Carvalho): A Baby Pedra e o Alicate improvizációs színházi társulat esettanulmánya alapján ez a cikk azt elemzi, hogyan lehet a színházi improvizációt korszerűsíteni és átértékelni maszkok és – főként – animált formák által.

Improvisation theater and theater of animated forms: an integrative perspective:

Based on the case study of the improv theater collective Baby Pedra e o Alicate, this paper

analyzes how the creative processes of improvising actors can be streamlined and overvalued through the discipline of the mask and, mainly, animated forms.

Nők az iráni bábszínházban: interjú három nemzedék bábosaival (Fahime Mizahosein, Luiz André Cherubini és Sandra Vargas): Interjú Marzieh Baroumamanddal, Zahra Sabrival és Fahime Mirzahoseinnal, három, különböző generációba tartozó kiemelkedő bábművésszel, akiknek munkája meghatározta az iráni bábművészet irányait. A kortárs női szerepeket tematizálja történelmi, társadalmi és politikai kontextusban egy hagyományosan férfiak által dominált művészeti formában.

Women in iranian puppet theater: Interview with puppeteers of three generations:

Interview with Marzieh Baroumamand, Zahra Sabri és Fahime Mirzahosein three prominent Iranian puppeteers from three generations, who notoriously defined the directions of puppetry in Iran. They address the role of women contemporaneously in a traditionally male-dominated art form, in the historical, social and political context of that country.

Másik kötet, 25. szám (2021) – Bábművészet, ökológia, fenntarthatóság

Természetes környezetünk pusztulása és a klímaváltozás iránymutató jelentőséggel bírnak úgy a gazdaság-, mint a társadalompolitika számára. A természetes források kiapadását, a termékek rövid élettartamát, a környezetszennyezést, az erdők kiirtását, a génmódosítást és a konzumerizmust megjelenítő, vitató vagy egyéb módokon tematizáló gesztusok hosszabb ideje jelen vannak a művészetben. Ezeket befolyásolták az emberi tevékenység bolygóra gyakorolt hatásával kapcsolatos tapasztalataink is. A művészet képes feltárni több aspektusát is a fent leírt összefüggésnek: az esztétikai tapasztalat, amely egy művészi munkában meghatározó számunkra, képes átértelmezni a világban elfoglalt helyünkről alkotott fogalmunkat, kérdéseket és új modelleket szül, reflektál a viselkedésünkre. Hogyan tudhat

a kortárs bábművészet gyakorlata hozzájárulni a környezettudatossághoz és az aktivizmushoz? Mi a feladata? Milyen potenciállal bír? Megállapítottuk, hogy az ökológiával és fenntarthatósággal kapcsolatos témák gyakran feltűnnek bábelőadásokban pedagógiai üzenetként, a tudatosságra nevelés céljával. De hogyan reflektálhat egy művész – a téma történetbe ágyazásától eltekintve – ezekre a kérdésekre, és hogyan teheti őket napi kreatív gyakorlata részévé? Szolgálhat-e a mély ökológiai megfontolás a bábművészet filozófiai alapjaként? Hogyan kell környezettudatos művészi szemszögből az anyagról, annak tartósságáról és természetre gyakorolt hatásáról gondolkodnunk? Milyen stratégiákkal élünk az anyag ökológiai konzerválása érdekében? Hogyan befolyásolják ezek a kérdések a bábos szakmát, és hogyan gondolkodhat, alkothat és inspirálhat új attitűdöket az a maga során? Milyen (művészek, társulatok vagy intézmények) által létrehozott projektek jöhetnek szóba, ha művészet, társadalom és környezet összekapcsolása a cél? Hogyan reagált a bábművészet a Fenntartható Fejlődési Célokra (FFC-k)? Hogyan biztassunk új ötletekre, és provokáljunk ki egy közönségre is ható párbeszédet? Reméljük, hogy az itt felvetett kérdések inspiráló hatással lesznek, hogy új kérdéseket és új, az adott témán belül több szemszögből is megközelíthető problémafelvetéseket szüljenek. A szerzőktől történeti és empirikus kutatásokat, elméleti esszéket, kiadatlan fordításokat, beszámolókat, kreatív folyamatok analizisét és interjúkat várunk.

Volume 2, n. 25 (2021) – Puppetry, Ecology and Sustainability

The degradation of nature and climate change are urgent guidelines for economic and social policies. Indeed, representations, contestations or other actions arising from the perception of the exploration of natural resources, the short life cycle of products, pollution, deforestation, genetic transformations and consumerism have been present in art for a long time, which also is affected by the effects that we have experi-

enced due to human's interference on the planet. Art has the capacity to explore several aspects that involve this relationship: the aesthetic experience that permeates us through artistic work is capable of relativizing our place in the world and proposing questions, new models or reflections on our behavior. Concerning the art of contemporary puppetry, how can this artistic practice contribute to awareness and activism? What is your role? What is your potential? We have realized that the themes of ecology and sustainability appear in various productions of puppet theater, as pedagogical content and raising awareness of children. But, in addition to the theme incorporated in the fable of the shows, how can the artist reflect and incorporate these issues in his daily creative practices? Is a deep ecological perception capable of serving as a philosophical basis for puppetry? How to think about the material, its functionality, durability and its impact on nature from a conscious artistic perspective? What strategies to adopt for an ecological conservation of the material collection? How can puppetry be influenced by these issues, think, perform and influence new attitudes? What projects (by artists, companies, or institutions) are being considered, with the aim of relating art, society and the environment? How has puppetry related to the Sustainable Development Goals (SDG)? How to generate ideas and provoke dialogues that affect the public? We hope that the provocations will instigate not only the issues raised here, but that they will open new questions and problems from different perspectives within the proposed theme. Authors can present historical or empirical research, theoretical essays, unpublished translations, reports of experiences, analysis of creative processes and interviews.

A második kötet cikkeinek (2021. 25. szám) összefoglalója:

„Egy bolygó könnyekből és hulladékhegyekből” (Fabiana Lazzari de Oliveira, Liliana Pérez

Recio és Paulo Balardim): Ez a cikk a Móin-Móin folyóirat 25-ös számát mutatja be, melynek témája a bábművészet, az ökológia és a fenntarthatóság.

"A planet made of tears and piles of scrap":

This article presents issue no. 25 of Móin-Móin Magazine – Studies in the Arts of Puppetry, with the theme Puppetry, Ecology and Sustainability.

Színház és ökológia: mérleg vagy paradigma

cseréje? (Julie Sermon): Ez a cikk az antropocén és az ökológia fogalmát a színművészettel összefüggésben értelmezi, annak a lehetőségeit vizsgálva, hogy a művészek az ökológiai vészhezlyettel összhangban levő elképzeléseket és értékeket hozzanak létre, úgy személyes, mint kollektív ember-természet kapcsolatok terén.

Theater and ecology: scales or paradigm

chance?: This article exposes the concepts of anthropocene and ecology as related to theatrical art, to discuss possibilities that artists should produce ideas and values in line with the ecological urgency in individual and collective relationships between human beings and nature.

Tárgyak színháza és a konzumtársadalom

(Flávia Ruchdeschel D'Ávila, Kely Elias de Castro): "Négykezes" cikkünkben a szerzők a valós használati tárgyak előadóművészetekben történő alkalmazását a fogyasztói társadalom és egyéb huszadik századi tényezők által generált jelenséggé értelmezik. A legnagyobb figyelmet a tárgyak színházának, egy, az 1970-as és '80-as években elindult mozgalomnak szentelik.

Theater of objects and consumer society:

In this article we present a series of reflections, written with four hands, addressing the addition of real objects in performing arts, as a phenomenon of the development of consumer society and other factors from the 20th century. The greatest emphasis is given to the theater of objects, a movement that was developed in the 1970s and 1980s.

Színház és erdő: egy ösvény (Vitor Ribeiro do Valle, Flávio da Conceição és Joaquim Paulo de Lima Kaxinawa): Beszámoló az útról, melyet a Huni Kuín néphez közelítve tettünk meg a relá-

cióesztétika segítségével, azzal a céllal, hogy kipótoljuk a hagyományos tudás hiányosságait a formális oktatási helyeken. A Színház és erdő reflexiós folyamat célja a színházi esemény ökológiai tapasztalat általi gazdagítása volt.

Theater with the forest: a path:

This is the report of a trajectory of approximation to the Huni Kuín people through relational aesthetics, with the objective of supplying a scarcity of traditional knowledge in formal spaces of education. The aim of the reflexive process "Theatre with the Forest" was to enhance the theatrical event through an ecological perspective.

„Az óriás és a sárkány” – utcaszínház óriási

bábokkal (Daniel Ducato): Az *O Gigante e o Dragão* (Az óriás és a sárkány) című utcai előadás hatalmas bábjai a braziliai Ouro Preto Szövetségi Egyetem (UFOP) Bábművészeti szakiránya "Színpad Műhelymunka A" nevű tantárgyának köszönhetők a létezésüket. A cikk fő célja a kutatás és a bábok létrehozását, az előadás előkészítését és a színházi tapasztalatot meghatározó folyamatok bemutatása, és mindenekelőtt annak hangsúlyozása, hogy milyen fontos az újrahasznosítás, az újbóli használat, különféle anyagok új jelentőséggel való ellátása, amely új, kifejező művészi nyelvek létrehozásához vezethet.

"The Giant and the Dragon" – a street theatre play with giant puppets:

Through the discipline "Scenic Creation Workshop A" oriented by Animation Theatre studies at the Federal University of Ouro Preto (UFOP), State of Minas Gerais, Brazil, the giant puppets street play "O Gigante e o Dragão" (The Giant and the Dragon) came about. Here the main goal is to present the research and the processes that permeated the creation, the making and the theatrical experiment of this play and, above all, highlight how powerful it is to recycle, reuse and re-signify various materials, aiming at the creation of expressive languages.

Víz, a lép kincse (Ernesto Joaquin Franco

Rodriguez): A szerző egy ökológia-centrikus művészethez való hozzájárulásra tesz kísérletet,

amelynek alapját tapasztalatok, elmélkedések és az alkotói folyamattal, színpadra vitellel, adaptációval kapcsolatos következtetések jelentik egy nagyívű bábos munkában: a *Víz, a lép kincseiben*. Az évtizedek óta húzódó civilizációs krízis, amelyet az antropocén korszak bolygót és élővilágát romboló tendenciái fémjeleznek, a 2020-as Covid-19 pandémia óta katasztrofális dimenziókat öltött.

Water, the Treasure of the Wetland: The author seeks to propose some contributions to an eco-scenic art, which arise from the experience, reflections and conclusions of the process of creation, staging and adaptation of the large-format puppet work: *Water, the Treasure of the Wetland*. The civilizational crisis that has dragged on for some decades, and that has marked this era of the Anthropocene with a destructive force of the planet and of those who live in it, takes on a global and catastrophic dimension since the advent of the Covid-19 pandemic in 2020.

Dokumentumtárgyak és katasztrófa utáni tárgyak színháza: a *Láthatatlanok* című dokumentumfilm dramaturgiája (Vanessa dos Santos Dias): 2021 márciusában, a *Láthatatlanok* című filmhez szükséges tárgyi dokumentumok vizsgálata során átfogó képet alkottunk arról, milyen nyomokat hagyott Rio de Janeiro hegyvidékén a 2011-es klímakatasztrófa – ennek a filmnek a központi témája. Ez a cikk a filmdramaturgia kidolgozásának tapasztalataira reflektál, élményekre, amelyek kifejezetten a hegyi katasztrófával összefüggésbe hozható tárgyakhoz kapcsolódnak.

Documentary Objects Theater and post catastrophe Objects: the dramaturgical creation of the film “The Invisibles”: While conducting research on documentary objects for the film “The Invisibles” in March 2021, was raised a material overview of the reminiscences related to the climatic catastrophe that occurred in the mountain region of Rio de Janeiro in 2011, that is the central theme of the film. The article brings reflections on the experiences

lived in the creation process of the film’s dramaturgy, which specifically encompass categories of objects that are related to the mountain catastrophe.

Egy fenntartható változás felé. Kézművesség a lengyel bábszínházakban. Egy ökozófiai perspektíva (Zofia Smolarska): Tanulmány a mélyen megbúvó, komplex konfliktusokról, amelyek a fölé- és alárendelt kapcsolatát hatják át jelenleg több lengyel színházi intézményben is, sok bábszínházat is ideértve. 1989 óta a lengyelországi repertoárszínházakban folyamatos volt az elmozdulás a régi, hierarchizáló fordizmustól egy rugalmasabb poszt-fordista modell felé, amely a kognitív kapitalizmust és az alternatív, neoavangárd színházat jellemzi.

Towards Sustainable Change. Craftsmanship in Polish Puppet Theaters: An Ecosophical Perspective: The main aim of this paper is to present and explain the complexity of the deep but hidden conflict between the “top” and the “bottom” that is currently taking place in many theatre institutions in Poland, including puppet theatres. Since 1989, Polish repertory theatres have been continually changing from the old, highly hierarchical Fordist mode of production to the new, flexible post-Fordist mode, which is characteristic for cognitive capitalism and alternative, neo-avantgarde theatre.

Bábszínház, populáris kultúra és ökológiai világnézet (Andréia de Oliveira Souza): Betekintés néhány művészi folyamatba, amelyeket a szerző 2017 és 2021 között dolgozott ki, közösen a Cia. Teatro da Recusa-val, amelyben a fenntarthatóságot ökológiai szemszögből, de a brazil populáris kultúrára is fókuszálva közelítették meg.

Puppet theatre, popular culture and ecological worldview: The present article gives a glimpse of some artistic processes that the author developed with Cia. Teatro da Recusa between 2017 and 2021, in which the theme of sustainability was seen from the perspective of ecological worldview while focusing on Brazilian popular culture.

Eidolon: árnyékok és fantazmagória egy test-spektrumú videografikában (Nicole Koutsantonis): Az *Eidolon* című 2020-as videófelvétel kreatív folyamatának elemzése. Ez a művészi munka az árnyékokról alkotott fogalmakat, a hasonmásokat és a képzelet játékát veszi alapul, amelyekkel az árnyszínházban, a fantazmagória színházában, az árnyalakok filmes animációjában és a videografikus nyelvben találkozhatunk.

Eidolon: the shadows and phantasmagoria of a body-spectrum videographic: This article is an analysis of the creative process of the video *Eidolon* (2020), an artistic work produced by the notions of shadow, double and phantasmagoria found in shadow theater, in phantasmagoria shows, in the animation of silhouettes in cinema and in videographic language.

A virtuális színház tengerén hánykolódva: kihívások, melyekkel a bábozás mint önálló művészeti ág szembenéz (Leino Rei): Kísértet a jelenlegi helyzet megértésére és a balti, illetve

skandináv országok bábszínházainak, báb-művészképzési hagyományainak áttekintésére, arra a kérdésre is keresve a választ, hogy változott-e – és ha igen, mennyiben – a bábosok profilja az utóbbi időben. A szerző finn, svéd, észt, norvég, lett, litván és észt színházi szakemberekkel készített interjúkat, remélve, hogy ezáltal fogalmat alkothat a régióban uralkodó trendekről és az országok közös sajátosságairól.

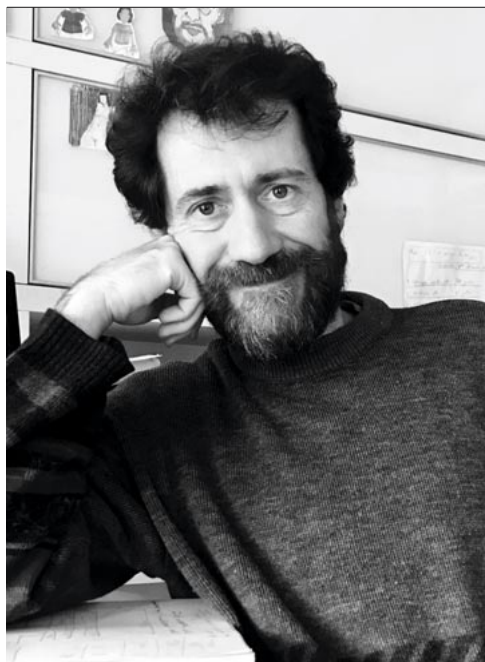
Tossed on the seas of visual theatre: challenges to puppetry's survival as an independent discipline: The goal of this article was to understand the current situation and give an overview of Baltic and Nordic countries' puppet theater and puppet theater training traditions and whether and how the puppeteer's profile has changed recently. To get an idea of the trends in this area, the common ground of the different countries, the author interviewed theatre makers from Finland, Sweden, Norway, Latvia, Lithuania, and Estonia.

Translated by Deborah Marshall – Papp-Zakor Ilka

SZERKESZTŐ, SZERKESZTŐSÉG

EDITOR, EDITORIAL STAFF

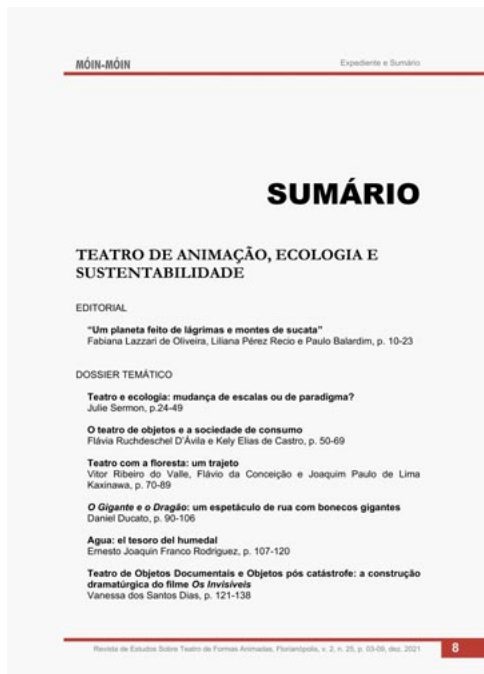
PAULO BALARDIM főszerkesztő **MÓIN-MÓIN / BRAZÍLIA**

A Színházi Gyakorlat – Animációs Színház docente a Santa Catarina Állami Egyetem (UDESC) Előadóművészeti Karán és a Művészeti Központ Színházának (CEART) posztgraduális programján. Tanulmányai: bábművészeti posztdoktori képzés (Université Paul Valéry-Montpellier III/2019), PhD: Előadóművészet (PPGT – UDESC/2013), MA: Előadóművészet (PPGAC – UFRGS/2008), BA: Bölcsészettudományi Kar, Portugál Nyelv és Brazil Irodalom (ULBRA/2007). A Caixa do Elefante Teatro de Bonecos (1991-2016) színházi társulat igazgatójaként,

színészeként és díszlettervezőjeként dolgozott. Az UNIMA Nemzetközi Bábművész Szövetség tagja. A Brazil Bábszínházi Társaság (AGTB) volt elnöke (2002-2003). A Vale Avoredo Művésztelep (Morro Reuter/RS/Brazil) társalapítója. Művészeti – elsősorban színházi – tapasztalattal rendelkezik, szakterületei: előadóművészet, hírközlés, televíziós programok, bábművészet.

PAULO BALARDIM editor in chief **BIOGRAPHY / BRASIL**

Associate Professor in the area of Theatrical Practice – Animation Theater, in the Department of Performing Arts and in the Post-Graduate Program in Theater of the Arts Center – CEART of the State University of Santa Catarina – UDESC. Postdoctorate in Puppetry (Université Paul Valéry-Montpellier III/2019), PhD in Performing Arts (PPGT – UDESC/2013), Master in Performing Arts (PPGAC – UFRGS/2008), graduated in Letters – Portuguese Language and Brazilian Literature (ULBRA/2007). Has served as director, actor and set designer of the theatrical company Caixa do Elefante Teatro de Bonecos (1991–2016). Member of the Union Internationale de la Marionnette – UNIMA. He was President of AGTB - Association of Puppet Theater (RS/Brazil) in 2002 and 2003. Is co-founder of the Vale Avoredo Artistic Residency Space (Morro Reuter/RS/Brazil). Experience in the area of Arts, with emphasis in Theater, acting mainly in the following topics: performing arts, communication, television programs and puppetry.
(link: <https://www.revistas.udesc.br/index.php/moin/issue/view/818>;
contact: revistamoinmoinudesc@gmail.com)

Ljiljana Dinić

NITI

BÁBMŰVÉSZETI MAGAZIN / SZERBIA

Szerbiában új folyóiratok és újságok jelentek meg a bábművészetről, hogy véget vessenek az elméleti és tudományos írások hiányának, amely hátrányosan érintette az ország bábművészetét. A Vajdasági Színházi Múzeum (Újvidék) a Szerb Köztársaság Kulturális és Tájékoztatási Minisztériumának anyagi támogatásával megkezdte egy kifejezetten báb-színházzal foglalkozó szaklap rendszeres megjelenítését; ez az első ilyen jellegű kiadvány hazánkban. A magazin évente kétszer jelenik meg, azonban a forráshiány miatt a 8/9, 10/11, és 12/13 számok dupla számként kerültek kiadásra. A folyóirat első száma 2014 decemberében, a 15. száma 2021 decemberében jelent meg. A folyóirat címében implicit módon megfogalmazott *szálak (zsinórok)* fogalma az egymásrataltságot, a dolgok és szavak összefüggését, valamint a személyiség azon szintjeinek sokaságát jelzi, amelyek szükségesek egy kreatív és egységes cselekvés megvalósításához. A szerzők szándéka szerint ez a szimbólum magába foglalja a bábut, mint a színházi aktushoz vezető rituálé részét, mint egy valósághű, céltudatosan művésziileg megalkotott tárgyat, valamint olyan hétköznapi tárgyakat, mint a szövet, a fény, a hang és a gépezet...

A lapkiadás elindítása teret nyitott a történelem és az elmélet, valamint a bábművészet kortárs irányzatai kritikai reflexiójának; ez elengedhetetlen feltétele annak, hogy a bábművészet megfelelő elismerést és értéket kapjon nemzeti kulturális terünkben. Mivel Szerbiában nincs bábművészeti oktatási intézmény, a *Niti*-nek bizonyos mértékig oktatási szerepe is van. Az egyes számok tematikáját az állandó szerkesztőbizottság határozza meg a szakterület országos vagy világbeli aktualitásaitól függően, illetve az olvasói igények alapján. A témák nagyon változatosak, és főként az alapkoncepciók szintjén jelennek meg, hiszen a folyóiratnak kompenzálnia kell az oktatási intézmények és az irodalom hiányát.

Ezért aztán egyes cikkek korábban megjelent szövegek fordításai. A fő cél természetesen a terület legújabb fejleményeinek követése, valamint a határokkal és korlátokkal való játék sikeres próbálkozásainak bemutatása. A korábbi témák a következők voltak: *16+ avagy Bábjáték felnőtteknek, Maszk, Különböző animációs tárgyak, Automaták, Újraélesztés, Bábterápia, Bábjátékoktatás, Tér – forma – kép, Pandémia, Báb és szó, Jaj! Theodor*. A magazin több rendszeres rovatból áll, amelyek az eseményektől és igényektől függően kapnak több vagy kevesebb hangsúlyt. A szerkesztők választják meg *A lap témáját*, amely hazai és külföldi szakértők szövegeit emeli ki a világ aktuális eseményeinek és a hazai közvélemény igényeinek összefüggésében. Ez a rész tucatnyi szöveget tartalmaz, amelyek többsége eredeti, a folyóirat számára írt darab, míg néhány az e területhez tartozó szövegek első fordítása. *A jelenség*: A *báb* című rovat a folyóirat olyan, többnyire eredeti szövegeket tartalmazó része, amelyben a szerzők filozófiai, történelmi, pedagógiai, nyelvészeti szempontból, elméleti síkon gondolkodnak a bábrol és a bábjátékról. *Az ablak* az a rovat, amelyben külföldi és hazai szerzők szövegein keresztül mutatjuk be a külföldi irányzatokat, intézményeket és személyiségeket. *A színházon kívül* rovatban a színházon kívüli tudományágakban és művészetekben megjelenő bábművészettel foglalkozunk. A fesztiválok, előadások, kiadványok, kiállítások ismertetői áttekintést adnak a bábművészet területén, különösen a hazánkban és a volt Jugoszlávia országaiiban bekövetkező jelentős fejleményekről, és így betekintést nyújtanak a regionális bábművészetbe. Az előző lapszám óta eltelt időszak országos premierjeinek listája a magazin dokumentációs része, amely világos képet ad arról, hogy mi is történik aktuálisan a színtéren. A magazin fekete-fehérben, B4-es ofsetet papírra nyomtatva jelenik meg. A kiadvány oldalainak száma 68, a példányszám 350-től 500-ig terjed.

A folyóirat főszerkesztője Ljiljana Dinć, a szerkesztőbizottság tagjai Zoran Đerić, Emilija Mrdaković és Olivera Cibula.

2021. ÉVFOLYAM ÖSSZEFOGLALÁSA

– NITI 14. szám

A beszélő báb, a báb, amelyik azt mondja, „mama”, a báb, amely nevet, sír és állathangokat hallat, a gyerekek játékának nélkülözhetetlen része és a bűvölet tárgya. A felnőttek sem közömbösek, amikor hangokat hallató bábokkal találkoznak, de érzelmeik, gondolatátvitelsaik bizonyára mások. És mi a helyzet a színházi bábokkal? Hogyan érzékelik őket, amint a beszédől és mozgástól meglevenednek? Kell beszélnie, és ha igen, mennyit? Mennyi szöveg érződik túl soknak és mennyi túl kevésnek, és számítt-e ez egyáltalán? Szavakban vagy képekben hiszünk inkább, és melyik az, ami jobban hat ránk? A színházba színdarabot nézni megyünk vagy előadást hallgatni? A digitális bábok elsőbbséget élveznek a hagyományos bábokkal és a tárgyakkal szemben? Ezekkel és ehhez hasonló kérdésekkel

foglalkozunk a *Niti* bábszínházi folyóirat tizennegyedik számában. Mauricio Kartún argentin drámaíró, író és rendező megosztja a bábszínház szakértővé és rajongóvá válás során szerzett tapasztalatait, valamint a bábszínház sajátos nyelvezetéről és dramaturgiájáról alkotott véleményét. A szöveg a *Móin-Móin* magazinból került átvételre. Szlovén, horvát és szerb drámaírók és rendezők – Ana Duša, Tamara Kučinović, Jelena Paligorić Sinkević és Danko Sekulović – arról beszélnek a Nitinek, hogy mi a különleges és más számukra a bábszínházi szövegekkel való munkában. Zoran R. Popović a *Titokzatos völgy, a Légy Arielle F*, és a *Mintha nem lenne közel a vég* című darabok elemzéseivel egy olyan színház kérdését vizsgálja, amelyben nem a színész a központi szereplő. Boris Todorović rendezői vallomásában bemutatja, miként vezette őt a drámai szöveg a bábhoz, mint kifejezőeszközhöz. Vahid Duraković a fesztiválok fogyasztói társadalomban elfoglalt helyével foglalkozik, kiemelt figyelmet fordítva a régió bábszínházi fesztiválozásának folyamatára. A belgrádi

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 639. 640. 641. 642. 643. 644. 645. 646. 647. 648. 649. 650. 651. 652. 653. 654. 655. 656. 657. 658. 659. 660. 661. 662. 663. 664. 665. 666. 667. 668. 669. 670. 671. 672. 673. 674. 675. 676. 677. 678. 679. 680. 681. 682. 683. 684. 685. 686. 687. 688. 689. 690. 691. 692. 693. 694. 695. 696. 697. 698. 699. 700. 701. 702. 703. 704. 705. 706. 707. 708. 709. 710. 711. 712. 713. 714. 715. 716. 717. 718. 719. 720. 721. 722. 723. 724. 725. 726. 727. 728. 729. 730. 731. 732. 733. 734. 735. 736. 737. 738. 739. 740. 741. 742. 743. 744. 745. 746. 747. 748. 749. 750. 751. 752. 753. 754. 755. 756. 757. 758. 759. 760. 761. 762. 763. 764. 765. 766. 767. 768. 769. 770. 771. 772. 773. 774. 775. 776. 777. 778. 779. 780. 781. 782. 783. 784. 785. 786. 787. 788. 789. 790. 791. 792. 793. 794. 795. 796. 797. 798. 799. 800. 801. 802. 803. 804. 805. 806. 807. 808. 809. 810. 811. 812. 813. 814. 815. 816. 817. 818. 819. 820. 821. 822. 823. 824. 825. 826. 827. 828. 829. 830. 831. 832. 833. 834. 835. 836. 837. 838. 839. 840. 841. 842. 843. 844. 845. 846. 847. 848. 849. 850. 851. 852. 853. 854. 855. 856. 857. 858. 859. 860. 861. 862. 863. 864. 865. 866. 867. 868. 869. 870. 871. 872. 873. 874. 875. 876. 877. 878. 879. 880. 881. 882. 883. 884. 885. 886. 887. 888. 889. 890. 891. 892. 893. 894. 895. 896. 897. 898. 899. 900. 901. 902. 903. 904. 905. 906. 907. 908. 909. 910. 911. 912. 913. 914. 915. 916. 917. 918. 919. 920. 921. 922. 923. 924. 925. 926. 927. 928. 929. 930. 931. 932. 933. 934. 935. 936. 937. 938. 939. 940. 941. 942. 943. 944. 945. 946. 947. 948. 949. 950. 951. 952. 953. 954. 955. 956. 957. 958. 959. 960. 961. 962. 963. 964. 965. 966. 967. 968. 969. 970. 971. 972. 973. 974. 975. 976. 977. 978. 979. 980. 981. 982. 983. 984. 985. 986. 987. 988. 989. 990. 991. 992. 993. 994. 995. 996. 997. 998. 999. 1000.	1. 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100. 101. 102. 103. 104. 105. 106. 107. 108. 109. 110. 111. 112. 113. 114. 115. 116. 117. 118. 119. 120. 121. 122. 123. 124. 125. 126. 127. 128. 129. 130. 131. 132. 133. 134. 135. 136. 137. 138. 139. 140. 141. 142. 143. 144. 145. 146. 147. 148. 149. 150. 151. 152. 153. 154. 155. 156. 157. 158. 159. 160. 161. 162. 163. 164. 165. 166. 167. 168. 169. 170. 171. 172. 173. 174. 175. 176. 177. 178. 179. 180. 181. 182. 183. 184. 185. 186. 187. 188. 189. 190. 191. 192. 193. 194. 195. 196. 197. 198. 199. 200. 201. 202. 203. 204. 205. 206. 207. 208. 209. 210. 211. 212. 213. 214. 215. 216. 217. 218. 219. 220. 221. 222. 223. 224. 225. 226. 227. 228. 229. 230. 231. 232. 233. 234. 235. 236. 237. 238. 239. 240. 241. 242. 243. 244. 245. 246. 247. 248. 249. 250. 251. 252. 253. 254. 255. 256. 257. 258. 259. 260. 261. 262. 263. 264. 265. 266. 267. 268. 269. 270. 271. 272. 273. 274. 275. 276. 277. 278. 279. 280. 281. 282. 283. 284. 285. 286. 287. 288. 289. 290. 291. 292. 293. 294. 295. 296. 297. 298. 299. 300. 301. 302. 303. 304. 305. 306. 307. 308. 309. 310. 311. 312. 313. 314. 315. 316. 317. 318. 319. 320. 321. 322. 323. 324. 325. 326. 327. 328. 329. 330. 331. 332. 333. 334. 335. 336. 337. 338. 339. 340. 341. 342. 343. 344. 345. 346. 347. 348. 349. 350. 351. 352. 353. 354. 355. 356. 357. 358. 359. 360. 361. 362. 363. 364. 365. 366. 367. 368. 369. 370. 371. 372. 373. 374. 375. 376. 377. 378. 379. 380. 381. 382. 383. 384. 385. 386. 387. 388. 389. 390. 391. 392. 393. 394. 395. 396. 397. 398. 399. 400. 401. 402. 403. 404. 405. 406. 407. 408. 409. 410. 411. 412. 413. 414. 415. 416. 417. 418. 419. 420. 421. 422. 423. 424. 425. 426. 427. 428. 429. 430. 431. 432. 433. 434. 435. 436. 437. 438. 439. 440. 441. 442. 443. 444. 445. 446. 447. 448. 449. 450. 451. 452. 453. 454. 455. 456. 457. 458. 459. 460. 461. 462. 463. 464. 465. 466. 467. 468. 469. 470. 471. 472. 473. 474. 475. 476. 477. 478. 479. 480. 481. 482. 483. 484. 485. 486. 487. 488. 489. 490. 491. 492. 493. 494. 495. 496. 497. 498. 499. 500. 501. 502. 503. 504. 505. 506. 507. 508. 509. 510. 511. 512. 513. 514. 515. 516. 517. 518. 519. 520. 521. 522. 523. 524. 525. 526. 527. 528. 529. 530. 531. 532. 533. 534. 535. 536. 537. 538. 539. 540. 541. 542. 543. 544. 545. 546. 547. 548. 549. 550. 551. 552. 553. 554. 555. 556. 557. 558. 559. 560. 561. 562. 563. 564. 565. 566. 567. 568. 569. 570. 571. 572. 573. 574. 575. 576. 577. 578. 579. 580. 581. 582. 583. 584. 585. 586. 587. 588. 589. 590. 591. 592. 593. 594. 595. 596. 597. 598. 599. 600. 601. 602. 603. 604. 605. 606. 607. 608. 609. 610. 611. 612. 613. 614. 615. 616. 617. 618. 619. 620. 621. 622. 623. 624. 625. 626. 627. 628. 629. 630. 631. 632. 633. 634. 635. 636. 637. 638. 6
---	---

Afrikai Művészeti Múzeum adott otthont a *Mali hagyományos színházi bábjai – Andrej Jerovšek gyűjteményéből és az Afrikai Művészeti Múzeum gyűjteményéből* című kiállításnak. A kiállítás kurátora, Marija Miloš, a Mali Köztársaságbeli bábszínház hosszú és gazdag hagyományaiba vezet be. Ez itt csak egy válogatás a témához kapcsolódó szövegekből, a fesztiválokat, kiadványokat és előadásokat bemutató szövegek mellett.

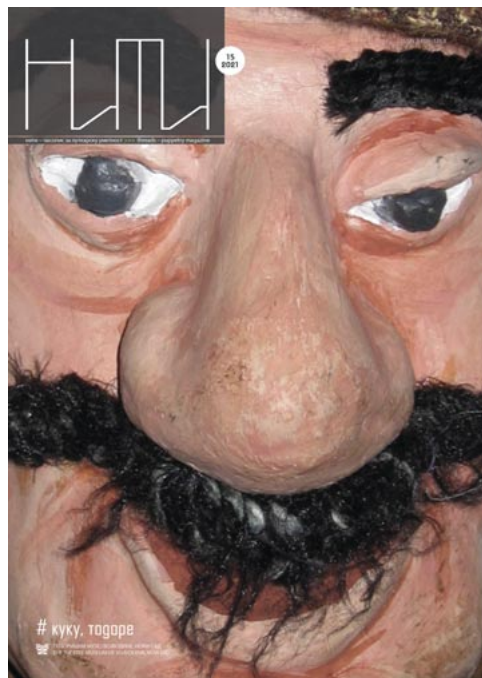
2021. ÉVFOLYAM ÖSSZEFOGLALÁSA

– NITI 15. szám

Témája a „Kuku, Todore” (lajl Theodor) elnevezésű szerb vidéki vásári színház. Marija Kulundžićnak, a szerb bábművészet doyenne-jének köszönhetően ma már több információnk van róla. Az általa összegyűjtött szemtanúi beszámolók alapján megállapítható, hogy Szerbiában a 20. század első évtizedeiben voltak ilyen jellegű előadások, vidéki vásárokon, cirkuszi sátrakban zajlottak, nem voltak ritkák és több fellépő is volt, egymástól függetlenül. Felmerül a kérdés, hogy miért nincs róla több információ, miért nem jegyezték fel ezeket a kortársak, és miért nem maradt fenn tárgyi bizonyíték. Talán mentalitás és tudatosság kérdése, talán csak Todor hibája és szeszélyes jellemének folyománya. Az is érdekes, hogy miért nem éledt újjá ismét, mint

korábban is többször, lévén sok időszzerű témája, és lenne ma is. Ezt soha nem fogjuk megtudni. Egy ilyen kiadás alap gondolata az, hogy egy helyre gyűjtsük össze, amit tudunk, vagy tudni vélünk Theodor-ról, és megőrizzük azt a jövő nemzedékei számára, és egyszersmind valamilyen módon hívjuk is őt, ahogyan az esőt hívjuk, hogy amikor nem tudunk beszélni, beszéljen helyettünk. Még meg lehet minket. Sonja Jankov Nenad Gajić *Lucky to be Alive* (Szerencse, hogy élek) című installációjáról ír, amely szuperrealisztikus ember- és állatszobrokból áll, beépített légzési mechanizmussal. Az újdéki Ifjúsági Színházban került sor a Szerbiai Hivatásos Bábszínházak 52. Találkozására. Most először, abban a reményben, hogy ez lesz a gyakorlat a jövőben, bemutatunk néhány darabot két megfigyelő szemszögéből. A felsoroltakon kívül Zoran R. Popović érdekesítő szövegét is közreadjuk a szerzői színházról, valamint publikációs, fesztivál- és színházkritikákat.

Fordította Hajdú András Gergely

PUPPETRY NITI MAGAZINE

HISTORY / SERBIA

New journals and magazines about puppetry have emerged in Serbia to address the absence of theoretical and scientific writing which have adversely affected the art of puppetry in that country. With the financial support of the Ministry of Culture and Information of the Republic of Serbia, the Theatre Museum of Vojvodina (Novi Sad) has begun regular publication of a magazine specialized in puppetry; this is the first of its kind in our country. The Magazine is due to be published twice a year; however, due to insufficient funds, issues 8/9, 10/11, 12/13 were published as double issues. The first issue of the magazine was published in December 2014, and the 15th issue was published in December 2021. The concept of *threads*, implicit in the title of the magazine, conveys interdependence, the connection of things and words and the many psychological levels of personality needed to achieve a creative and integrative act. The authors intended that this symbol encompasses the puppet as part of a ritual to a theatrical act, a realistic, purposefully artistically created object, and such objects in everyday, as fabric, light, sound, and machinery....

Launching this edition created a space was for critical reflection on history and theory, as well as on contemporary trends in puppetry; this is a necessary prerequisite if puppetry is to have its appropriate recognition and value in our national cultural space. As there is no educational institution for puppetry in Serbia, *Niti* takes on an educational role to some extent. The permanent editorial board determines the theme of each issue depending on national or world current events in the field, or in response to readers' needs. The topics are very broad and presented mainly as basic concepts since the magazine must compensate for the lack of educational institutions and literature. Therefore, some articles are translations of previously published texts. The main goal is certainly to follow the latest developments in the

field and to present successful attempts of playing with borders and limitations. Previous topics were: *16 + or Puppetry for the Adults*, *Mask*, *Different objects of animation*, *Automatas*, *Resuscitation*, *Puppet Therapy*, *Puppetry Education*, *Space – shape – image*, *Pandemic*, *Puppet and word*, *Alas! Theodore*. The magazine consists of several regular sections which are emphasized depending on events and needs. The editors choose *The topic of the issue* section which highlights texts by national and foreign experts in the context of world current events and the needs of the national public. This section consists of a dozen texts, most of which are original pieces written for the magazine, although a few are first translations of the texts in this field. The section titled *Phenomenon: The Puppet* is a part of the magazine with mostly original texts in which the authors think theoretically about the puppet and puppetry from philosophical, historical, pedagogical, linguistic points of view. *The Window* is the section in which we present foreign trends, institutions and personalities through texts written by foreign and national authors. In *Outside the Theatre* we look at puppetry in disciplines and arts outside the theatre. The reviews of festivals, performances, publications and exhibitions provide an overview of significant developments in the field of puppetry, especially in our country and in the countries of the former Yugoslavia, which provide insight into the regional puppetry scene. The list of premieres on the national scene in the period since the previous publication is a documentary part of the magazine that provides a clear picture of what is happening on the current scene.

The magazine is printed in black and white, on B4 offset paper. The volume number is 68 pages, and the circulation is from 350 to 500. The editor-in-chief of the magazine is Ljiljana Dinić, and the editorial board members are Zoran Đerić, Emilija Mrdaković and Olivera Cibula.

SUMMARIES, VOLUME 2021 – NITI 14.

A talking puppet, a puppet that says 'Mum', that laughs, cries and makes animal sounds is an indispensable part of children's play and an object of fascination. The adults are also not indifferent when they meet a puppet that makes sounds, but their emotions and associations are certainly different. And what about a puppet in the theatre? What is the perception of its coming to life with movement, and with speech? Should it speak and how much? How much text can be considered too much and how much too little and does that matter at all? Do we believe in words or images, and what is it that affects us more? Do we go to the theatre to watch a play or to listen to a lecture? Do digital puppets take precedence over the traditional ones and over the object? We deal with these and similar issues in the fourteenth volume of the puppetry magazine *Niti*. Mauricio Kartún, Argentinean playwright, writer and director, describes his experience on his way to becoming a puppetry expert and enthusiast, as well as his view of a specific language and dramaturgy of puppetry. The text was taken from the magazine *Moin-Moin*. Playwrights and directors from Slovenia, Croatia and Serbia - Ana Duša, Tamara Kučinović, Jelena Paligorić Sinkević and Danka Sekulović - speak to *Niti* about what is special and different for them when it comes to the treatment of text in puppet theatres. Zoran R. Popović with his analyses of the plays *Uncanny Valley*, *Be Arielle F*, *As if the End Were Not Quite Near*, considers the issue of a theatre in which an actor is not the central figure. In his confession as a director, Boris Todorović introduces us to how the dramatic text led him to the puppet as means of expression. Vahid Duraković deals with the position of festivals in consumer society, paying special attention to the process of puppetry festivalization in the region. The Museum of African Art in Belgrade hosted the exhibition *Traditional Theatre Puppets of Mali – From the Andrej Jerovšek Collection and the Collection of the Museum of African Art*. The exhibition curator, Marija Miloš, introduces us to the long and rich tradition of puppet theatre in the Republic of Mali. This is only a selection from the texts related to the topic, in addition to those that present festivals, publications and performances.

SUMMARIES, VOLUME 2021 – NITI 15.

The theme of *Niti* number 15 is the Serbian country fair theatre "Kuku, Todore" (Alas! Theodore). Owing to Marija Kulundžić, doyenne of Serbian puppetry, we now have more information on it today. Based on eyewitness testimonies that she has collected, it can be concluded that performances of this type were present in Serbia in the first decades of the 20th century, that they took place at country fairs, in circus tents, that they were not rare and that there were multiple performers, independent of each other. The question arises why there is not more information on it, why contemporaries did not record it and why no material evidence has been preserved. Perhaps it is a matter of mentality and consciousness, and perhaps it is just Todo's fault and a matter of his capricious character. We also wonder why he, as he used to be, never woke up again, and he had, and still has, many topics to deal with today. We will never find that out. The idea of such an edition is to gather what we know or what we assume about Theodore in one place and to keep it for future generations, but also to call for him somehow, as we call for rain, so that when we cannot speak, he speaks for us. He may surprise us. Sonja Jankov writes about Nenad Gajić's installation *Lucky to be Alive* which consists of super realistic sculptures of people and animals with built-in mechanism of breathing. The 52nd Meeting of Professional Puppet Theatres of Serbia took place in the Youth Theatre in Novi Sad. For the first time, and in the hope that this will be a future practice, we present some plays from the point of view of two observers. In addition to the aforementioned, we will also publish an interesting text by Zoran R. Popović about the authors' theatre, as well as reviews of publications, festivals and plays.

SZERKESZTŐ, SZERKESZTŐSÉG EDITOR, EDITORIAL STAFF

LJILJANA DINIĆ főszerkesztő NITI / SERBIA

Ljiljana Dinić kurátor, jelenleg a Vajdasági Színházi Múzeumban dolgozik, ahol többek között a *Színházi bábok* gyűjteményét kezeli, és annak megalapítása óta szerkeszti és formálja vizuálisan a *Niti* (*Szálak/Zsinórok*) című bábművészeti kiadványt. Mint a bábszínház területén dolgozó kurátor, tanult a Münchener Városi Múzeumban (Münchner Stadtmuseum), a Bábszínházi/Vásárhelyi Mutatványok Gyűjteményében (*Sammlung Puppentheater /Schaustellerei*), valamint a Német Figuraszínházi és Bábművészeti Fórumon, Bochumban (Deutsches Forum für Figurentheater und Puppenspielkunst). Ő a kitalálója számos kiállításnak (konceptió, díszlet, dizájn) a bábszínházhoz, és általában

a színházhoz kapcsolódóan: *Fénykép a színházi plakáton – Ferenc Barát(h)* (2011), *Világok és hősök* (2013), *Jelenetek egy babaházból* (2017), *Hely a színházamnak* (2019). Kutatómunkával is foglalkozik, valamint bábszínházzal kapcsolatos szövegeket publikált Szerbiában és külföldön. Főbb publikációi: *Világok és hősök* (kiállítási katalógus, 2013), *A bábszínház Újvidéken – Alapítás* (társszerző, 2014), *A báb és a maszk a szerb kultúrában – a rituálétól a színházig* (szerkesztő, 2014), *Bábszínház Szerbiában – a vásároktól a Sokol-jelenetekig* (társszerző, 2015).

LJILJANA DINIĆ editor in chief BIOGRAPHY / SERBIA

Ljiljana Dinić is a curator, currently employed at the Theatre Museum of Vojvodina, where, among other things, she manages the collection *Theatre Puppets*, and since its foundation, she has edited and visually shaped the puppetry magazine *Niti* (*Threads*). As a curator working in the field of puppetry, she studied at the Munich City Museum (Münchner Stadtmuseum), in the Puppet Theater/Fairground Attraction Collection (*Sammlung Puppentheater/Schaustellerei*), as well as in the German Forum for Figure Theatre and Puppetry in Bochum (Deutsches Forum für Figurentheater und Puppenspielkunst). She is the author of numerous exhibitions (concept, setting, design) related to puppetry and theatre in general: *Photography on the Theatre Poster by Ferenc Barát(h)* (2011), *Worlds and Heroes* (2013), *Scenes from A Doll's House* (2017), *A Room for My Theatre* (2019). She is engaged in research work and has published texts related to puppetry in Serbia and abroad. Excerpt from the biography: *Worlds and Heroes* (exhibition catalogue, 2013), *Puppet Theatre in Novi Sad – Establishment* (co-author, 2014), *Puppet and Mask in Serbian Culture – from Ritual to Theatre* (editor, 2014), *Puppetry in Serbia – from Fair to Sokol Scenes* (co-author, 2015).

Ljiljana Dinić és Zoran Derić Szabadkán, 2022

NITI / THREADS

Часопис за луткарску уметност / Puppetry magazine

Издаје / Publisher

Позоришни музеј Војводине, Нови Сад /
Theatre Museum of Vojvodina, Novi Sad

За издавача / For the publisher

Микодраг Кајтез, директор /
Miodrag Kajtez, Director

Уредник / Editor-in-Chief

Љиљана Динић / Ljiljana Dinić

Редакција / Editorial Board

Зоран Ђерић / Zoran Derić
Емилија Мрдаковић / Emilija Mrdaković

Дизајн / Design

Љиљана Динић / Ljiljana Dinić

Припрема за штампу / Pre-press

Љиљана Динић / Ljiljana Dinić

Лектура и коректура / Proofreading

Оливера Цибула / Olivera Cibula

Превод сажеља на енглески /

Translation into English

Љубица Јоцић / Ljubica Jocić

Сарадник / Associate

Бојан Јовановић / Bojan Jovanović

Штампа / Press

Сажнос, Нови Сад / Sajnos, Novi Sad

Тираж / Circulation

350

Laura Freya Sillanpää NUKKETEATTERI-LEHTI

FINN UNIMA FOLYÓIRATA

A magazin rövid története

A *Nukketeatteri-lehti* (Bábszínházi magazin) az egyetlen rendszeresen megjelenő, bábszínházra szakosodott magazin Finnországban. A lap 2008-ban alakult, és az első szerkesztője Timo Väntsi volt. Ezt megelőzően a finn UNIMA időről időre *UNIMA Magazine* címmel adott ki egy-egy lapszámot. Napjainkban a magazin kiadása a finn UNIMA egyik legfontosabb feladata.

2008-ban a magazin új címevel az UNIMA Finnország új olvasókat és követőket akart megszólítani. A *Nukketeatteri-lehti* minden évben két számmal jelenik meg (tavaly a covid-19-es körülmények miatt csak egy számot sikerült kiadni). A magazinnak több főszerkesztője is volt, a jelenlegi főszerkesztő Laura Sillanpää. A cikkek szerzői bábszínészek, kutatók és producerek, akik mindannyian önkéntes alapon írnak. A cikkek a bábművészettel és általában az előadóművészettel kapcsolatos témákat taglalnak, és ezekről kezdeményeznek vitát, valamint beszélgetnek a bábszínház területén előforduló érdekes jelenségekről Finnországban és külföldön.

A 2021. ÉVI CIKKEK ÖSSZEFOGLALÓJA

Nukketeatteri-lehti 2021: Laura Sillanpää nosztalgikus hangvételű vezércikke a Covid előtti idők bábszínházának szabadsága utáni vágyakozásról; Pia Timberg cikke a kelet-finnországi Nemzetközi Bábművészeti Fesztiválról, amely a Covid miatt átállt animációs filmek készítésére és bemutatására; Maija Westerholm cikke a bábjátékot és az AR-t ötvöző munkájáról (AR – *artificial reality*, a számítógép által tervezett mesterséges valóság jelenetek élő

előadás részeként történő felhasználásának módja); Eliisa Lintukorpi cikke Antoine de Saint-Exupéry *A kis hercegének* klasszikus értelmezésén alapuló amatőr bábelőadásról; Laura Sillanpää interjúja Ishmael Falke ismert finnországi bábművésszel; Egy cikk a tehetséges bábkészítő, Iida Vanntaja munkájáról a művész saját tollából; Helena Markku cikke a bábkészítés sajátosságairól

Alma Rajala cikke egy élő előadásnak szánt premier online közvetítéséről; Marja-Liisa Lintunen esszéje a bábművészet esztétikájáról és filozófiájáról; Elina Lajunen tanulmánya a Covid finn bábművészek életére gyakorolt hatásairól; Az Unima Finnország elnökének írása.

Fordította: Forgács Ildikó

NUKKETEATTERI-LEHTI

FINNISH UNIMA MAGAZINE

Brief history of your magazine around

Nukketeatteri-lehti (Puppet Theatre-magazine) is the only regularly published magazine in Finland which is specialized in puppet theater. It was based in 2008, and the first editor was Timo Väntsi. Before that Finnish UNIMA had published every now and then magazines named "UNIMA Magazine". Nowadays the magazine is one the most important tasks of the UNIMA Finland. With the new name in 2008 UNIMA Finland wanted to reach out to new readers and followers. Nukketeatteri-lehti has every year two issues (last year there was only one edition because of Covid-19 conditions). The magazine has had several editors, and nowadays the editor is Laura Sillanpää. The writers of the articles are puppeteers, researchers and producers, all writing on a voluntary basis. The articles maintain and provoke discussion about puppetry and performing arts in general and it also brings out interesting phenomena in the puppet theatre field in Finland and abroad.

SUMMARY OF THE ARTICLES AND HEADLINES OF 2021

Nukketeatteri-lehti 2021/content: Editorial by Laura Sillanpää, an editorial about the nostalgic longing for freedom in the puppet theatre before the times of Covid. An article by Pia Timberg about the International Puppetry Festival in the Eastern Finland

that because of Covid started doing animation films and also showcased them in their festival last year; An article by Maija Westerholm about her work combining puppetry and AR (artificial reality, a way to use computer designed artificial reality scenes as part of a live show); Article by Eliisa Lintukorpi of a classical interpretation of *The Little Prince* (Antoine Saint-Exupéry) by amateur puppeteers; An interview by Laura Sillanpää of Ishmael Falke, a known puppeteer in Finland. An article by and about the work of the talented puppet builder Iida Vanttaja; An article about the specifics of building a puppet by Helena Markku; An article by Alma Rajala about the streaming of a premiere that was designed to be a live performance; An essay about the aesthetics and the philosophy of puppetry by Marja-Liisa Lintunen; A study about the effects of Covid on the lives of Finnish puppeteers by Elina Lajunen; A word of the chairwoman of the Unima Finland.

3	Pääkirjoitus Laura Freya Sillanpää	18	Nukketeatterinukkuista Helena Markku
4	Kansainvälinen nukketeatteri- festivali järjestetään uudestaan Pia Timberg	21	Stimottu esiintyminen voittoa vai tappiota Alma Rajala
6	Nukketeatterin ja kulttuurin tutkimuksen tulokset Eliisa Lintukorpi Eliisa Lintukorpi	27	Katsoon kukaan ja lähelle – katsoo unelmien nukketeatteria Marja-Liisa Lintunen
8	Päivä Pöytä – Suomenkansainvälinen Eliisa Lintukorpi	31	Freemasonin nukketeatteri- suomenkansainvälinen Eliisa Lintunen
10	Nukketeatterin nukkemäkirja Ishmael Falke Laura Freya Sillanpää	37	Puheenjohtajan sana Kati Antikainen
15	Nukketeatterin tavat voivat olla hahmoja Kati Antikainen		

sisältö

UNIMA
Magazine is the international journal of the International Union of Puppetry (UNIMA). It is published in English and Finnish. The magazine is published twice a year. The magazine is published by the Finnish Unima Association. The magazine is published by the Finnish Unima Association. The magazine is published by the Finnish Unima Association.

SZERKESZTŐ, SZERKESZTŐSÉG

EDITOR, EDITORIAL STAFF

LAURA SILLANPÄÄ főszerkesztő **NUKKETEATTERI-LEHTI / FINN UNIMA**

A finnországi Turkuban született 1981. május 18-án. Bábművész, bohóc, író és jógaoktató. A francia ESNAM bábszínházi iskolában végzett 2008-ban. Azóta bábművészként és íróként dolgozik. Számos produkcióban játszott és bábozott, valamint bábokat készített különböző előadásokhoz. Francia nyelvű színdarabokat is írt (pl. *Fastoche* [Pierre Tual előadása, rendező: Yngvild Aspel] és *Wanted Calamity Jane* [rendező: Sarah Lascar]). 2014-ig Franciaországban dolgozott, ekkor visszaköltözött Finnországba. Az elmúlt években folytatta írói tevékenységét, és a finn UNIMA magazinjának főszerkesztőjeként dolgozott. Laura 2017-ben létrehozta *Crab* című szólóelőadását, és 2015–2020 között kórházi bohócként dolgozott a kórházi bohócok finn szervezetében (Sairaalaklovnit ry). Az elmúlt években olyan előadásokban játszott, amelyek a vizuális

művészetet és a táncot, a mozgást és a bábjátékot ötvözik (pl. Merja Pöyhönen és Maiju Tainio rendezésében). Menekültekkel is dolgozott olyan összművészeti projektekben, amelyek a szavak és képek kombinációját a menekültek finn társadalomba való integrálásának eszközeként használták. Egyéni előadásokat hozott létre, és különböző művészekkel dolgozott együtt Finnországban és külföldön egyaránt. Laurát azért vonzza a bábszínház és a vizuális színház, mert varázslatos, ugyanakkor hús-vér valóság. A bábjáték sok olyan művészeti formát egyesít, amely érdekli ezt a finn művészt: színházat, képzőművészetet, szöveget, mozgást és táncot. Ha a színházban minden lehetséges, akkor a bábszínházban a lehetetlen is valószínű. Elérhetőség: sillanpaa.laura@gmail.com Mestarinkatu 13 E 30, 20810 Turku Finland Tel. +358 445363881

LAURA SILLANPÄÄ editor in chief **BIOGRAPHY / FINLAND**

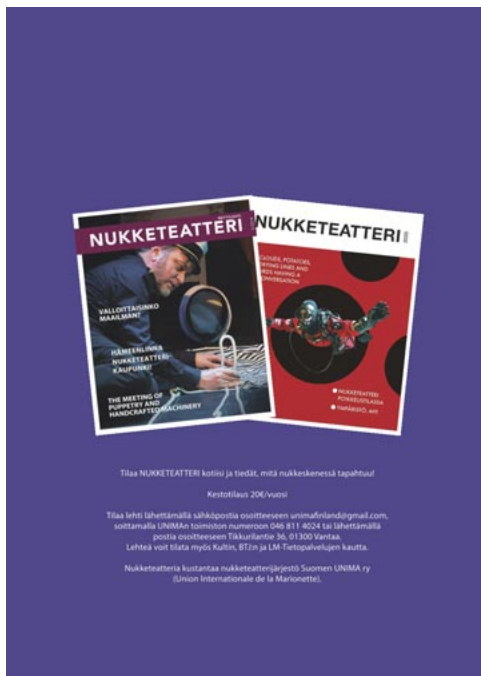
Born in Turku, Finland on 18 May, 1981 she is a Finnish puppeteer, clown, writer and a yoga teacher. She graduated from the French puppetry school ESNAM in 2008. Since then she has been working in the field of puppetry and writing. She has acted and manipulated in various productions and build puppets for different shows. She has also written plays in French (e.g. *Fastoche* (Pierre Tual's show directed by Yngvild Aspel) and *Wanted Calamity Jane* (directed by Sarah Lascar)). She worked in France until 2014 when she moved back to Finland. Last years she has continued her writing and also worked as the editor of the Finnish Unima Magazine. Sillanpää created a solo performance called *Crab* in 2017 and she worked as a hospital clown in the Finnish organization of hospital clowns, *Sairaalaklovnit ry* 2015-2020. Last few years she has played in shows that combine visual arts and dance, movement and puppetry (eg. directed by Merja Pöyhönen and Maiju Tainio).

She has also worked with asylum seekers in multi-artistic projects that combined words and images as means of integrating refugees in the Finnish society. She has created solo performances and also worked with various artists in Finland and abroad. Laura is intrigued by puppetry and visual theatre because they are magical yet physical: fleshy and juicy. Puppetry reunites many different artistic forms that interest this Finnish artist: theatre, visual arts, text, movement and dance. If in theatre everything is possible, then in puppetry the impossible is probable.

Address: sillanpaa.laura@gmail.com Mestarinkatu 13 E 30, 20810 Turku Finland Tel. +358 445363881

Photo by: Jussi Virkkumaa

Kaipaan teatteria

Rinnassa tuntuu pakahduttava tykytyys. Istun tunteei kanssa. Raivoan autossa ohiajavalle autoilijalle. Vitun volvoilijat. Suru muuttuu vihaksi, koska surua ei halua tuntea. Ikävä tulee ulos vittuiluna ja raivoamisena, koska en halua kokea kaipuutani.

Kaipaan teatteria, kaipaen aikaisia heräämisiä, teatterin kahvinkeitin porinaa, kehoja, joita halata aamulla, kehoja, joiden lähellä pidellä kontaktin kaipuutaan loitomalla.

Kaipaen Ranskaa, pitkiä lounastaukoja, nukkeaterfilosofiaa, loputtomia keskusteluja, omaa ihmettelyä, eivätkö nämä osaa muuta tehdä kuin puhua. Kaipaen sanattomia esityksiä, kaipaen kipeää kehoa, mahdollittomia nuketusasentoja, kaipaen esillä olemista, kaipaen näkymättömyyttä, kun minua ei huomata, koska nukke on minua – elävää – enemmän elossa. Kaipaen residenssejä, kaipaen kiertueita, kaipaen Ranskan rautatieverkoston SNCF:n kuulutuksia, kaipaen rautatieaseman tuoksua, kaipaen aikaisin keväällä kukkivia kirsikkapuita. Kaipaen tupakkataukoja, vaikka en ole polttanut enää moneen vuoteen.

Kaipaan teatteria.
Kaipaen sen tekemistä, sen elämistä.

Kaipaan sen katsomista. Kaipaan katsojana olemista. Kaipaan jopa kassakoneen kilinän kaupunginteatteria. Kaipaan sitä, miltä tuntui, kun 1990-luvun alussa halusin nähdä Papagenon ja Papagenan laulavan uudestaan ja uudestaan Turun Kaupunginteatterin *Taikaahuissa*. Mielikuvitus, mysteeri, ison lavan magia, satu, leikki, ihmisyyden yhteinen ihmettely. Tällaisiako me ollaan? Niin myös tällaisia. Kaipaen Papagenoa.

Kaipaan teatterin taikaa. Kaipaanko sinäkin?

Laura Freya Sillanpää

PS. Kirjoitin tämän tekstin jo keväällä. Useat artikkelista ovat myös kirjoitettu keväällä. Tämä lehti julkaistaan syksyllä, joten lehti on kokoelma vanhaa ja uutta, erilaisia pohdintoja nukkeaterin koronaelämästä. Nyt syysaurin loisteessa teatterit alkavat taas avautua uudella tavalla. *Huoneiden kirja* on palauttanut uskoni taiteeseen. Rajoitukset on poistettu. Ja samalla jokin on muuttunut: maskit pysyvät ihmisten kasvoilla, etäisyys on tullut jäädäkseen. Pääkaupunkiseudulla asuva, elokuvan parissa työskentelevä ystävä kertoo, miten eräaseen produktion sai osallistua vain rokotettuna. Ranskassa toinen ystävä elää eristyksissä ja keskittyy esittämisen sijaan vain rakentamaan nukkeja, koska hänellä ei ole rokotuspässää. Ranskan Charlevillen festivaalille voi osallistua vain passiilinen, joten hän ei mennyt sinne. Onneksi festivaali kuitenkin voitiin tänä vuonna järjestää. Jätän tämän tekstin pääkirjoitukseksi, sillä teatterit alkavat avautua, mutta maailma on muuttunut. Minun kaipuuni on edelleen läsnä.

Nukkeateatteri 2021 15.10.2021
ISSN 1799-0521
Lehti on Suomen Kulttuuri- ja mielipidelehtien liiton Kultti ry:n jäsenlehti.

PÄÄTOIMITAJA
Laura Sillanpää

ULKOASU & TAITTO
Katju Brelo

VISUAALINEN NEUVOJA
Milla Risku

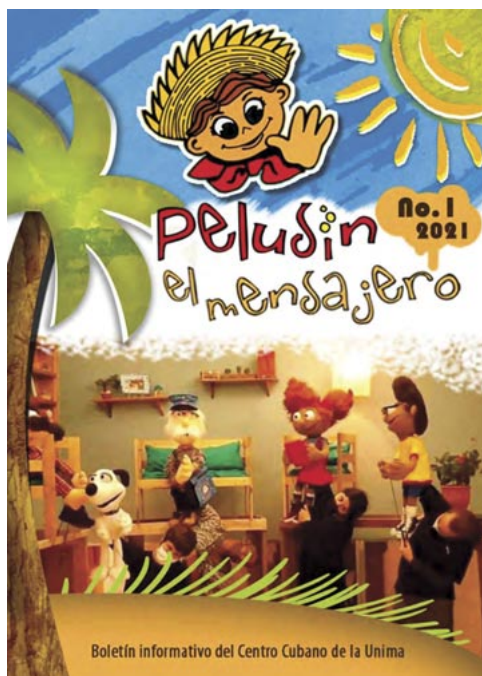
KIRJOITTAJAT TÄSSÄ NUMEROSSA:
Kati Andrianov, Elina Lajunen,
Marja-Liisa Lintunen, Helena Markku,
Alma Rajala, Laura Freya Sillanpää, Pia
Timberg, Iida Vanittaja, Maija Westerholm

TOIMITUKSEN YHTEYSTIEDOT
nukkeateatterilehti@gmail.com

KANNEN KUVA
Iida Vanttajan Hiekkamies-nukke.
Kuvaaja: Saara Mansikkamäki

JULKAISUJA
Suomen UNIMA ry
Tikkurilantie 36
01300 Vantaa
www.unima.fi
unimafinland@gmail.com

TILOUSHINTA
206/vuosi
UNIMAn jäsenille lehti sisältyy
jäsenmaksuun.

Rubén Darío Salazar

PELUSÍN EL MENSAJERO

UNIMA / KUBA

Rövid történeti áttekintés

Kuba az 1960-as évek óta tart fenn kapcsolatot a nemzetközi UNIMÁ-val. Az 1970-es, 1980-as években az UNIMA irányításával folyamatos volt a tevékenység, habár ez a kapcsolat 1992 és 2010 között megszűnt, a szervezet 1994 és 2007 között országos szinten továbbra is működött. Az 1980-as években „Kokoricamo” címmel egy tájékoztató kiadványuk is megjelent.

Fontos projektek és eredmények

Digitális havi hírlevelünk, a *Pelusín el Mensajero* (Pelusín, a Hírvivő) 2010 óta közöl híreket a kubai bábosok intenzív tevékenységéről. Az új kubai UNIMA Központ megalakulása óta kap meghívást a Camagüey-i Nemzeti Színházi Fesztivál elméleti fórumainak szervezésére, a havannai Nemzetközi Színházi Fesztiválra és a Matanzas-i Nemzetközi Bábos Workshopra. 2014-ben az UNIMA Tanácsának adott otthont.

PELUSIN EL MENSAJERO 2021/1. SZÁM – AZ UNIMA KUBAI KÖZPONTJÁNAK HÍRLEVELE Bábos bevezető (szerkesztői bevezető)

Járvány és képzelet: Megérkezett 2021 és vele együtt a Covid-19 járvány! És a bábjátékosok feladták? Nos, néhányan igen, néhányan nem. Ez a hírlevél a világjárvány és a képzelet közötti harc egyik színtere, ahol végül biztosan mi fogunk nyerni. A Guíñol de Guantánamo például online tartotta meg a fiatal bábosok régóta várt Cruzada Teatral rendezvényét. A Santiago de Cuba-i Papobo Projekt intenzív közösségi média tevékenységet folytat. Az El Guíñol de Cienfuegos előadásait minden követőjük megtekintheti a társulat Facebook oldalán. A matanzasi Teatro de Las Estaciones műsorai a Cubavisión televíziós csatormán láthatóak. A havannai Teatro El Arca 12 év várakozás után végre megnyitotta múzeumát Pinar del Río-ban. Megjelent

Aliocha Pérez könyve a Titirivida színház történetéről. A sziget egyik végétől a másikig mindent megtekintek, hogy a Bábszínházi Világnap ne maradjon észrevétlen Kubában.

Felmegy a függöny (véleménycikkek és hírek)

Bábosok lehetőségei a virtuális világban; Roche, Loretta: *Három televíziós ajánlat*

1. Az El Teatrino de Diego egy új sorozat, amely hamarosan látható lesz az országos televízióban a Teatro de Títeres La Salamandra és a Cubavisión csatorna animációs stúdiójának együttműködésében. A papírfigurák történeteit Eliseo Diego kubai író gyermekeknek szóló versei és meséi ihlették. A sorozat 10 epizódból áll, amelyek egyenként ötpercesek.

2. Az El escaparate de Patricia egy másik, a nemzeti televízió számára gyártott bábszínházi projekt, amely ezúttal a testi animáció vagy stop motion technikával készült. Patricia egy kíváncsi 8 éves kislány, akit mindig elkísér a barátja, Teo, aki egy rovar. Az ötperces epizódokból álló sorozatról Niels del Rosario tervező beszél.

3. A Cubavisión csatorna készítette az *Entre el naranjal y el cielo* című 9 részes sorozatot Dora Alonso történeteiből a család legkisebb tagjainak. Rafael Pérez Inzua eredeti ötlete alapján José Antonio López Díaz beszélő- és rúdbábokkal tervezte a produkciót.

Arteaga Echevarría, José Omar: *A Poszáta, a Lo Raro (Ritka) és az animáció fantáziája* (egy animációs sorozat margójára). Interjú Ivette Ávila producerrel. Dora Alonso 1956-ban írt Pelusín del Montéról, a guajirai fiúról, akinek alakját később a Camejo és Carril testvérek állították színpadra. Ez a figura lesz hamarosan Kuba nemzeti bábja. A fiúcska alakját most a Teatro Las Estaciones bábszínész-rendezője, Rubén Darío Salazar és a díszlettervezője Zenén Caleró álmodta képernyőre Ivette Ávila producerrel.

Vele beszélgettek arról, hogy honnan jött az ötlet, milyen technikával, hogyan valósul meg a történet. *Két évforduló és egy díj*: González, Yanetsy León: Guinól de Camagüey – *Felújított 59 év*

Az El Guinól de Camagüey február 15-én ünnepelte fennállásának 59. évfordulóját, ezzel a legrégebbi aktív színházi csoport a tartományban. A járványügyi helyzet miatt a társulat egy kiállítást készített terveikből és bábjaikból *Hilos del tiempo* (Az idő szálai) címmel. A kiállítás mellett a közösségi hálóra különböző ismeretterjesztő videókat is készítettek. Folytatódik a *La princesa de las flores silvestres* című darab előkészítése, melyben Claudia Ramírez dolgozik. Amennyiben a járványügyi helyzet lehetővé teszi, ez lesz az első előadás, amit bemutatnak. Ariste, Yanetsy: *Titirivida – egy színház 27 évvel később*

A Titirividát Noel Gorgoy, Carlos Piñero, Marlene Torres és Luciano Beirán alapították 1994. április 16-án. A művészek kezdetben kerékpáron járták a falvakat, majd Kuba más régióiban, sőt Európában, Mexikóban és Dél-Amerikában is felléptek. Élőzenés produkcióikat gyerekeknek, családoknak szánják, melyeknek az emberi értékek a központi témái. Többek között Dora Alonso, José Martí műveit alkalmazzák színpadra. A Titirivida új generációja örökölte az alapítók elkötelezettségét. A színház 2020-ban két színpadi bemutatót tart, és több előadást a virtuális hálón és a televízióban. Kezdeményezi a Radiografía a un mundo teatral sorozatot, amelyben bemutatja a csoport munkáját. Továbbra is együttműködnek a tartományi és országos rádióval.

Rodríguez Febles, Ulises: *Blanco és a többiek* (a 2020-as Dora Alonso Dramaturgiai Díjról)

A cikk arról szól, hogy milyen nehezen választották ki a 18 beérkezett mű közül a győzteseket. Minden pályamű megérdemli, hogy tanulmányozzák, a pozitív és a tökéletesíthető részekkel együtt, mert jelzik, hogy merre tart a kubai gyermek- és bábszínház. A kubai színház számára emlékeztető napon, január 22-én virtuálisan adták át a díjakat, mivel a világjárvány továbbra is tombol. A szerző, egyben a bírálóbizottság tagja, úgy véli, hogy ezek a művek megérdemlik, hogy különböző módon reklámozzák

őket: interjúk a szerzőkkel, reflexiók a szövegjavaslatokról. A díjazottak többnyire fiatal szerzők voltak, akik elvégezték a Művészeti Egyetemet és akiket érdekel a gyermekkor univerzuma. 2020-ban a Dora Alonso Dramaturgiai Díjat Nelson Alberto Beatón Torres nyerte el *Blanco* című művével.

A függöny legördül (lezárás)

Felhívás a 3. Havannai Bábtalálkozóra: A Centro de Teatro de La Habanahoz tartozó Teatro La Proa csoport meghirdette a 3. Havannai Bábtalálkozót. A találkozó megszervezésénél messzemenően figyelembe veszik a járványügyi rendelkezéseket. Az eseményre 2021. augusztus 4-8. között kerül sor a kubai fővárosban, ahova Kuba több tartományból és külföldről is várnak vendégeket. A Találkozót a kubai televízió bábprogramjainak szentelik. A Bábtalálkozót támogatta a Nemzeti Előadóművészeti Tanács, a Centro de Teatro de La Habana, az Asociación Hermanos Saiz, a Dirección Provincial de Cultura, a Dirección de Gestión Cultural de la Oficina del Historiador, a Canal Cubavisión del Instituto Cubano de Radio y Televisión (ICRT), az Escuela Nacional de Teatro és az UNIMA, illetve az ASSITEJ Kubai Központja. Harmadik alkalommal ítélik oda a Timonel-díjat, amelyet a Teatro La Proa és a Centro de Teatro de La Habana adományoz kiemelkedő egyéni és kollektív munkák elismerésére. Idén különösen azokat szeretnék díjazni, akik a gyermek-televíziózásban alkotnak.

PELUSIN EL MENSAJERO 2021/2. SZÁM

– AZ UNIMA KUBAI KÖZPONTJÁNAK HÍRLEVELE

Bábos bevezető (szerkesztői beköszöntő)

Covidban fiatalon elhunyt Yosvani Abril, a karizmatikus bábszínész, rendező. Ezt a lapszámot az ő emlékének szentelik.

Felmegy a függöny (véleménycikkek és hírek)

YOSVANI ABRIL jelenléte és hiánya: Lioneski Buquet Rodríguez: *Tíz sor Yosvani Abrilnak* (vers); „Azt szeretném, hogy a közönség érezze a színház örömét.” (Részletek Marilyn Garbey Yosvani Abrillal készített 2018-as interjúból); Az interjúban szó esik arról, hogy hogyan lett a Teatro Polichinela vezetője,

milyen szoros baráti és szakmai kapcsolatok fűzik más színházakhoz és azoknak vezetőihez. Beszél mesteréről Juan González Fifféről. Mesél a Teatro Polichinela társulatának felépítéséről, a folyamatos tanulási folyamatról. Fontos számára a színház elmúlt 50 éve és a jövőt is úgy képzei, hogy a közönségnek örömet kell lelnie abban, ha színházba megy. Az ő színházában bábokkal vagy azok nélkül a sztanyiszlavszkiji módszerek érvényesülnek.

Lisandra López Peña: *A bábok hűséges barátja*: Az írás Yosvani Abril pályájának különböző állomásait idézi fel: az 1997-es színészi pályakezdést, a 2003-as színigazgatói debütálást a Teatro Polichinela élén, az azóta is folyamatosan megrendezett Titeres al Centro fesztivál létrehozását 2011-ben.

Osvaldo Gutiérrez: *Guinól Polichinela: a bábok művésze*: Rövid visszatekintés a Ciego de Ávilában 1964-ben alapított Teatro Polichinela történetére. A színházat 2003-tól haláláig vezette Yosvani Abril. A társulat programjaival Kuba minden részén szerepel, a havannai Állatkertben épp úgy, mint kórházak gyermek-kórtermében vagy gyermekotthonokban. Előadásaiikkal több díjat is elnyertek már különböző rendezvényeken, hazai és külföldi fesztiválokon. A Tartományi Örökség Központ a színház alapításának 50. évfordulója alkalmából Ornofay-díjjal jutalmazta a társulatot, az igazgatót, Yosvani Abrilt pedig 2018-ban Caricato-díjra jelölték.

Ailén Castilla Padrón: *Polichinela – az állandóság művésze Ciego de Ávilában* (a cikk az Invasor című lapban jelent meg 2020 áprilisában). A Polichinela színházi csoport a vírushelyzet ellenére sem hagyja abba a tevékenységeit. Bár előadásokat nem mutathatnak be, de felújítják a színházat. Alternatívákat keresnek a kommunikációra, aktívan használják a Titeres al Centro Facebook-oldalát. A Whatsapp alkalmazáson keresztül minden nap délután fél ötkor együtt végeznek testgyakorlatokat. A társulat minden tagja vállal valamilyen feladatot: bábok készítése, karbantartás, közeledő bemutató zenei anyagának összeállítása. Ahogy a járványügyi helyzet lehetővé teszi, újra indul a munka, amely garantálja a tartomány legjobban várt bábfesztiváljának sikerét.

Isten veletek barátaim (kollégák gyászüzenetei) Eldy Cuba, Guinól de Guantánamo: A tréfacsínálós angyal; Gladys Casanova, Títerecuento: Hiányozni fogsz nekünk, barátom; Teatro La Proa: Egy kedvelt fiatal rendező; Wilfredo Rodríguez, Teatro Dripy: A bábjátékosok nem hálnak meg, csak vendégszerepelni mennek; Irene Borges, Teatro Aldaba, az ASSITEJ kubai elnöke: Annyi tennivalója lett volna még; Dania del Pino Más, teatrológus: Túlágosan jó és túlágosan fiatal; Yamisleidis Reyes Beltrán, színházi gerilla, Granma: Egy különleges, alázatos és szerény ember.

A függöny legördül (lezárás)

Isabel Cristina López Hamze: *Színház a világjárványban. Az ellenállás virtuális gesztusa*

A színház az ókortól napjainkig fórum, találkozóhely volt, a színművészet pedig kollektív művészet. A pandémiás helyzetben sok értékelés íródott a kubai színházak helyzetéről, talán a legteljesebb 2020 júniusában jelent meg Eberto García Abreu tollából az argentin Funámbulos című folyóiratban. A szerző reflektál a szokatlan egészségügyi helyzetre, amely a színházak bezárását hozta magával, és a vallomásaikkal hozzájáruló színházi dolgozókkal együtt meghatározza az akkori kubai színház ritmusát. Az írás óta eltelt egy év, abban a reményben, hogy a színház és a színházias megújulva folytathatják munkájukat. Manapság azonban a vakcinák és oltások keltette remény ellenére a világjárvány legrosszabb pillanatában vagyunk. A betegségben elhunyt többek között Rafael Rodríguez, a Teatro Ríos igazgatója. A színházcsinálók a járvány ellenére is alkotnak, álmodnak, építenek, színpadra állítanak. Eljött az ideje annak is, hogy újragondoljuk a kubai színház útjait és a nézőkkel való kapcsolatokat. Ez az idő gondolkodásra, önvizsgálatra készteti az embert. A színházcsinálóknak gyakran nincs ideje vagy helye arra, hogy új kreatív folyamatokat indítsanak és terveket készítsenek. Az otthon töltött hónapok olyan szünetet jelentettek, amelyet a legjobb alkotók ki tudtak használni, és a jövőben láthatóak lesznek az eredmények. Felvetődik a tömegmédia és a színház közti esetleges konfúrenzia kérdése. Van, aki feloldhatatlannak látja

az ellentétet. A járvány okozta krízis azonban bebizonyította, hogy a média képes megmenteni a színházat és új együttelési gyakorlat alakulhat ki. Változatos technológiát felhasználva, különböző platformokon (Whatsapp, Facebook, Instagram, YouTube, Zoom, GoogleMeet) a színház megmaradt. Felsorolja a különböző virtuális programokat, melyek a járvány idején készültek. A járvány után minden megváltozik, az új perspektíva új eredményeket hoz. A szerző úgy véli, hogy a világjárvány megerősítette, egységesebbé tette a színházi társadalmat.

PELUSIN EL MENSAJERO 2021/3. SZÁM – AZ UNIMA KUBAI KÖZPONTJÁNAK HÍRLEVELE Bábos bevezető (szerkesztői beköszönő)

A kubai tabló négy búcsúzója: A járvány okozta egyéb veszteségek mellett a kubai bábművészet több nevezetes alkotóját is elvesztette. Elhunyt Sunilda Fabelo, a Guiñol de Camagüey művésze. Virtuóz volt a darabok animálásában, a többi szereplővel folytatott párbeszédében, kecses, ha improvizálásról volt szó, színészi munkájával mindig leckéket adott. Elhunyt Allán Alfonso, bábművész, színész, tervező, a Tíro de Oro tagja. Több generációt oktató, tanítványaival remek volt a kapcsolata. Távozott a havannai Santiago Montero is, a Teatro Nacional de Guiñol tagja. Színész, professzor, a színpad ezernyi titkának ismerője. Szintén mostani veszteségünk Luisa Marina, aki Pinar del Rióból származott, az azóta megszünt Guiñol de Pinar del Río tagja volt. Négy művész távozott a kubai bábszínház világából, de bízunk kell abban, hogy jótekony és hasznos szellemük velünk marad.

Felmegy a függöny (véleménycikkek és hírek)
Visszatérni és ünnepelni – 30 éves az Andante: „Család a művészetben”, ezzel a szlogennel népszerűsíti a megalapításának 30. évfordulójára szervezett kampányát a Teatro Andante. Egy színház, mely produkcióit egyaránt ajánlja gyerekeknek, tizenéveseknek, fiataloknak és felnőtteknek. Több projekttel készülnek az évfordulóra: könyv mutatja be a színház történetét, készülnek előadások, lemezt jelentetnek meg, audiovizuális anyagot állítanak

össze a közösségi média számára. Fotókiállítás készül Fidel Castro 95. születésnapja alkalmából, mely megeleveníti az államfő 2002-es látogatását a Teatro Andantében. Két havannai társulat is rendezvényekkel ünnepli fennállását. A Luis Emilio Martínez vezette Teatro Océano 19. születésnapjára szervez programokat, míg a Christian Medina irányította Teatro Arco 11 éves lett. Ez utóbbi bábműzeumot nyitott, ahol a kubai és a nemzetközi bábtörténet varázslatos elemeit mutatják be.

Könyvek, fesztiválok, virtualitás és nyitott színházak

Mozgalmas időszak Kubában: A 2021-es év utolsó négy hónapjában, hála az oltásoknak és a védelmi intézkedéseknek, a járvány után visszatért az élet a bábszínházakba is. Guantánamóban szabadtéri előadásoktól a zárt teres produkciókig újraindult a bábjátszás. Santiago de Cubában a Papobo színházi projekt, amely a Sin barreras projektet is irányítja, elindította a CANAL P. csatornát, ahol megemlékeznek az 1961-ben alapított Guiñol de Oriente társulat előadásairól, személyiségeiről. Ciego de Ávilában újraindult a virtuális Jornada Títeres al Centro. A Guiñol Polichinela, vezetőjének, Yosvany Abrilnak halála ellenére, vagy talán pont azért sok feladattal tért vissza. Műhelymunkákat, videovetítéseket, Telegram-csevegéseket és a közösségi hálózatokon folytatott tevékenységeket készítettek elő a matanzasi Teatro de Las Estaciones, Guerilla de Teatreros, Teatro de Las Estaciones, Granma, Teatro Guiñol de Remedios, Teatro Guiñol de Cienfuegos, a chilei Títerike együttes, az uruguayi Títeres Tingó együttes, az argentin Títeres del Tongó együttes közreműködésével. Novemberben a Teatro Paquele *Sancti Spiritus*ban felújította az *A donde van los ríos* című előadását. A Guiñol de Cienfuegos alapításának 59. évfordulója alkalmából mutatta be *Lo que trajo la ola* című elektronikus folyóiratának első számát. Matanzas tele volt dalokkal és bábokkal: a Teatro El Mirón Cubano *Un canto para mi niño* címmel tartott bemutatót, míg a Teatro de Las Estaciones *Soñar con los ojos abiertos* koncerttel jelentkezett. Mindkét előadást a világjárvány ihlette. A San Antonio de Los Baños-beli Guiñol Los Cuenteros is előadásokat

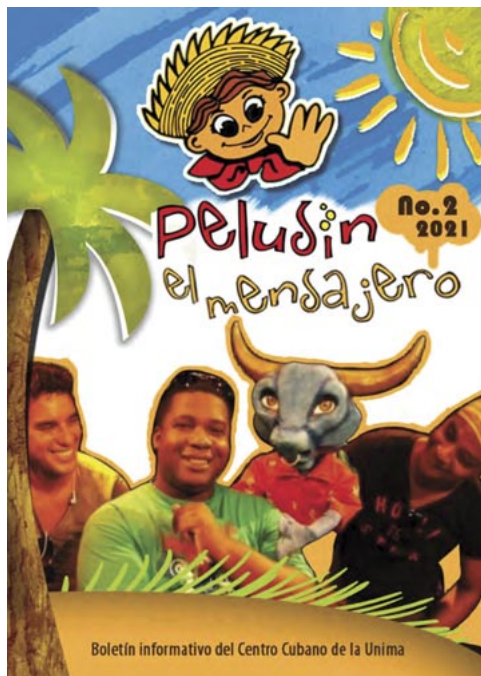
tartott már novemberben. Ugyanezt tette a Teatro La Proa új helyszínén, Havanna központjában. A La Lisában található El Jardín de los Títeres de Adalett már 14 éve várja a nézőket. Kötelező helyszín azoknak, akik közvetlenül szeretnék érzékelni a báb-játékos és a közönség kapcsolatát. Pinar del Rio sem maradt el mozgalmasságban az utóbbi négy hónapban. A Titirivida társulat megnyitotta felújított épületét, valamint könyvet adtak ki a társulat 27 éves történetéről. Az Alas Teatro szintén új helyen kezdte el munkáját.

Két virtuális hír: A Cubavisión animációs stúdiói nagyon aktívak voltak a világvárványban. Sok produkció készült stop motion technikával, melyek közül többet is kiválasztottak a közkedvelt ecuadori KOLIBRÍ Nemzetközi Gyerme- és Ifjúsági Fesztivál versenyprogramjába. A Pelusín el Mensajero gratulál Carmen Thompsonnak megállíthatatlan munkájához az El Chiqui sorozatban, amelynek új évadában a kubai színház meghatározó személyiségeit mutatják be.

A függöny legördül (lezárás)

60 éves a Forradalom alatt alapított El Guiñol de Santiago de Cuba: A Guiñol de Santiago de Cuba, amelyet 1961-ben, a forradalom győzelme után alapítottak, már nem létezik. Az 59 évvel ezelőtt megkezdett ciklus lezárult vezetője, Rafael Meléndez halála után. Ugyanez történt a Teatro Nacional de Guiñollal is, amelyet a Camejo testvérek alapítottak 1963-ban, és a főigazgató Armando Morales halála után szintén megszűnt. Jövőre, 2022-ben ünnepli hat évtizedes fennállását a Guiñol de Camagüey, a Guiñol de Santa Clara és a Teatro Papalote, a korábbi Guiñol de Matanzas. Az UNIMA nevében üdvözljük ezeket a társulatokat és figyelemmel kísérjük az elkövetkező időszakra tervezett ünnepségeiket.

Fordította Lakatosné Ircsik Teréz

SUMMARY – PELUSÍN EL MENSAJERO

UNIMA / CUBA

Brief history

Cuba has maintained links with UNIMA International since the 1960s. In the 1970s and 1980s, there was constant activity in coordination with UNIMA International, a relationship which disappeared from 1992 until 2010, even though there was activity on the national level from 1994 to 2007. In the 1980s, there was an informative bulletin called „Kokoricamo“.

Important projects and achievements

Since 2010, our digital monthly newsletter, *Pelusín el Mensajero* (Pelusin the Messenger) has published news about the intense activity of the Cuban puppeteers. The new Cuban UNIMA Centre, was since its foundation invited to join the Organization of Theoretical Forums at the National Festival of Theatre in Camagüey, the International Festival of Theatre in Havana and the international Workshop of Puppets in Matanzas. In 2014, it hosted the Council of UNIMA.

EN ESTA EDICIÓN

TELÓN ABIERTO

ESPACIOS TITIRITEROS EN EL MUNDO VIRTUAL

Tres nuevas propuestas con aires de retablo

Por Loretta Roche

Sinsonte, lo raro y la fantasía de la animación

Por José Omar Arteaga Echevarría

DOS ANIVERSARIOS Y UN PREMIO

Guiñol de Camagüey: 59 años renovados

Por Yanetsy León González

Titirivida: 27 años después

Yanetsy Ariste

Blanco y los otros

Ulises Rodríguez Febles

CIERRE DE TELÓN

Convocatoria de la 3ra Jornada Habana Titiriteras: figuras entre adoqueines

TELÓN ABIERTO

ESPACIOS TITIRITEROS EN EL MUNDO VIRTUAL

Tres nuevas propuestas con aires de retablo

Por Loretta Roche

El Retablo de Diego, es una nueva serie que pronto saldrá en la televisión nacional, como fruto de la colaboración del Teatro de Títeres, La Salamandra y los Estudios de Animación del Canal Cubavisión. Con lo que se anuncia una singular mezcla de figuras de papel, animación digital y literatura, todo inspirado en la poesía e historias para niños y niñas del escritor cubano Eliosa Diego. Principalmente, adaptar los elementos escénicos y literarios al universo del mundo audiovisual, lo cual añade un atractivo más al singular proyecto.

La idea surgió durante el periodo de confinamiento iniciado en marzo de 2020, cuando crearon en siluetas de papel para las redes sociales representaciones de las populares tómbolas de Juan de la Fontaine. La misma serie consta de 10 capítulos, de cinco minutos de duración cada uno. En cada emisión se dramatiza un poema de los que el poeta cubano escribió en su libro *Sanctus Diego*.

La idea original y el guion de *El Retablo de Diego*, está a cargo de María Josefa de Diego García-Marriz, hija de Eliosa. Las ilustraciones se inspiran en la obra gráfica de otro hijo, Raul Diego. La dirección general del interesante proyecto es del diseñador Mario David Cardenas y la actriz Ederly Rodríguez, ambos integrantes de La Salamandra. La música de presentación y despedida ha sido encargada a la cantante Riva del Prado.

El espectáculo de Patricia es otro de los proyectos titiriteros para la televisión nacional, esta vez con la técnica de animación corporea o stop motion. Patricia es una niña nativa de 8 años de edad, siempre acompañada de sus amigos, que en cada más y cada menos que un

insecto. Con Tío comparte la vida cotidiana y las aventuras más increíbles, que incluyen su admiración e interés por los objetos, su utilización y origen. Una vez que la niña atreviese el escaparate todo cambia.

En cinco minutos transcurre cada capítulo animado por Nelly del Rosario, graduada de diseño escénico en la Universidad de las Artes (UAE). En 2004 asume el primer acercamiento con los Estudios de Animación de la Televisión Cubana, donde realiza varias colaboraciones, atraído por la expresividad de los muñecos, cuyos movimientos se logran filmando las figuras cuadro a cuadro.

"Me presenté y le expliqué mis intereses al realizador David Jaime, a quien le debemos que la técnica del stop motion no haya desaparecido porque somos muy pocos los que hacemos esta ahora mismo en el ICAI. Entré en la serie *El profesor a contraluz* los fondos y la escenografía a escala. Lo que vemos hoy en pantalla lo diseñé y construí yo misma. En los Estudios general a animar y Rabelo Nazzari (su director por un tiempo) me preguntó sobre mis intereses. Nos sentamos a conversar y así nació *El escaparate de Patricia*. Pensé esta serie para un personaje, un compañero y una sala locación porque el stop motion demanda mucho espacio y el uso de tecnologías como las luces y las cámaras. Es hacer cine a una pequeña escala".

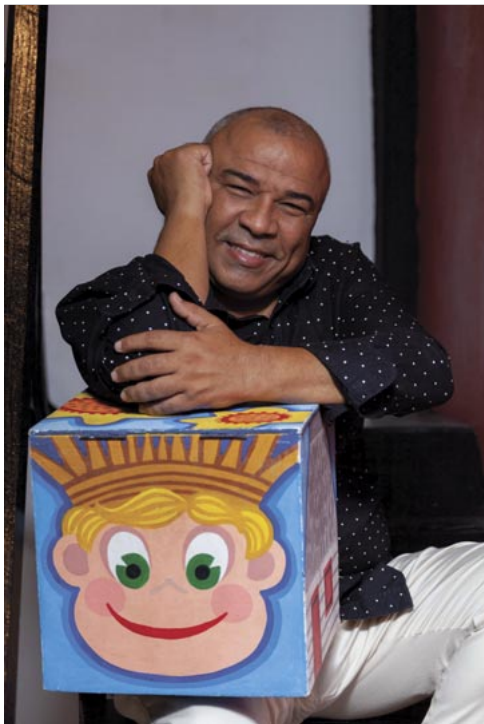
La situación energética del país, influyó en el cierre de los Estudios de Animación del ICAI, los cuales permanecieron cerrados por espacio de siete años, buena parte de las construcciones de madera realizadas para *El escaparate de Patricia* se echaban a perder. Del Rosario tuvo que renunciar hasta la actualidad a la animación en stop motion, la técnica que lo atraía a la infancia.

Ha incursionado en la dirección de arte de series y cuentos para la televisión y videos clips, además de impartir clases en la escuela que lo formó.

III Entre el narajol y el cielo es otra invitación veraniega del canal Cubavisión, realizada con actores títeres del teatro, e ideada para la infancia, la cual mediante una serie de 9 capítulos, acercará a Jara Alonso, una de las figuras cimeras de la narrativa cubana de todos los tiempos, a los más pequeños de casa.

SZERKESZTŐ, SZERKESZTŐSÉG

EDITOR, EDITORIAL STAFF

RUBÉN DARÍO SALAZAR főszerkesztő **PELUSIN / KUBA**

(Santiago de Cuba, 1963) Művészeti vezető, színész, bábművész, színházkutató, a színháztudomány professzora. 1994-es alapítása óta irányítja a Teatro de Las Estacionest, valamint 2019-től a Teatro Nacional de Guíñolt. A Havannai Művészeti Egyetem előadóművészeti alapképzését arany minősítéssel végezte el, majd 2016-ban színházi rendezőként diplomázott ugyanott. Jelenleg a kubai UNIMA főtitkára, a nemzetközi UNIMA végrehajtó bizottságának tagja és a 3 Amerika Bizottság elnöke. 2019 óta irányítja a Carucha Camejo Gyermekek- és Bábszínház felnőtt oktatási egységét. Szakmai pályafutását Matanzasban kezdte a Teatro Papaloté-ban, melynek 1999-ig volt tagja. Több rendezése elnyerte a színházi kritikusok Villanueva-díját, valamint más nemzeti

és nemzetközi díjakat a Dominikai Köztársaságban és az Egyesült Államokban. Részt vett nemzetközi fesztiválokon, színházi találkozók az egykori Jugoszláviában, Spanyolországban, Franciaországban, Svédországban, Oroszországban, Olaszországban, Kolumbiában, Mexikóban, Venezuelában, Costa Ricán, Dániában, a Dominikai Köztársaságban, Kínában, Martinique-en, Brazíliában, Uruguayban és az Amerikai Egyesült Államokban. Színházkutatói és a színházelméleti írásai szaklapokban és irodalmi kiadóknál jelentek meg Kubában és a világ minden táján. 2009-ben Norge Espinosával elnyerte a Rine Leal-díjat a Camejo és Pepe Carril életéről és munkásságáról szóló Mítosz, Igazság és Oltárkép című könyvével. 2020-ban Calero Zenén tervezővel együtt Nemzeti Színházi Díjat kapott.

RUBÉN DARÍO SALAZAR editor in chief **BIOGRAPHY / CUBA**

Rubén Dario Salazar was born in Santiago de Cuba, 1963, and is an artistic director, actor, puppeteer, theater researcher, professor of theater studies. He started his professional career in Matanzas at Teatro Papaloté, where he was a member until 1999. Since its foundation in 1994, Salazar has directed Teatro de Las Estaciones and, since 2019, Teatro Nacional de Guíñol. He graduated from the Havana University of the Arts with a bachelor's degree in performing arts with a gold certificate and in 2016 he graduated as a theater director. He is currently Secretary General of UNIMA Cuba, member of the UNIMA International Executive Committee and President of the 3 Americas Committee. Several of his productions have won the Villanueva Prize of the Theatre Critics, as well as other national and international awards in the Dominican Republic and the United States. He has taken part in international festivals and theater conventions in the former Yugoslavia, Spain, France, Sweden, Russia, Italy, Colombia, Mexico, Venezuela, Costa Rica,

Denmark, the Dominican Republic, China, Martinique, Brazil, Uruguay and the United States of America. His writings on theater research and theater theory have been published in journals and literary presses in Cuba and around the world. In 2009, he won the Rine Leal Prize with Norge Espinosa for his book *Myth, Truth and Utopia*, about the life and work of Camejo and Pepe Carril. In 2020, he was awarded the National Theater Prize together with designer Calero Zenén.

Editorial team: Rubén Darío Salazar, María Laura Germán Aguiar y ThayD Martínez Abeledo;

Address:

E-mail: lasestaciones94@gmail.com;

web: <http://www.atenas.cult.cu/unima>;

UNIMA CUBA: Galería El Retablo Calle Ayuntamiento n 8313, entre Medio y Milanés 40100 MATANZAS Cuba

EQUIPO REALIZADOR

Rubén Darío Salazar, María Laura Germán Aguiar y ThayD Martínez Abeledo

Si desea enviar alguna colaboración o noticia sobre la actividad artística de su agrupación, hágalo a la dirección electrónica lasestaciones94@gmail.com

El boletín sale con frecuencia cuatrimestral, con fecha del cierre editorial el día 15 del cuarto mes.

PUCK / A BÁB ÉS A TÁRSMŰVÉSZETEK

UNIMA FOLYÓIRAT 1988–2012

A **La marionnette et les autres arts** alcímet viselő francia folyóirat hitvallása szerint a báb nem egy miniatűr ember, egyszerre több is, kevesebb is, mint az élő színész. Mivel mindig az emberi és nem-emberi határán foglal helyet, a báb lehetőséget ad az emberben lakó embertelenség megmutatására is, ahogy annak is, ami lehetséges humanitását lehetővé teszi. *„A bábót mindig is az élő és élettelen, test és anyag, élet és halál, öntudat és tudattalan alapvető ambiguitásai éltették, így a bábszínház egy zaklatott, elbűvölő és fantasztikus világot nyit meg”* – áll a 2014-es, huszadik tematikus szám leírásában, mely a báb emberi/nem emberi jellegzetességeit vizsgálta. A 2012-ben megjelent 19. szám a *gyűjtők és gyűjtemények* kérdéskörét domborította ki, bemutatva Európa legfontosabb báb-történeti gyűjteményeit: nyilvános múzeumokat és magángyűjteményeket egyaránt: *„minden gyűjtemény mögött egy gyűjtő is áll, azaz egy olyan egyéni történet, mely egy szenvedély, egy kulturális és művészi projekt alapjává válik. És minden létrehozott gyűjtemény mögött van egy megálmodott, vágyott kollekció is.”* A folyóiratot Margareta Niculescu, a Nemzetközi Bábszövetség akkori elnöke alapította, 1988–2012 között pedig Brunella Eruli szerkesztette, akinek a célja egy olyan folyóirat kiadása volt, mely *„egyszerre a reflexió, a találkozás, a konfrontáció terepe: a báb és a többi művészet kapcsolatait vizsgáló laboratórium, a meglepő gondolatok tárhelye, melyeket egy folyamatos kísérleti terepként élő színházi forma inspirál.”* A ma már sajnos nem aktív folyóiratot a Nemzetközi Bábszövetség (Institut International de la Marionnette) és a L'Entretemps Kiadó adta ki.

Lucile Bodson

IN MEMORIAM BRUNELLA ERULI (1943–2012)

Lapunk főszerkesztője augusztus elején csendesen távozott, több hónapja tartó súlyos betegség következtében. Szeptember 15-én, egy kellemes délután

a toszkán dombok szívében gyűltek össze barátai és családja, hogy tiszteletüket fejezzék ki. Ebbe a maga által kialakított környezetbe, ahol dolgozni szeretett és ahol gyakorta látott vendégül költőket, egyetemi tanárokat, színházi embereket, ahol hiánya szinte jelenlétként hatott. Egy kivételes személyiséget veszített el a bábos szakma. 1988 óta vezette a PUCK folyóirat szerkesztőségét, Margareta Niculescu, a folyóirat alapítójának és a Nemzetközi Bábtintézet igazgatójának meghívására. Egyetemi oktató, az avantgárd specialistája, Brunella Eruli egy innovatív szerkesztőségi projekt létrehozását kezdeményezte, a folyóiratból, idézem *„a reflexió, a találkozás és a konfrontáció helyszínét hozta létre: egy laboratóriumot, mely a báb és a többi művészet kapcsolatait tárta fel. (...) Egy olyan felületet, mely nyitott a legkülönlegesebb felvetésekre is, melyet ez a kísérletezésre folyamatosan nyitott művészeti ág inspirált.”* Brunella Eruli a tematikus számok összeállításával bizonyította természetes kíváncsiságát és a bábművészet alapos megismerése iránti elkötelezettségét. Korai távozása mindenképpen a befejezetlenség érzetét kelti. Mindig volt legalább egy folyamatban levő projektje, melyet a legteljesebb nyitottsággal valósított meg, bőséges teret adva a művészeknek: vízióiknak és vallomásaiknak. Mindegyik lapszámba írt bevezető tanulmányokat, melyek nemcsak a bábművészet kutatásának referenciaszövegei maradnak, hanem sokszor a társművészetekkel való szoros kapcsolódási pontokat is feltárták. Különösen értékes életművet hagy maga után, melyet a francia és nemzetközi bábművészek egyaránt elismernek. Halála után rengeteg részvétnyilvánítás érkezett: mindannyian egy igaz barátot veszítettünk el.

Fordította Szabó Attila

PUCK/THE PUPPET AND THE PERFORMING ARTS

UNIMA MAGAZINE 1988–2012

According to the French magazine *La marionnette et les autres arts*, the puppet is not a miniature human being, but sometimes more, sometimes less than a living actor. Always situated on the border between human and non-human, the puppet offers the possibility of demonstrating the inhumanity of a human as well as that which makes humanity possible. "The puppet has always been brought to life by the fundamental ambiguities of the animate and the inanimate body and matter, life and death, consciousness and unconsciousness, and thus puppet theatre opens up a troubled, fascinating and fantastic world." These words were found in the description of the twentieth thematic issue of 2014, which explored the human/non-human characteristics of the puppet.

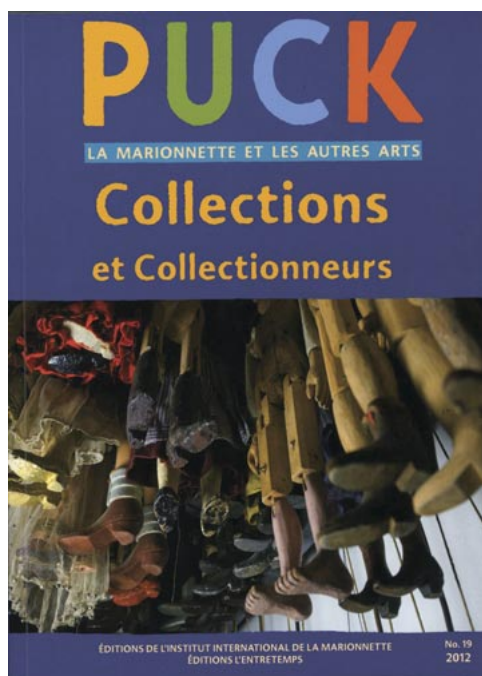
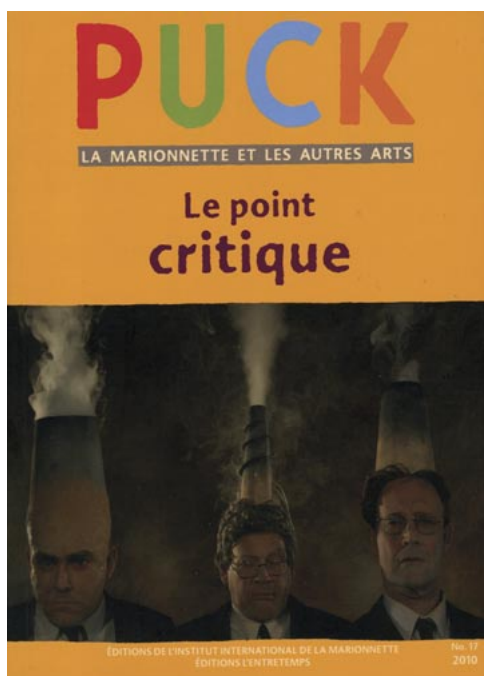
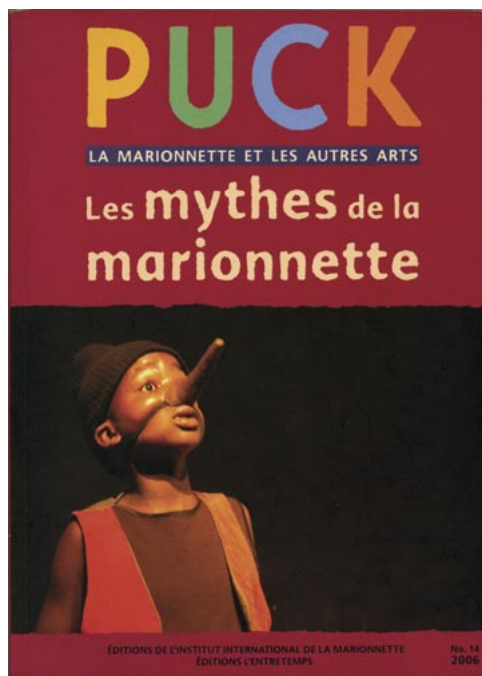
The 19th issue, published in 2012, highlighted the issue of collectors and collections, presenting Europe's most important collections of puppet history: both public museums and private collections. "Behind every collection there is a collector, that is, an individual story that is the basis of a passion, a cultural and artistic project. And behind every collection brought to fruition, there is also a collection long dreamed of and desired."

The journal was founded by Margareta Niculescu, then president of the International Puppet Association, and edited from 1988 to 2012 by Brunella Eruli. Her aim was to publish a journal that was "at once a space for reflection, encounter and confrontation: a laboratory for exploring the relationship between puppetry and other arts, a repository of surprising ideas inspired by a theatrical form that is a constant experimentation." The journal, now sadly no longer active, was published by the Institut International de la Marionnette and L'Entretemps Publishers.

IN MEMORIAM BRUNELLA ERULI (1943–2012)

Brunella Eruli, editor-in-chief of *PUCK*, passed away quietly at the beginning of August, defeated by the illness she had been fighting for several months. On 15 September, in the softness of an afternoon, in the heart of the Tuscan hills, her family and friends gathered to pay tribute to her. In this setting, which she had helped to create, where she worked and invited poets, academics and entertainers, her very absence acted as a presence. She was an exceptional personality. She acted as editor of *PUCK* since 1988 when Margareta Niculescu, founder of the magazine and director of the International Institute of Puppetry asked her to take over. Brunella Eruli was academic and specialist of the avant-garde; she extended her natural curiosity into a commitment to ever deeper knowledge of puppetry and contributed to making this publication an innovative project in the puppetry arts. It was "a place of reflection, confluence and confrontation: a laboratory attentive to the links that unite the puppet and the other arts. ... the place of reception of the most unusual ideas, inspired by a theater conceived as a permanent field of experimentation". Brunella Eruli's premature departure, leaves behind a feeling of incompleteness. She was always working on a project with a real openness, giving a great amount of space to the artists, their visions and their testimonies. Her introductory articles in each issue remain reference texts, tackling fundamental questions in order to enhance the view of the puppetry and its links with other disciplines. She thus leaves a valuable oeuvre, recognized by French and foreign puppeteers. Upon hearing of her death, many sent messages of sympathy, the essence of which was: we have all lost a friend.

Translated by Deborah Marshall

What a year 2020 has proven to be! As I was starting work on the layout for this issue back in March, my first issue as guest editor, I had no idea that in just a few weeks the country would be in lockdown, flour and toilet paper would both have become rare and elusive goods, and I wouldn't be able to cross the country to visit my family for the foreseeable future.

The pandemic currently gripping the world has brought unprecedented challenges and forced many of us to hit the pause button, while others have been working on the front line through it all. This has been a year unlike any other we have experienced, and one that has certainly tested our resolve, our patience and our resilience. For artists, most of us well-schooled in a professional life of uncertainty and ups and downs, it has forced us to be ever more creative and resourceful in our approach to our work.

This issue started life as a special anniversary issue to celebrate UNIMA's 90th birthday (albeit a belated celebration). With the challenges the arts are currently facing, especially live performance, it may seem wistful to look back at better times, but the collection of articles in this issue illustrate the wonderful variety of artists, creative methods and collaborations that make up the world of puppetry, and just maybe this can give us all a bit of hope. Puppetry is powerful and important, and if the work of our contributors is anything to go by, there is a strong and definite need for it in the world today.

The issue opens with the speech given by Professor Michael Meschke at the celebration of UNIMA's 90th anniversary, at Chateaufort-Mézières in September last year. This is followed by a report on UNIMA's 'Youth in Progress' residence programme, which took place last September in Ryazan, Russia, by the UK participant Edna Harbud. Following this is an article by Jessica Litwak on her approach to building puppets with brains, then Javier López Páez's piece on the significance of the puppet's colour in Wensley Páez's 'Caramelo' and his interview with the puppeteer himself.

Corina Dym writes about the creative process of using puppetry to explore and convey her personal experience of living with ME, and voice practitioner Inara Wang shares his approach to voice training in puppetry through an embodied methodology. The issue closes with a piece by regular contributor Caroline Astell-Burt, who examines Petr Bogatyrev's contribution to puppetry criticism today, in particular concerning the contribution of speech and the puppet.

I hope you enjoy reading this issue, and that the exciting and varied work presented by our writers brings you some joy and inspiration during these challenging times.

Jessie Rawling

Puppet Notebook

Issue Thirty

Editor in chief

Tina Butler (Guest)

Guest editor

Jessie Rawling

Layout

Jessie Rawling

Editorial team: Ming Simons, Carol Ayles, Robert Fowler, Penny Francis and Jessica Rawling

Address for correspondence:

7 Butler Court

Brussels College

100 Boulevard

de la Woluwe

1200 Brussels

Belgium

02 731 84 21

Email: thejournal@brussels-college.be or puppetnotebook@brussels-college.be

© 2020 Puppet Notebook. All text and images (unless otherwise credited) are copyright of the authors and artists, and may not be reproduced without written permission.

Puppet Notebook is published by British UNIMA

Printed by The Printery

The British UNIMA Committee

Carol Ayles - Chair, Paul Phipps - Treasurer, Tina Butler (Guest) - Puppet Notebook Editor, Ming Simons, Penny Francis, Robert Fowler and Jessica Rawling

www.unima.org.uk

Contents

Puppet Notebook
Winter 2020

04 UNIMA 90th Anniversary

Speech by Professor Michael Meschke

07 UNIMA: Youth in Progress

Edna Harbud

11 Puppets for the People

Jessica Litwak

15 The Puppet's Colour: Wensley

Páez's GRANMA

Javier López Páez

19 Living in the Shadows of an

Invisible Octopus

Corina Dym

25 The Bridge Made of Breath

Inara Wang

27 Petr Bogatyrev and The Little

Wooden Actor

Caroline Astell-Burt

Image: participants of UNIMA's Youth in Progress residence programme in Ryazan, Russia, September 2019. Credit: Inara Chibrikova.

Tim Butler Garrett

PUPPET NOTEBOOK

BRIT UNIMA FOLYÓIRATA

A *Puppet Notebook* 2004-ben indult Eleanor Margolies szerkesztésében. Első vezércikkében a folyóirat küldetését a „nemzetközi párbeszéd és beszélgetések iránti elkötelezettségként” vázolta fel, amely „csordultig van ragyogó cikkekkal, fényképekkel, rajzokkal és interjúkkal bábokról, valamint az animáció múltjáról és jelenéről”. Az ő felügyelete alatt a folyóirat folyamatosan erősödött. 2012-ben Tim Butler Garrett és Shaun May felváltva kezdte el szerkeszteni a számokat, 2014-ben aztán Tim vette át a folyóiratot egyedüli szerkesztőként. Első számában kedvenc bábszínház „készítője”, Richard Teschner szerepelt, valamint a Teschner életművet bemutató nagy kiállítás, amely akkoriban a Bécsi Színházi Múzeumban volt látható.

A folyóirat széles érdeklődési kört fed le: tudósok és írók, továbbá gyakorlati szakemberek és előadó-művészek cikkeit is közölik. Olyan cikkeket publikáltunk, amelyeket kifejezetten nekünk írtak olyan elméleti szakemberek, mint például Kenneth Gross és Penny Francis, olyan gyakorlati szakemberek, mint Matthew Isaac Cohen, és olyan társulatok tagjai mint például a Green Ginger, a Faulty Optic, a Blind Summit és az Improbable Theatre. Az elmúlt tíz évben a *Puppet Notebook*nak alkalmi vendégszerkesztői is voltak: 2012-ben Martin Reeve a Mr Punch 350. évfordulójára összpontosított; 2016-ban pedig Shakespeare születésének 400. évfordulóján, Jungmin Song az általa szerkesztett kiadást Shakespeare-nek és a báboknak szentelte. 2020-ban Jennie Rawling vendégszerkesztője volt az UNIMA 90. évfordulóját ünneplő lapszámunknak, 2021-ben aztán segédszerkesztőként csatlakozott is a *Puppet Notebook*hoz. Legfrissebb, „Isolation and Hope” (Izoláció és remény) című lapszámunk a bábművészek globális világjárására, és az ahhoz kapcsolódó korlátozásokra adott válaszaikat vizsgálta. A *Puppet Notebook* cikkei gyakran személyes bepillantások vagy tapasztalások leírásai,

de lehetnek gyakorló bábszínházakkal készült interjúk, vagy akár megjelenhetnek a történelmi és kortárs bábgyakorlat és -repció kritikai feltárásának formájában is. Szeretjük, ha a cikkek kiegyensúlyozzák egymást és bemutatják mind a bábszínházcsinálók, mind a közönség nézőpontját. Emellett a bábszínházzal szélesebb körben foglalkozó legújabb produkciónkról és könyvekről szóló kritikákat is várunk. Beküldési irányelvek: 2000 szó cikkek és esszék esetén (bár ebben lehet alkudni), 500-1000 szó előadások és könyvek ismertetőhöz.

A *Puppet Notebook* híreket, előadásokat, ismertetőket és interjúkat közöl bábokról és animációról a színházban, filmekben és a művészetekben szerte a világon. Minden számban külön megrendelésre készült fényképek, rajzok találhatóak, valamint nemzetközi tudósítók cikkei, továbbá a soron következő előadások és workshopok naptára.

A *Puppet Notebook* évente kétszer jelenik meg. Beszerezhető jobb könyvesboltokban és színházakban, és ingyenesen megkapják a brit UNIMA tagjai.

PUPPET NOTEBOOK 2021 ÖSSZEFOGLALÁSA

30. szám, 2020. tél / 2021. tavasz

Az UNIMA 90. évfordulóját ünneplő lapszámunk jól példázza a folyóirat egészének szellemiségét. Ahogy Jennie Rawling vendégszerkesztő megjegyzi, „a jelen számban megjelent cikkgyűjtemény bemutatja a bábszínház világát létrehozó művészek, alkotómódszerek és együttműködések csodálatos sokféleségét”. A számot Michael Meschke professzor beszéde nyitja, amely az UNIMA 90. évfordulója alkalmából, Charleville-Mézières-ben hangzott el. Ezt követi az UNIMA „Youth in Progress” bentlakásos programjáról szóló riport, amelyet az oroszországi Rjazanyban vezetett a brit résztvevő, Eden Harbud. Ezt követi Jessica Litwak cikke az „értelemmel felruházott” bábok építéséről, majd Javier López Piñon írása a báb színeinek jelentőségéről Wensley

Piqué „Granma” (Nagyi) című művében, valamint a szerzőnek magával a bábjátékossal készített interjúja. Corina Duyn a bábjáték felhasználásának kreatív folyamatáról ír, mellyel feltárja és átadja személyes tapasztalatait a krónikus fáradtság-szindrómával való együttélésről, míg Jenru Wang egy testet öltött módszertanon alapuló bábszínházi hangképzéssel kapcsolatos meglátásait osztja meg. A számot egy rendszeres közreműködő, Caroline Astell-Burt műve zárja, amelyben Petr Bogatyrev hozzájárulását vizsgálja a mai bábszínházi kritikához, különös tekintettel a beszéd és a báb kombinációjára. Noha a Puppet Notebook a brit UNIMA kiadásában jelenik meg, rendszeresen vonzza a szerzőket a világ minden tájáról – és valóban, nemzetközi folyóiratként is született, és szellemiségének központi eleme a bábművészetbe, mint határokat átlépő és korlátokat feloldó művészeti formába vetett hit.

31. szám, 2021. ősz / tél

A világjárvány és a (nyilvánvalóan szükséges) lezárások gyakorlatilag minden embert érintettek, érintenek a bolygón, és mint az élet többi területén, itt is akadt egy kisebbség, aki alig érezte a hatását, míg a többség változó mértékű váratlan nehézségekkel nézett szembe. Az élő fellépések a maguk sajátos módján szenvedtek: létrehozásának és befogadásának természetét egyaránt súlyosan érintették az összejöveteleket korlátozó szabályok. A színházban, a televízióban és a filmben dolgozók közül sokak számára a távmunka egyszerűen nem (volt) lehetséges. De hogyan érintette a világjárvány és a kényszerű elszigeteltség a bábvilág szereplőit? Ez a lapszám azokat a különféle stratégiákat tárja fel, amelyeket a bábszínházi művészek alkalmaztak annak érdekében, hogy folytathassák művészetüket. Legyen szó a közösségi távolságtartás

szabályait betartó élő (személyes) munkától a Zoom segítségével elpróbált és előadott bábelőadásokig, a bábosok megtalálták annak módját, hogyan folytassák a munkát: sajnos a pénzszerzés módjai ennél nehezebben megfoghatóknak bizonyultak. A nagyszerű kanadai bábművész, Ronnie Burkett korábban nyilatkozott már a bábmunka sok tekintetben magányos voltáról: a bábos mint demiurgosz, az univerzumban egyedül létező elme, aki megeleveníti a körülöttük lévő anyagot. Ebben a pandémiás ürességben el tudom képzelni, hogy sokan éreztek már hasonlót. Témánk, az *Elszigetelődés/Remény* átgondolása során vissza-visszatértem az Edward Gordon Craig életéből leszűrt meglátásokhoz, és az elszigeteltség azon időszakához, amelyet pályafutása első – klasszikus színészként eltöltött – és második része között élt meg, mikor is aztán tekintélyromboló rendezőként és teoretikusként felháborította a színházi világot az „übermarionette” koncepciójával. Ebben a középső életszakaszban könyvcímre vésnöként és újságillusztrátorként dolgozott, és eme alkotói szünet „lassú tempójának” tulajdonította, hogy megtanulta a „jelenetek tervezését és a karakterek körvonalazását... ez egy olyan munka, amely úgy láttam, lehetővé tette, ha azt nem is, hogy beszéljek, de azt igen, hogy hallgassak, miközben csinálom”: amikor véget ért ez az időszak, a „rég színház felébresztését” célzó terv elemei már elkezdtek egybeforrni. A mai világban sok minden van, amit fel kell ébreszteni: a Puppet Notebook ezen kiadása sem csak az elszigeteltségről, hanem a reményről is szól, és a lapszám közreműködői által ezekben a nehéz időkben készített és megosztott munkák azt bizonyítják, bőven van miben reménykedni.

Fordította Hajdú András Gergely

A BRIEF HISTORY OF PUPPET NOTEBOOK

THE JOURNAL OF BRITISH UNIMA

Puppet Notebook was started in 2004 under the editorship of Eleanor Margolies. In her first editorial, she outlined the mission of the journal as being “dedicated to international dialogues and conversations”, which “brims over with sparkling articles, photographs, drawings and interviews about puppets and animation past and present”. Under her stewardship, the journal went from strength to strength. In 2012, Tim Butler Garrett and Shaun May started alternating the editing of issues, and in 2014 Tim took over as sole editor of the journal. His first issue featured his favourite puppet theatre maker, Richard Teschner, and the major exhibition of Teschner’s oeuvre which was running at the Wien Theatermuseum at that time. The journal has a broad scope: we publish articles by academics and writers, and by practitioners and performers. We have published articles specially written for us by theorists such as Kenneth Gross and Penny Francis, practitioner theorists such as Matthew Isaac Cohen and practitioners from companies such as Green Ginger, Faulty Optic, Blind Summit and Improbable Theatre. In the past ten years, *Puppet Notebook* has also welcomed the occasional guest editor: in 2012, Martin Reeve focused on Mr Punch’s 350th anniversary; in 2016, the 400th anniversary of Shakespeare’s birth, Jungmin Song dedicated her issue to Shakespeare and Puppets. In 2020, Jennie Rawling guest edited our issue celebrating UNIMA’s 90th anniversary, and in 2021, Rawling joined *Puppet Notebook* as assistant editor. Our most recent issue, on Isolation and Hope, explored puppeteers’ responses to the global pandemic and associated restrictions. Articles in *Puppet Notebook* often take the form of a personal insight or experience, an interview with a practitioner, or a critical exploration of historical or contemporary puppet practice and reception. We like to have a balance of articles, from the perspective both of practitioners and of viewers. Additionally we invite reviews

of recent productions and books dealing with puppetry more broadly. Submission guidelines: 2000 words for articles and essays (though this is negotiable), 500-1000 words for production and book reviews. *Puppet Notebook* contains news, features, reviews and interviews on puppets and animation in theatre, film and art around the world. Each issue has specially commissioned photographs, drawings and articles from international correspondents, as well as a diary of forthcoming performances and workshops. *Puppet Notebook* is published twice a year. It is available from selected bookshops and theatres, and is sent free to members of British UNIMA.

PUPPET NOTEBOOK ISSUE 2021

Issue 30 Winter 2020 / Spring 2021

Our issue celebrating UNIMA’s 90th anniversary is a good example of the ethos of the journal as a whole. As guest editor Jennie Rawling notes, “the collection of articles in this issue illustrate the wonderful variety of artists, creative methods and collaborations that make up the world of puppetry”. The issue opens with the speech given by Professor Michael Meschke at the celebration of UNIMA’s 90th anniversary, at Charleville-Mézières. This is followed by a report on UNIMA’s ‘Youth in Progress’ residence programme, which took place in Ryazan, Russia, by the UK participant Eden Harbud. Following this is an article by Jessica Litwak on her approach to building puppets with brains, then Javier López Piñón’s piece on the significance of the puppet’s colour in Wensley Piqué’s ‘Granma’ and his interview with the puppeteer himself. Corina Duyn writes about the creative process of using puppetry to explore and convey her personal experience of living with ME, and voice practitioner Jenru Wang shares his approach to voice training in puppetry through an embodied methodology. The issue closes with a piece by regular contributor Caroline

Astell-Burt, who examines Petr Bogatyrev's contribution to puppetry criticism today, in particular concerning the combination of speech and the puppet. Puppet Notebook, though published by British UNIMA, regularly attracts authors from all over the world – indeed it was conceived as an international journal, and central to its ethos is the belief in puppetry as an art form which crosses boundaries and dissolves barriers.

Issue 31 Autumn / Winter 2021

The pandemic and (obviously necessary) lockdowns have affected practically every person on the planet; as in the rest of life, there has been a minority who have barely felt the effects, and for the rest there have been varying degrees of unexpected hardship. Live performance has suffered in its own particular way: the nature of its creation and reception have both been hit hard by rules limiting the numbers allowed to congregate. For many in theatre, television and film, working remotely has just not been a possibility. But how has the pandemic and the enforced isolation affected those in the puppet world? This issue explores the different strategies employed by puppet theatre makers around the world to carry on making their art. From socially-distanced live (in-person) work to puppet shows rehearsed and performed over Zoom, puppet people have found ways to carry on

making work: though ways to carry on making money may have been more elusive. The great Canadian puppeteer Ronnie Burkett has previously commented on the solitary nature of much puppet work: the puppeteer as demiurge, a mind alone in a universe, animating the material around them. In this pandemic lacuna I can imagine that many have felt something similar. In considering our theme, Isolation/Hope, I have kept returning to insights from the life of Edward Gordon Craig, and the period of isolation he spent between the first part of his career – as a classical actor – and the second – as an iconoclastic director and theorist who outraged the theatre world with his concept of the Über-Marionette. In this middle period, he worked as an engraver of bookplates and newspaper illustrator, and he credited the “slow ways” of this sabbatical with teaching him how “to design scenes and how to delineate characters ... it is a work which I found allowed one to listen, if not to speak, while practising it”: when he emerged from this period, the elements of a plan to “wake up the old theatre” had begun to coalesce. There is much in the world today that needs waking up; this edition of *Puppet Notebook* is not just about isolation but also hope, and on the evidence of the work created and shared during these hard times by this issue's contributors, there is much to be hopeful about.

What can we see about the past and a half that has not been reported to modern society by modern people and puppetry? The pandemic and (obviously necessary) lockdowns have affected practically every person on the planet; as in the rest of life, there has been a minority who have barely felt the effects, and for the rest there have been varying degrees of unexpected hardship. Live performance has suffered in its own particular way: the nature of its creation and reception have both been hit hard by rules limiting the numbers allowed to congregate. For many in theatre, television and film, working remotely has just not been a possibility. But how has the pandemic and the enforced isolation affected those in the puppet world?

This issue explores the different strategies employed by puppet theatre makers around the world to carry on making their art. From socially-distanced live (in-person) work to puppet shows rehearsed and performed over Zoom, puppet people have found ways to carry on making work: though ways to carry on making money may have been more elusive. The great Canadian puppeteer Ronnie Burkett has previously commented on the solitary nature of much puppet work: the puppeteer as demiurge, a mind alone in a universe, animating the material around them. In this pandemic lacuna I can imagine that many have felt something similar. In considering our theme, Isolation/Hope, I have kept returning to insights from the life of Edward Gordon Craig, and the period of isolation he spent between the first part of his career – as a classical actor – and the second – as an iconoclastic director and theorist who outraged the theatre world with his concept of the Über-Marionette. In this middle period, he worked as an engraver of bookplates and newspaper illustrator, and he credited the “slow ways” of this sabbatical with teaching him how “to design scenes and how to delineate characters ... it is a work which I found allowed one to listen, if not to speak, while practising it”: when he emerged from this period, the elements of a plan to “wake up the old theatre” had begun to coalesce. There is much in the world today that needs waking up; this edition of *Puppet Notebook* is not just about isolation but also hope, and on the evidence of the work created and shared during these hard times by this issue's contributors, there is much to be hopeful about.

The Content

Cover Image: MOTO by The Berlin

Contents

Puppet Notebook

Winter 2021

- 04 2020: An Exceptional Year
Carmelo, Antonio, Silvia, Linares
- 07 Mind, Matter and a Master
Caroline, Judith, Ben and Thomas, McCall
- 11 Explaining the Flatness of Lockdowns
Mark, Smith
- 13 Grief in Theatre
Paul, Russell
- 16 Performative Abuse, Created with Others
James, Woodhouse
- 22 Two Birds, in Zoom
Mig, Sanchez
- 28 Miniature Puppet Theatre (M2T)
Teg, Butler
- 32 The Life of the Puppet
Diana, Goldsmith
- 34 Navigating Creativity, Communities and Hope in Times of Crisis
Cath, Lee with Wright, Hugh, Julia, Chinn and Vick, Lee

www.unima.org.uk

SZERKESZTŐ, SZERKESZTŐSÉG

EDITOR, EDITORIAL STAFF

TIM BUTLER GARRETT főszerkesztő **PUPPET NOTEBOOK / NAGY-BRITANNIA**

Tim Butler Garrett egész életében érdeklődött a bábok iránt. Gyerekként az 1980-as években és a 90-es évek elején nagyon hasznosak voltak számára a londoni Battersea Arts Centre Puppet Center Trust bábos műhelymunkái, valamint egy egyhetes alkotóműhely a Kilquanity School-ban, Jonathan Hayter bábművész és bábjátékos közreműködésével. 1992-ben ő lett a valaha volt legfiatalabb hallgató a London School of Puppetry-ben, a Caroline Astell-Burt és Ronnie Le Drew (színházi és filmes bábos, aki több Henson-produkcióban dolgozott, és „Zippy” szerepét játszotta a sokáig futó *Rainbow* (Szívánvány) című gyerekprogramban) által vezetett befolyásos szakiskolán. A londoni egyetem Heythrop College filozófiai tanulmányait követően Tim folytatta színházi képzését és MA fokozatot szerzett a Central School of Speech and Drama-n *Haladó*

színházi gyakorlatból, ahol dramaturgiára és bábokra specializálódott a brit bábművészet doyenje, Penny Francis felügyelete alatt. Az a szerencse érte, hogy Penny volt a külső témavezetője, amikor a Brighton-i Egyetemen doktori címet szerzett a „The Puppet, the Cinematic and Contemporary Visual Theatre: Principles, Practices, Logos” (*A báb, a filmművészet és a kortárs vizuális színház: alapelvek, gyakorlatok, jelképek*) témában. A Central School of Speech and Drama elvégzése után előadóművészként, bábszínészként, bábkészítőként és dramaturgként dolgozott; PhD fokozatának megszerzése óta vendégoktatóként dolgozik a Wimbledon College of Art-on, és kreatív műhelyvezetőként a University for the Creative Arts-on. 2012 óta a *Puppet Notebook* című brit UNIMA folyóirat főszerkesztője, cikkeket és fejezeteket ír tudományos könyvekbe és folyóiratokba.

TIM BUTLER GARRETT editor in chief **BIOGRAPHY / UNITED KINGDOM**

Tim Butler Garrett has had a lifelong interest in puppets. As a child in the 1980s and early 90s he benefitted from puppet workshops at the Puppet Centre Trust in Battersea Arts Centre, London, and a week-long workshop at Kilquanity School with the artist and puppeteer Jonathan Hayter. In 1992, he was the youngest ever student at the London School of Puppetry, the influential training college run by Caroline Astell-Burt and Ronnie Le Drew (theatre and film puppeteer who worked on multiple Henson productions and starred as ‘Zippy’ in the long-running UK children’s programme *Rainbow*). After studying Philosophy at Heythrop College, University of London, Tim resumed his theatrical training with an MA in Advanced Theatre Practice at the Central School of Speech and Drama, specialising in dramaturgy and puppets under the tutelage of the doyen of British puppetry, Penny Francis. He was lucky enough to have Penny as an external

supervisor on his PhD from the University of Brighton on 'The Puppet, the Cinematic and Contemporary Visual Theatre: Principles, Practices, Logos'. After graduating from Central, he worked as a performer, puppeteer, puppet maker and dramaturg; since completing his PhD, he has worked as a visiting lecturer at Wimbledon College of Art, and a Creative Workshop Leader at the University for the Creative Arts. He has been editor-in-chief of the British

UNIMA journal *Puppet Notebook* since 2012, and writes articles and chapters for academic volumes and journals.

Editorial team: Meg Amsden, Cariad Astles, Robert Fowler, Penny Francis and Jennie Rawling.

E-mail: tbutlergarrett@hotmail.com;

puppetnotebook@unima.org.uk;

Web: www.unima.org.uk.

PUBLICATIONS

(Book chapter) (forthcoming) *"Arnold's Anima: Gender in the Action Films of Schwarzenegger"*, in *Gender and Action Heroes* ed. Steven Gerrard and Renee Middlemost: Emerald Publishing.

(Book chapter) (forthcoming) *"Mitteleuropa in transposition: Stanley Kubrick's New York and the palimpsest of Schnitzler's Vienna in Eyes Wide Shut"*, in *Kubrick's Mitteleuropa* ed. Jeremi Marek Szaniawski and Nathan Abrams: Berghahn Books.

(Book chapter) (forthcoming) *"Tableaux at the End of the World: Living Pictures in The Walking Dead"*, in *Moments in Television: Sound/Image* ed. Jonathan Bignell, Sarah Cardwell, Steven Peacock: Manchester University Press.

(Book chapter) (2021) *"Violence, Puppetness and the Female Simulacrum as mediated body/object in the Central European Avant-garde"*, in *Performing Arousal: Precarious Bodies and Frames of Representation*, ed. Julia Listengarten and Yana Meerzon: Bloomsbury Publishing.

(Review) (2021) *August Strindberg and Visual Culture: The Emergence of Optical Modernity in Image, Text, and Theatre* for Visual Studies Journal.

(Article) (2019) *Jim Henson's Labyrinth* for Animation Studies 2.0, *Jim Henson's Animated Universes*, June 2019.

(Book chapter) (2018) *"Elizabeth Garrett Anderson and Millicent Garrett Fawcett: on Women's Suffrage and being a "self-asserting girl" in: Amending Speech: Women's Voices in Parliament, 1918-2018*, ed. Maggie Inchley/House of Lords Hansard.

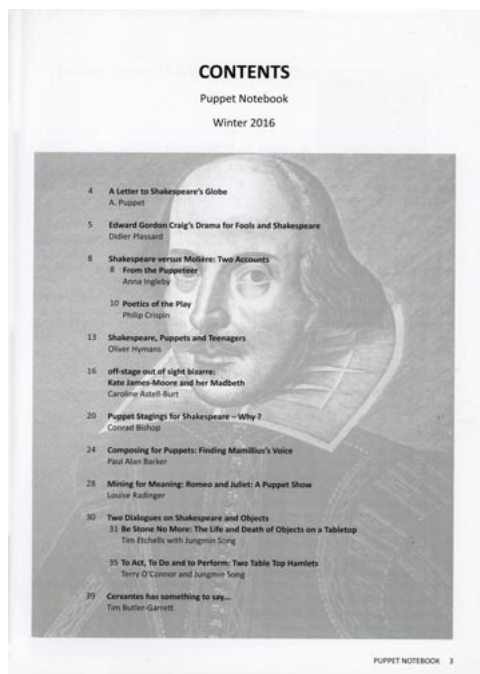
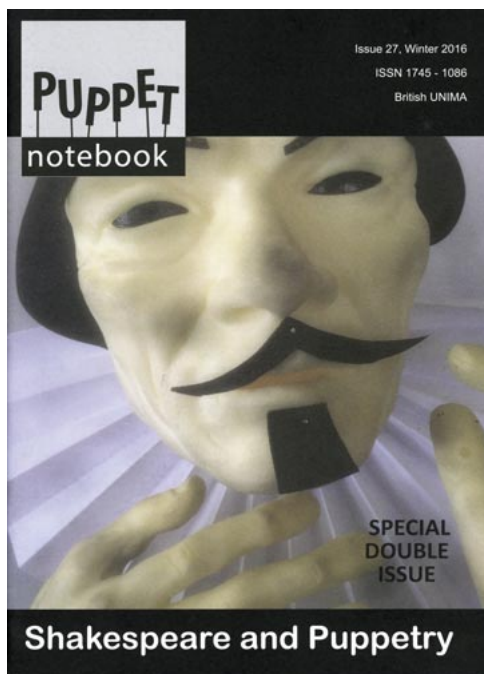
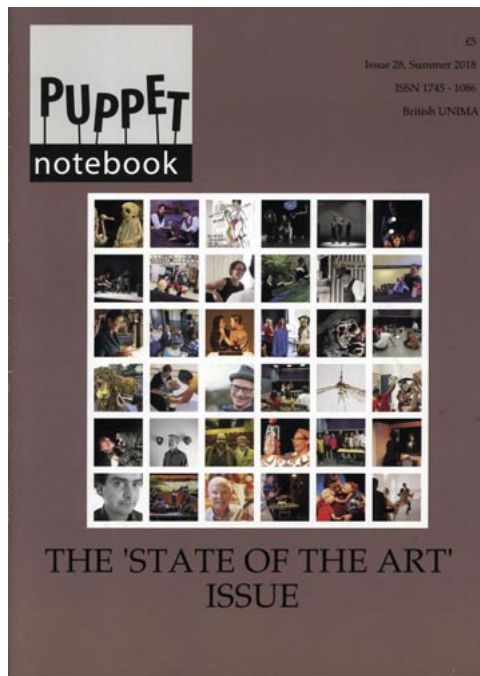
(Book chapter) (2015) *"A Radical Loosening of the Fabric of Drama: Counter-cultural performance from the 1960s to contemporary experimental theatre"*, in *Subversive Scene – Counter-Culture UK – A Celebration*: Aurora Metro Books/Super-nova Books.

(Article) *"Fallen Idols"* in *Puppet Notebook 25*, British UNIMA (2015).

(Article) *"The Puppet as Visual Metaphor"* in *Critical Issues Hub*, Inter-disciplinary.net (2014).

(Article) *"The Madness of Love"* in *Puppet Notebook 23*, British UNIMA (2013).

(Review) *"The National Black Light Theatre of Prague's Baron Munchausen"* in *Animations Online*, (2011).

ARCANUM DIGITÁLIS
TUDOMÁNYTÁR

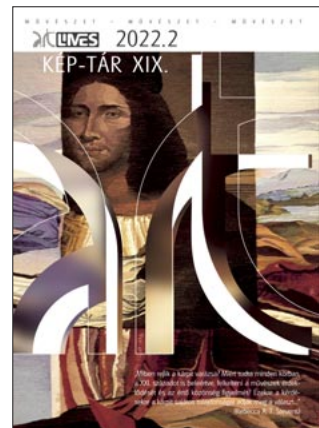
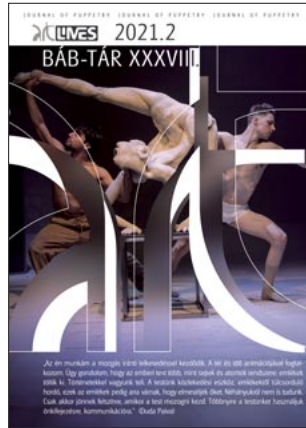

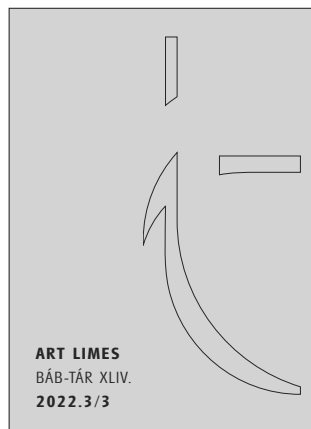
Art Limes 1992–2015

DVD

KERESHETŐ HASONMÁS

ARCANUM DIGITÁLIS
TUDOMÁNYTÁR

Társadalom
Történelem
Művelődés

LIMES

Tudományos szemle 1988–2012

Alapította Komárom-Esztergom Megye Önkormányzata

DVD

KERESHETŐ HASONMÁS

Megjelent DVD-n az Arcanum-Adatbázis Kft. kiadásában a LIMES tudományos-történelmi szemle valamennyi száma (25 évfolyam, 95 szám, 14 000 oldal.) További információk a kiadó honlapján

MEGJELENT SZÁMAINK:

2003/1. szám – BÁBOK ÉS BÁBUK (elfogyott)	–
2003/2. szám – A PASZTELL (elfogyott)	495 Ft
2004/1-2. szám – DIKTATÚRA ÉS MŰVÉSZET I-II.	990 Ft
2004/3-4. szám – A GYERMEKKÖNYV-ILLUSZTRÁCIÓ I-II. (elfogyott)	990 Ft
2006/1. szám – BÁB-TÁR I. (elfogyott)	–
2006/2-3. szám – BÁB-TÁR II-III.	990 Ft
2006/4 – 2007/1. szám – Magyar illusztráció Bolognában (elfogyott)	850 Ft
2007/2. szám – BÁB-TÁR IV.	650 Ft
2007/3. szám – Kihelyezett tagozat	850 Ft
2007/4. szám – BÁB-TÁR V.	850 Ft
2008/1. szám – A gyermekkönyv-illusztráció IV.	850 Ft
2008/2. szám – Képzőművészek Esztergomban a 20. században	850 Ft
2008/3. szám – BÁB-TÁR VI.	850 Ft
2008/4. szám – ÜVEGSZOBRA SZAT	850 Ft
2008/5. szám – BÁB-TÁR VII.	850 Ft
2009/1. szám – Gyermekkönyv-illusztráció V.	850 Ft
2009/2. szám – Gyermekkönyv-illusztráció VI.	850 Ft
2009/3. szám – Wehner-Vernissage	850 Ft
2009/4. szám – BÁB-TÁR VIII.	850 Ft
2009/5. szám – Fémszobrászok Tatabányán	850 Ft
2009/6. szám – BÁB-TÁR IX.	850 Ft
2010/1. szám – BÁB-TÁR X.	850 Ft
2010/2. szám – BÁB-TÁR XI.	850 Ft
2010/3. szám – Gyermekkönyv-illusztráció VII.	850 Ft
2010/4. szám – Gyermekkönyv-illusztráció VIII.	850 Ft
2011/1. szám – BÁB-TÁR XII.	850 Ft
2011/2. szám – Képzőművészek Tatabányán a 20. században	850 Ft
2011/3. szám – Gyermekkönyv-illusztráció IX.	
A képiró: Kass János, 1. rész	850 Ft
2011/4. szám – Gyermekkönyv-illusztráció X.	850 Ft
2012/1. szám – BÁB-TÁR XIII.	850 Ft
2012/2. szám – IPARMŰVESSÉG I.	1.000 Ft
2012/3. szám – A KÉPÍRÓ, KASS JÁNOS	1.000 Ft
2012/4. szám – BÁB-TÁR XIV.	1.000 Ft
2013/1. szám – IPARMŰVESSÉG II.	1.000 Ft
2013/2. szám – IPARMŰVESSÉG III.	1.000 Ft
2013/3. szám – BÁB-TÁR XV.	1.000 Ft
2013/4. szám – BÁB-TÁR XVI.	1.000 Ft
2013/5. szám – Képzőművészek Dorogon I.	1.000 Ft
2014/1. szám – Képzőművészek Dorogon napjainkban	1.000 Ft
2014/2. szám – BÁB-TÁR XVII.	1.000 Ft
2014/3. szám – KÉP-TÁR I.	1.000 Ft

2014/4. szám – KÉP-TÁR II.	1.000 Ft
2015/1. szám – BÁB-TÁR XVIII.	1.000 Ft
2015/2. szám – BÁB-TÁR XIX.	1.000 Ft
2015/3. szám – A képiro: Kass János, 3. rész	1.000 Ft
2015/4. szám – Képzőművészek Tata városában I. kötet	1.000 Ft
2015/4. szám – Képzőművészek Tata városában II. kötet	1.000 Ft
2015/5. szám – BÁB-TÁR XX.	1.000 Ft
2016/1. szám – KÉP-TÁR III.	1.000 Ft
2016/2. szám – BÁB-TÁR XXI.	1.000 Ft
2016/3. szám – BÁB-TÁR XXII.	1.000 Ft
2016/4. szám – KÉP-TÁR IV.	1.000 Ft
2016/5. szám – BÁB-TÁR XXIII.	1.000 Ft
2016/6. szám – BÁB-TÁR XXIV.	1.000 Ft
2017/1. szám – BÁB-TÁR XXV.	1.000 Ft
2017/2. szám – BÁB-TÁR XXVI.	1.000 Ft
2017/3. szám – BÁB-TÁR XXVII.	1.000 Ft
2017/4. szám – KÉP-TÁR V. – I. rész	1.000 Ft
2017/5. szám – KÉP-TÁR V. – II. rész	1.000 Ft
2017/6. szám – BÁB-TÁR XXVIII.	1.000 Ft
2018/1. szám – BÁB-TÁR XXIX.	1.000 Ft
2018/2. szám – KÉP-TÁR VI. Képzőművészek Esztergomban I.	1.000 Ft
2018/3. szám – KÉP-TÁR VII. Képzőművészek Esztergomban II/1.	1.000 Ft
2018/4. szám – KÉP-TÁR VIII. Képzőművészek a Vajdaságban	1.000 Ft
2018/5. szám – BÁB-TÁR XXX.	1.000 Ft
2018/6. szám – KÉP-TÁR IX.	1.000 Ft
2019/1. szám – BÁB-TÁR XXXI.	1.000 Ft
2019/2. szám – KÉP-TÁR X. Képzőművészek Esztergomban II/2.	1.500 Ft
2019/3. szám – BÁB-TÁR XXXII. – Budapest Bábszínház '70	1.000 Ft
2019/4. szám – BÁB-TÁR XXXIII.	1.000 Ft
2019/5. szám – BÁB-TÁR XXXIV.	1.000 Ft
2020/1. szám – BÁB-TÁR XXXV.	1.000 Ft
2021/2. szám – BÁB-TÁR XXXVIII.	1.000 Ft
2021/3. szám – BÁB-TÁR XXXIX.	1.000 Ft
2021/4. szám – KÉP-TÁR XVI.	1.000 Ft
2021/5. szám – BÁB-TÁR XL.	1.000 Ft
2021/6. szám – KÉP-TÁR XVII.	1.000 Ft
2022/1. szám – BÁB-TÁR XLI.	1.000 Ft
2022/2. szám – KÉP-TÁR XIX.	1.000 Ft
2022/3. szám – BÁB-TÁR XLII. I. RÉSZ	1.000 Ft
2022/4. szám – BÁB-TÁR XLIII. II. RÉSZ	1.000 Ft

